

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Πτυχιακή Εργασία

**Η εκδοτική παραγωγή του σύγχρονου ελληνικού παιδικού
βιβλίου και διερεύνηση των στάσεων εκπαιδευτικών της
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τα κριτήρια επιλογής**

Σοφία Γατσή (ΑΜ: 18668073)

Επιβλέπων: Τάσος Μιχαηλίδης

Αθήνα, 2023

Επιτροπή Εξέτασης

1. Μιχαηλίδης Αναστάσιος

2. Αντωνίου Αγγελική

3. Αλεξανδρή – Βρανά Ελένη

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Σοφία Γατσή, με αριθμό μητρώου 18668073 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Σοφία Γατσή

Ευχαριστίες

Κατά την περίοδο εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας, είχα τη χαρά να περιστοιχίζομαι από ξεχωριστούς ανθρώπους για εμένα. Πρώτα απ' όλους, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Τάσο Μιχαηλίδη για την υποστήριξη και κατανόηση που έδειξε προς το πρόσωπό μου, αρχικά σε ανθρώπινο επίπεδο και έπειτα ως επόπτης για τις χρήσιμες συμβουλές του και την εύστοχη καθοδήγηση.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, τη μητέρα και τον πατέρα μου, που συμπαραστάθηκαν διακριτικά και ενθαρρυντικά καθ' όλη τη διάρκεια αυτού του απαιτητικού διαστήματος, στους οποίους αφιερώνω και την πτυχιακή.

Τέλος, η μελέτη μου για το θέμα της εργασίας έχει άμεση σύνδεση με το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μου για το παιδικό βιβλίο και με τη σταδιοδρομία που θέλω να επιλέξω. Γι' αυτό θα ήθελα και με αυτή την ευκαιρία να ευχαριστήσω όσους ερευνητές, συγγραφείς και εκδότες γνώρισα και συζήτησα για το θέμα μου, καθώς νιώθω ότι απέκτησα μια πιο ουσιαστική γνώση για το παιδικό βιβλίο και ειδικότερα για την παιδική λογοτεχνία.

15/1/2023

Σοφία Γατσή

Περίληψη στα ελληνικά

Η πτυχιακή εργασία εξετάζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σύγχρονης εκδοτικής παραγωγής του παιδικού βιβλίου, αναφορικά με τις επιμέρους κατηγορίες του και τους σημαντικούς εκπροσώπους του. Επιπλέον, η έρευνα θα αναδείξει τις τάσεις της ελληνικής αγοράς ως προς τα επιμέρους είδη που προτείνονται την τελευταία τριετία στο ελληνικό κοινό (έμφαση σε βιβλία που απευθύνονται σε παιδιά έως 12 ετών), έχοντας ως δείκτες την εκδοτική παραγωγή 3 σημαντικών εκδοτικών οίκων που ειδικεύονται στο παιδικό βιβλίο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συμβολή του εικονογραφημένου βιβλίου, των βιβλίων γνώσεων, των παραμυθιών και των παιδικών μυθιστορημάτων στη σύγχρονη εποχή. Στη συνέχεια, θα σχεδιαστεί δομημένο ερωτηματολόγιο για το υπό εξέταση θέμα και θα υλοποιηθεί σε επιλεγμένο δείγμα ποσοτική έρευνα σχετικά με τα κριτήρια επιλογής παιδικών βιβλίων από εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στόχος είναι να διερευνηθεί ποια θεωρούνται από τους Εκπαιδευτικούς κατάλληλα αναγνώσματα για τους μαθητές των Δημοτικών Σχολείων. Τα αποτελέσματα θα αποτιμηθούν συνδυαστικά, για να φτάσουμε σε ασφαλείς διαπιστώσεις.

Λέξεις Κλειδιά: παιδικό βιβλίο, παραμύθι, εικονογραφημένο βιβλίο, κριτήρια επιλογής, εκδοτική παραγωγή.

Περίληψη στα αγγλικά

The dissertation examines the special features of the contemporary publishing production of the children's book, regarding its individual categories and its important representatives. In addition, the research will highlight the trends of the Greek market in terms of the individual items proposed in the last three years to the Greek public (emphasis on books aimed at children up to 12 years old), having as indicators the publishing production of 3 important publishing houses specializing in children's books. In particular, the contribution of illustrated books, knowledge books, fairy tales and children's novels to the modern era. Then, a structured questionnaire will be designed for the topic under consideration and a quantitative survey on the criteria for the selection of children's books by primary education teachers will be implemented in a selected sample. The aim is to investigate which are considered by teachers to be suitable readings for primary school students. The results will be evaluated in combination, to arrive at safe findings.

Keywords: children's book, fairytales, illustrated book, selection criteria, publishing production.

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ	V
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ.....	VI
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	VII
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	IX
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	XI
ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	XII
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 ΠΛΑΙΣΙΟ, ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	1
1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	2
1.3 ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	9
2.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 2000-2020	9
2.1.1. ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ.....	12
2.1.2. ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΡΙΕΤΙΑ (2019-2021).....	19
2.1.2.1. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ....	41
2.1.3. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ.....	43
2.1.4. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	45
2.2. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ - ΕΡΕΥΝΕΣ.....	49
2.3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕΣΩ ΔΟΜΗΜΕΝΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΤΑΣΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.....	52
3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	52
3.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	58

4.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	99
5.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	99
5.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	102
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	102
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	109
ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	110
ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	115

Πίνακας Σχημάτων

Σχήμα 1. Αποδοχή έρευνας.....	58
Σχήμα 2. Κατανομή δείγματος κατά φύλο.....	59
Σχήμα 3. Ηλικιακή κατανομή.....	59
Σχήμα 4. Υπηρεσιακή κατάσταση.....	60
Σχήμα 5. Χρόνια προϋπηρεσίας.....	61
Σχήμα 6. Σχολεία που πραγματοποιήθηκε η έρευνα.....	62
Σχήμα 7. Ειδικότητες σχολείων που απάντησαν τα ερωτηματολόγια.....	63
Σχήμα 8. Τάξεις διδασκαλίας.....	64
Σχήμα 9. Εξοικείωση βιβλίων στη σχολική ηλικία.....	65
Σχήμα 10. Σημαντικότητα ανάγνωσης στην καθημερινότητα.....	66
Σχήμα 11. Λόγοι παρακίνησης ανάγνωσης των μαθητών.....	68
Σχήμα 12. Λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών	69
Σχήμα 13. Άλλοι λόγοι, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών.....	70
Σχήμα 14. Λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών.....	72
Σχήμα 15. Λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών.....	73
Σχήμα 16. Άλλοι λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς.....	73
Σχήμα 17. Εμπλοκή ανάγνωσης βιβλίων στη σχολική ύλη.....	74
Σχήμα 18. Επιλογή είδους παιδικών βιβλίων για ανάγνωση μαθητών	75
Σχήμα 19. Οργάνωση δράσεων φιλιαναγνωσίας.....	76
Σχήμα 20. Οργάνωση δράσεων φιλιαναγνωσίας για το τρέχον σχολικό έτος.....	77
Σχήμα 21. Εκπαιδευτικές προτεραιότητες φιλιαναγνωσίας.....	78
Σχήμα 22. Κριτήρια επιλογής βιβλίων για αξιοποίηση στη σχολική τάξη.....	79
Σχήμα 23. Σημαντικότερο κριτήριο επιλογής παιδικού βιβλίου.....	80
Σχήμα 24. Συμβουλή Βιβλιοθηκονόμου για επιλογή βιβλίου.....	81
Σχήμα 25. Ύπαρξη Βιβλιοθηκονόμου στη σχολική βιβλιοθήκη.....	82
Σχήμα 26. Κριτήριο απόρριψης βιβλίου.....	84
Σχήμα 27. Σημαντικότερο κριτήριο απόρριψης βιβλίου.....	85

Σχήμα 28. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (1).....	86
Σχήμα 29. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (2).....	87
Σχήμα 30. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (3).....	88
Σχήμα 31. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (4).....	91
Σχήμα 32. Χαρακτηρισμός καλού παιδικού βιβλίου (1).....	93
Σχήμα 33. Χαρακτηρισμός καλού παιδικού βιβλίου (2).....	94
Σχήμα 34. Χαρακτηρισμός καλού παιδικού βιβλίου (3).....	95

Πίνακας πινάκων

Πίνακας 1. Κειμενικά είδη των εκδόσεων Susaeta.....	28
Πίνακας 2. Κειμενικά είδη των εκδόσεων Ψυχογιός.....	33
Πίνακας 3. Κειμενικά είδη των εκδόσεων Μίνωας.....	39

Λίστα εικόνων

Εικόνα 1. Βιβλιογραφική βάση BIBΛIONET.....	24
Εικόνα 2. Λογότυπο Susaeta.....	25
Εικόνα 3. Ο Αϊ Βασίλης τα έκανε θάλασσα, Εικονογράφηση : Γιώργος Σγουρός.....	26
Εικόνα 4. Οι πιο όμορφοι μύθοι και θρύλοι από όλο τον κόσμο / Stefania Leonardi Hartley.....	29
Εικόνα 5. 365 ιστορίες για καληνύχτα / Chiara Cioni - Danila Sorrentino.....	29
Εικόνα 6. Τα παραμύθια της μαμάς / Συλλογικό.....	30
Εικόνα 7. Η φάλαινα και η ταπεινότητα / Moran Jose.....	30
Εικόνα 8. Λέω αντί στη λύπη! / Ana Serna.....	30
Εικόνα 9. Το ταξίδι της ζωής / Anna Claybourne.....	30
Εικόνα 10. 101 πράγματα που πρέπει να ξέρεις για τους δεινοσαύρους / Niko Dominguez.....	30
Εικόνα 11. Μεγάλος Άτλας του διαστήματος / Ana Mcrae.....	31
Εικόνα 12. Κορίτσια σαν εσένα πρωταγωνίστριες της ιστορίας / Carmen Blazquer.....	31
Εικόνα 13. Λογότυπο Ψυχογιός.....	31
Εικόνα 14. Μενού πλοήγησης Ψυχογιού στη κατηγορία Παιδιά.....	33
Εικόνα 15. Το πρώτο σύνταγμα της Ελλάδας για παιδιά / Χρήστος Δημόπουλος.....	35
Εικόνα 16. 12 μήνες, 12 γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα / Βασιλική Μαρκάκη.....	35
Εικόνα 17. Η ξεκαρδιστική ζωή των κατοικίδιων ζώων / James Campbell.....	35
Εικόνα 18. Η οδύσσεια σε κόμικς / Russel Punter.....	35
Εικόνα 19. Εγώ και οι Μεσοϊππότες / Lincoln Peirce.....	35
Εικόνα 20. Απλώς να είσαι ο εαυτός σου δράκε! / Bianca Schulze.....	36
Εικόνα 21. Ο Αίσωπος και οι μύθοι του / Ράνια Μπουμπουρή.....	36
Εικόνα 22. Αγαπημένοι μύθοι με ζωάκια / Θεοδώρα Δαρβίση.....	36
Εικόνα 23. Τα μπισκοτάκια που ζωντάνεψαν / Χρυσήδα Δημουλίδου.....	36
Εικόνα 24. Σ' αγαπώ παππού / Ingloo books.....	36
Εικόνα 25. Λογότυπο Μίνωας.....	37

Εικόνα 26. Τα πρώτα μου παραμύθια / Χαρά Κατσαρή.....	40
Εικόνα 27. Μαμά σ' αγαπώ / Μάρω Θεοδωράκη.....	40
Εικόνα 28. Καλοί και κακοί / Catherine Dolto.....	41
Εικόνα 29. Αθλητισμός, 40 πρωταθλητές των Ολυμπιακών Αγώνων/ Billiou Jean Michel	41
Εικόνα 30. Το νησί των θησαυρών / Stevenson Robert Louis.....	41

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Πλαίσιο, σκοπός και στόχοι της πτυχιακής εργασίας

Το ερευνητικό πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας εξετάζει την Παιδική Λογοτεχνία και συγκεκριμένα δίνεται έμφαση στα κριτήρια επιλογής παιδικού βιβλίου. Εδώ και ενάμιση αιώνα, το ελληνικό παιδικό βιβλίο έχει μια σημαντική πορεία στη χώρα μας και συνεχίζει να αναπτύσσεται με γρήγορο ρυθμό μέχρι σήμερα¹. Ενδεικτικό της συγκεκριμένης στάσης είναι ότι τα τελευταία χρόνια, γίνεται όλο και πιο συστηματική η προσέγγισή του από τους Έλληνες εκδότες επιχειρώντας εκδοτικά ανοίγματα σε όλες τις επιμέρους κατηγορίες του, με σκοπό να ανταποκρίνονται και να ικανοποιούν τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα κάθε παιδιού.

Σκοπός της εργασίας είναι να προβάλλει, να εξετάσει και να φανερώσει στην αντίληψη των γονέων τα αντικειμενικά κριτήρια επιλογής βιβλίων που αντιστοιχούν στα παιδιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και να αποτιμήσει ενδελεχώς το εννοιολογικό πλαίσιο που αφορά τη μελέτη των επιμέρους κειμενικών ειδών του παιδικού βιβλίου. Επιπλέον, καταγράφονται με μορφή συμπερασμάτων, όπως προκύπτει και από τη σχετική βιβλιογραφία μια σειρά από καλές πρακτικές και προτάσεις προς τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς, με επιδίωξη την καλλιέργεια μιας αναγνωστικής σχέσης ανάμεσα σε παιδί και βιβλίο.

Η περαιτέρω μελέτη του θέματος που πραγματεύεται η πτυχιακή θα ολοκληρωθεί μέσω της διερεύνησης των παρακάτω ερευνητικών στόχων:

α. Αρχικά, θα γίνει μια σύντομη ανασκόπηση της τελευταίας εικοσαετίας (2000-2020) στην ελληνική Παιδική Λογοτεχνία αναφορικά με τις αλλαγές που προκάλεσε η τεχνολογική εξέλιξη στην εκδοτική κίνηση του παιδικού βιβλίου και αναφέροντας σημαντικούς εκπροσώπους της σύγχρονης συγγραφικής παραγωγής. Επιπλέον, θα

¹ Χατζηδημητρίου – Παράσχου, Σ. (2008). *Παιδική και Νεανική Λογοτεχνία : πρόσωπα – κείμενα – ζητήματα*. Αθήνα : Ελληνοεκδοτική. Σελ. 15 «Εισαγωγή».

παρουσιαστούν τα κειμενικά είδη και οι σύγχρονες τάσεις στην εγχώρια και δυτική πολιτισμική πραγματικότητα.

β. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του παιδικού βιβλίου, όπως το παραμύθι, ο μύθος, το εικονογραφημένο βιβλίο, και τα βιβλία γνώσεων και τα παιδικά μυθιστορήματα. Έπειτα, θα επισημανθούν οι εκδοτικές προτάσεις τριών εκδοτικών οίκων (Susaela, Ψυχογιός, Μίνωας) στα προαναφερθέντα είδη την τελευταία τριετία (2019-2021), προκειμένου να εντοπιστεί η κύμανση της εκδοτικής παραγωγής και ποια παιδικά είδη αυξάνονται λόγω προτίμησης από το αναγνωστικό κοινό.

γ. Θα παρουσιαστεί μια γενική εισαγωγή στην αγοραστική κίνηση του βιβλίου με πρότυπο τη διατριβή του Χαρωνίδη, Γ. (2004) με τίτλο *Διαχρονική ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας: η περίπτωση του ελληνικού βιβλίου* που αναφέρει στατιστικά δεδομένα του σύγχρονου βιβλίου στην ελληνική αγορά, ενώ θα προσεγγιστούν ειδικότερα ζητήματα φιλιαναγνωσίας με βάση την ενημερωμένη βιβλιογραφία (βλ. 1.3 ορισμοί & διάρθρωση).

δ. Θα σχολιαστεί επισταμένως ο ρόλος της εικονογράφησης του παιδικού βιβλίου και ειδικότερα της Παιδικής Λογοτεχνίας, καθώς αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο που επιδρά στην αναγνωσιμότητά του. Επομένως, θα μνημονευτεί ο ιδιαίτερος ρόλος του εικονογραφημένου βιβλίου που κατέχει στα παιδιά ηλικίας μέχρι 12 ετών.

ε. Στο τελευταίο και καθοριστικό για την έρευνα, κεφάλαιο, θα αποτιμηθούν τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω δομημένου ερωτηματολογίου Αττικής, σχετικά με τα κριτήρια επιλογής βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας για τους μαθητές τους και τις πρακτικές που κρίνουν ότι θα ενισχύσουν το αναγνωστικό τους ενδιαφέρον και θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας.

1.2 Μεθοδολογία και Περιορισμοί

Η πτυχιακή εργασία ακολουθεί ένα μεικτό μεθοδολογικό μοντέλο, καθώς εφαρμόζεται ένας συνδυασμός δομημένων ερωτηματολογίων (ποσοτική έρευνα) και μια ποιοτική αποτίμηση της σχετικής εκδοτικής παραγωγής την τελευταία τριετία με επιλογή συγκεκριμένων εκδοτικών οίκων ως δεικτών.

Αρχικά, πραγματοποιείται βιβλιογραφική έρευνα αναφορικά με τα κριτήρια που επιλέγουν οι γονείς και οι κηδεμόνες να αγοράσουν παιδικά βιβλία για τα παιδιά τους, καθώς και ποια είδη ταιριάζουν στην ηλικιακή κατηγορία της σχολική τους εκπαίδευσης (6-12 ετών). Άρα, διερευνάται πώς η αντίληψη περί παιδικότητας των ενηλίκων επιδρά στις αναγνωστικές στάσεις των παιδιών. Για να γίνουν σαφείς αυτές οι έννοιες, στο θεωρητικό μέρος γίνονται σχετικές, αλλά ευσύνοπτες αναφορές σε απόψεις ερευνητών και ειδικών σχετικά με το παιδικό βιβλίο, αναδεικνύοντας βασικά κριτήρια αξιολόγησης των βιβλίων τα οποία διευκολύνουν το έργο των εκπαιδευτικών όσον αφορά στην επιλογή κατάλληλων αναγνωσμάτων για την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών τους.

Αυτή η συλλογή δεδομένων κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη για την κατανόηση του θέματος, ενώ θα συμβάλει στην επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής έρευνας. Επίσης, η σύνταξη και ο διαμοιρασμός δομημένων ερωτηματολογίων ως ερευνητικό εργαλείο θα επιτρέψει να προσεγγιστούν συγκριτικά τη θεωρητική πρόσληψη του θέματος σε σχέση με τις στάσεις που αναπτύσσουν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με τα υπό εξέταση ζητήματα. Στην περίπτωση αυτή, οι δάσκαλοι/-ες λόγω της εμπειρίας τους και της καθημερινής τους συναναστροφής παιδιά αυτών των ηλικιών, είναι οι πλέον κατάλληλοι για να προτείνουν αποτελεσματικές τεχνικές που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη του αναγνωστικού ενδιαφέροντος και της φιλιαναγνωσίας.

Υπό αυτή την οπτική, για τη διερεύνηση των στάσεων των εκπαιδευτικών ως προς τα κριτήρια επιλογής βιβλίων προς ανάγνωση στη σχολική τάξη αλλά και εκτός σχολικού πλαισίου, επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος με την αξιοποίηση δομημένων ερωτηματολογίων. Η σύνθεση των ερευνητικών ερωτημάτων προέκυψε από ενδεδειγμένη έρευνα σχετικά με τον σκοπό και τους ερευνητικούς στόχους. Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο είναι σχεδιασμένο, ώστε να επιτρέπει εκτός από τις κλειστού τύπου ερωτήσεις (π.χ. πολλαπλής επιλογής), οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα να μπορούν να καταγράψουν σε κομβικά ερωτήματα για τα υπό εξέταση ζητήματα

ελεύθερα την άποψή τους (βλ. ερωτηματολόγιο, ερωτήσεις 9,10,12,14,15,16,19,20,21,22).

Σε κάθε περίπτωση, η Παιδική Λογοτεχνία διακρίνεται από ένα ευρύ φάσμα ειδών παιδικού βιβλίου, το οποίο εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η πτυχιακή δεν θα αναφερθεί σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες. Στη βρεφονηπιακή ηλικία (0-3 ετών), καθώς και στη νηπιακή ηλικία (3-6 ετών) «τα παιδιά χρειάζεται να έρχονται σε επαφή με ολιγοσέλιδα βιβλία με πλούσια εικονογράφηση και έντονα χρώματα (π.χ. τραγούδια, ταχταρίσματα, εικονοβιβλία, βιβλία δραστηριοτήτων με αυτοκόλλητα)» (Δελώνης, 1988: 63). Δεν ενδείκνυται σε αυτές τις ηλικίες η επαφή με πολυσέλιδες ιστορίες, γιατί σκοπός είναι το παιδί να ασκηθεί στην ακρόαση και όχι ακόμα στο να εξελιχθεί σε καλό αναγνώστη, αν και είναι βασική προϋπόθεση. Επομένως, τα παιδιά ανήκουν σε πρώιμο αναπτυξιακό στάδιο και δεν είναι σε θέση να επιλέξουν έργα με βάση κειμενικά χαρακτηριστικά και υφολογικά στοιχεία. Γι' αυτό η εικόνα είναι το κυριότερο κριτήριο επιλογής ενός βιβλίου και έχει σημαντικό ρόλο στην ευκολότερη αφομοίωση εννοιών και αφηγηματικών γεγονότων από το παιδί-αναγνώστη, το οποίο εστιάζει στο χρώμα και τα σχέδια των βιβλίων.

Κρίνεται επομένως απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι η παρούσα πτυχιακή επικεντρώνεται στα αναγνώσματα που αφορούν κυρίως την περίοδο 6-11 ετών, και εμπεριέχει δύο φάσεις της κατά Piaget προσέγγισης: 5-8, 8-11. Πολλά από αυτά αφορούν σε κάποιο βαθμό και τα παιδιά 12 ετών που είναι στην προεφηβεία και ανήκουν ηλικιακά σε μεταβατική φάση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Σε αυτή τη φάση της ζωής τους τα παιδιά μπορούν ευκολότερα να αντιληφθούν και να κατανοήσουν έννοιες, αλλά και να κάνουν ερωτήσεις που θα ενισχύσουν την οξυδέρκεια τους. Ο Piaget επικεντρώνεται στη συγκεκριμένη ηλικιακή κατηγορία χρησιμοποιώντας ως κατάλληλη μέθοδο το μαθηματικό μοντέλο, καθώς θεωρούσε ότι η οργάνωση του παιδιού σχετιζόταν άμεσα με τη ταξινόμηση. Ως σημαντική έννοια της γνωστικής λειτουργίας εντάσσει την *αντιστρεψιμότητα* όπου το παιδί αρχικά αφηρημένα και έπειτα επιστρατεύει τη σκέψη του, για να λύσει ένα πρόβλημα (Πανοπούλου – Μαράτου, 1998: 146-147). Επομένως, στο προ ενεργητικό στάδιο (5-8 ετών) σύμφωνα με τη Πανοπούλου – Μαράτου (1998: 254), «το παιδί δεν καταφέρνει να προβλέψει τι θα γίνει με την πράξη, αν αυτή εκτελεστεί πραγματικά», ακόμη και να ανακαλέσει μπορεί τη σκέψη του με την *αντιστρεψιμότητα*. Από την άλλη, στο

τελευταίο στάδιο που είναι οι νοητικές διεργασίες (6-12 ετών), εδώ το παιδί επεξεργάζεται και συλλογίζεται πολλά συγχρόνως, αφού πρώτα έχει οργανώσει τη σκέψη του (Πανοπούλου – Μαράτου, 1998: 255).

Τα κειμενικά είδη που αφορούν κυρίως αυτή την ηλικιακή φάση της ζωής των παιδιών είναι: τα παραμύθια, οι μύθοι, τα εικονογραφημένα, τα παιδικά μυθιστορήματα και τα κόμικς. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Χαραλαμπίδης, Β. (1976: 16)² : «Η μελέτη καλών βιβλίων είναι απαραίτητη στα παιδιά, για να συμπληρώσουν τις γνώσεις τους και να αποκτήσουν μια πληρέστερη μόρφωση. Το σχολείο δίνει μόνο τις βάσεις, ταυτόχρονα δεν προσπαθεί να αναπτύξει τον νου του παιδιού». Επομένως, Η αγάπη των παιδιών για το βιβλίο σχετίζεται άμεσα με τις προσπάθειες των γονιών, καθώς αυτοί αναλαμβάνουν να καλλιεργήσουν το αναγνωστικό ενδιαφέρον και να τους αναπτύξουν θετικά συναισθήματα για το βιβλίο. Αυτές τις εμπειρίες και αναγνωστικές παραστάσεις θα εξελίσσουν περαιτέρω τα παιδιά στη σχολική τους ζωή.

1.3 Ορισμοί και Διάρθρωση εργασίας

Βασικοί άξονες οργάνωσης της συγκεκριμένης έρευνας είναι οι παρακάτω όροι, που η περαιτέρω διασαφήνισή τους θα επιτρέψει την καλύτερη κατανόηση του θέματος.

Παιδική Λογοτεχνία: Σύμφωνα με τον Σακκελαρίου, Χ. (2008: 15 -18) «είναι το σύνολο των λογοτεχνικών έργων που γράφονται και απευθύνονται σε παιδιά. Δεν είναι μόνο εκείνα που περιέχονται σε τυπωμένα βιβλία αλλά και δημιουργήματα του λαϊκού έργου (παραμύθια, παραδόσεις, τραγούδια κ.ά). που μεταδόθηκαν από στόμα σε στόμα».

Παραμύθι: Υπάρχουν πολλές εκδοχές από διαφορετικούς ερευνητές για τον ορισμό του παραμυθιού. Σύμφωνα με τον Μέγα, Γ. (1967: 170) χαρακτηρίζει το παραμύθι ως «μιαν διήγησιν, η οποία πλάττεται με ποιητικήν φαντασίαν από τον κόσμο του μαγικού ή διήγησιν περί θαυμασίων συμβάντων³».

Εικονογραφημένο βιβλίο: Σύμφωνα με τον Ιντζέμπελη (2006: 61) τα εικονογραφημένα βιβλία είναι «ένα λογοτεχνικό είδος στη Παιδική Λογοτεχνία το οποίο μεταδίδει τα

² Χαραλαμπίδης, Β. (1976). *Το παιδικό και το εφηβικό βιβλίο*. Αθήνα : Χριστιανική Ένωση Εκπαιδευτικών Λειτουργών. Κεφ. 3 «Η αξία της μελέτης των καλών βιβλίων».

³ Παλαιολόγου, Χ. (2012). *Παραμυθιακά στοιχεία και μοτίβα στην ελληνική δραματολογία του 20^{ου} αιώνα (1890-1980)*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, σ.10.

πολλαπλά του μηνύματα με δύο μέσα : την πολυσημία της εικόνας και τη ζωτικότητα του γραπτού λόγου».

Βιβλία γνώσεων: Ένας εύληπτος ορισμός, που μπορεί να αποδοθεί καταλλήλως στον όρο είναι το βιβλίο που μεταβιβάζει γνώσεις για μια επιστήμη με λιτό και κατανοητό τρόπο στο παιδί. Ο ορισμός που παρουσιάζει επακριβώς τα βιβλία γνώσεων διεξοδικά αντιστοιχεί στην Καρπόζηλου (2010) είναι «εκείνα που μέσα από την παράθεση στοιχείων, πληροφοριών, γεγονότων, δεδομένων, φαινομένων, περιγραφών, εξηγήσεων και ερμηνειών επιχειρούν να εισαγάγουν το παιδί-αναγνώστη στον χώρο της επιστήμης και να το βοηθήσουν να ανακαλύψει τις γενικότερες έννοιες που διέπουν τον φυσικό και κοινωνικό κόσμο, να ενθαρρύνουν τη δεξιότητα της ερευνητικής εργασίας και τέλος να αναπτύξουν την κριτική σκέψη».

Μύθοι: Δεν υπάρχει ακριβής ορισμός γι' αυτόν τον όρο. Η έννοια του μύθου προέρχεται από τα αρχαία χρόνια, σύμφωνα με την Κανατσούλη (2002). Πρόκειται ουσιαστικά για σύντομες διδακτικές ιστορίες με πρωταγωνιστές άλλοτε θεούς και άλλοτε ζώα (π.χ. ο αισώπειος μύθος της χελώνας και του λαγού) πέρα από το να διδάσκουν με το περιεχόμενό τους, μπορούν και να διασκεδάζουν το κοινό μέσω της αλληγορικής τους αφήγησης.

Παιδικά μυθιστορήματα: Σύμφωνα με τον Δελώνη (1991: 36), το παιδικό μυθιστόρημα πρόκειται για ένα εκτενές κείμενο μεγάλης διάρκειας που εξιστορεί αληθινές ή φανταστικές καταστάσεις. Διακρίνεται ανάλογα το θέμα του σε κοινωνικό, ταξιδιωτικό, ιστορικό, επιστημονικής φαντασίας, περιπετειώδες και ηθογραφικό.

Κόμικς – Graphic novels: Ο συγκεκριμένος όρος, σύμφωνα με τον Δελώνη (1988: 106-107) αναφέρει ότι «είναι εικονογραφημένες ιστορίες, οι οποίες ανάμεσα από μια σειρά στενά συνδεδεμένων σκίτσων και πολύ περιεκτικών κειμένων, με διαλόγους, αποδίδουν κατά τρόπο ζωντανό ιστορίες δράσεις». Η διαφορά με τα graphic novels είναι ότι πρόκειται για ολοκληρωμένες επιμελημένες ιστορίες με ευπαρουσίαστες αισθητικά εικόνες (π.χ. άλμπουμ, σειρά) (Νικολόπουλος, 2011: 676).

Σχολικός βιβλιοθηκονόμος: Σύμφωνα με τον Ζάχο (1999), είναι «το άτομο ή τα άτομα που θα στελεχώσουν την Σχολική Βιβλιοθήκη και έχουν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο για την επίτευξη του σκοπού της.. Στο ρόλο αυτό μπορούν να απασχοληθούν είτε καθηγητές του σχολείου ή σπουδασμένοι στα ανώτατα και Τεχνολογικά Ιδρύματα Βιβλιοθηκονόμοι».

Η συγκεκριμένη μελέτη πραγματεύεται ως πρωταρχικό ζήτημα τη διερεύνηση των κριτηρίων επιλογής παιδικού βιβλίου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και ειδικότερα στις τάξεις του Δημοτικού. Στη διάρκεια της ανασκόπησης στοιχείων εντοπίστηκαν έρευνες που αναφέρονται σε αναγνωστικές συνήθειες μαθητών, όπως η εξοικείωση των παιδιών με τα βιβλία, ή ακόμη και οι λόγοι απόφασης ανάγνωσής τους ή όχι. Επιπροσθέτως, προβάλλεται ο ρόλος των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση μιας υγιούς και βαθιάς σχέσης παιδιού-βιβλίου.

Ωστόσο, δεν έχουμε επαρκείς έρευνες σχετικά με τα κριτήρια επιλογής βιβλίων για τα παιδιά από τους γονείς και εκπαιδευτικούς τους. Γι' αυτό κρίνουμε ότι η παρούσα έρευνα μπορεί να συμβάλει με χρήσιμες πληροφορίες στη σχετική συζήτηση περί φιλιαναγνωσίας σε νεαρές ηλικίες. Πάντως, είναι γενικά αποδεκτό ότι η καθημερινή τριβή των παιδιών στην ανάγνωση βιβλίων, τα ψυχαγωγεί αλλά και αποτελεί βασικό παράγοντα διαμόρφωσης της προσωπικότητάς τους. Σε αυτή την κατεύθυνση εντάσσονται και οι προσπάθειες των ερευνητών και των παιδαγωγών, όπως και τα εκδοτικά εγχειρήματα, για να γίνει μια πιο συστηματική ταξινόμηση των κειμενικών ειδών που αφορούν τα παιδιά και είναι κατάλληλα αναγνώσματα ανά ηλικία.

Η συγκεκριμένη πτυχιακή αξιοποιεί ως πηγές μελέτες σημαντικών Ελλήνων ερευνητών, που έχουν αναδείξει ποικίλες όψεις και σύνθετα ζητήματα της ελληνικής παραγωγής, όπως των Μπενέκου, Δελώνη, Τσιλιμένη, Κιτσαρά, Αναγνωστόπουλου κ.ά.

Εφόσον βασική στόχευση της μελέτης μου είναι ο περαιτέρω προσδιορισμός της ειδολογίας του παιδικού βιβλίου και των συγγραφικών τάσεων που παρατηρούνται στον 21^ο αιώνα, αξιοποιείται η διατριβή της Χ.Δ. Καλαϊτζή (2018) με τίτλο *Σύγχρονη Εικονογραφημένη Μικροαφήγηση: Διδακτική Αξιοποίηση μέσω Φιλιαναγνωσίας και Δημιουργικής γραφής στην Προσχολική Εκπαίδευση*. Η διατριβή της αναλύει τις νεότερες εξελίξεις στο συγκεκριμένο πεδίο σε σχέση με τα οφέλη της φιλιαναγνωσίας στο εγχώριο πολιτισμικό τοπίο. Για το ζήτημα των κόμικς χρησιμοποιήθηκε η διατριβή της Καραγιάννη, Σ.Ν. (2018) με τίτλο *Η καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας μέσα από τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, η οποία αναφέρεται στο βιβλίο γνώσεων, στη φιλιαναγνωσία και στα κόμικς.

Αναφορικά με τη σχέση εικόνας-κειμένου στο παιδικό βιβλίο σε θεωρητικό επίπεδο, κρίσιμη ήταν η μελέτη του Κιτσαρά (1993) με τίτλο *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή ηλικία και πρωτοσχολική ηλικία*. Η συγκεκριμένη μελέτη προχωρά

και σε μια πρώτη μορφή ιστορίας του εικονογραφημένου βιβλίου που αποτέλεσε εξαιρετικά σημαντικό γνωστικό υπόβαθρο για την επιλογή και αποτίμηση των σύγχρονων εκδόσεων. Από την άλλη πλευρά, η έρευνα του Ιντζέμπελη Ε. (2006) με τίτλο *Ο μύθος και το εικονογραφημένο βιβλίο* με βοήθησε να κατανοήσω την έννοια του μύθου και τα χαρακτηριστικά του.

Στη συνέχεια, για το παιδικό μυθιστόρημα βασίστηκα στη διπλωματική διατριβή του Γεωργίου, Χ. (2010) με τίτλο *Η συμβολή των νέων παιδαγωγικών αντιλήψεων και των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων στη διαμόρφωση του παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα του μεσοπολέμου*, που αποτέλεσε μια ουσιαστική εισαγωγή και εξοικείωση ζητήματα ιστορίας του παιδικού μυθιστορήματος στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Επίσης, μελέτησα προσεκτικά τη διατριβή της Φεγγερού Π. (2012) με τίτλο *Τα κλασσικά εικονογραφημένα και το ιστορικό μυθιστόρημα για παιδιά: μύθος και πραγματικότητα* όπου αντλήθηκαν χρήσιμες πληροφορίες για το νεανικό μυθιστόρημα στην Ευρώπη.

Αναφορικά με τις δύο επιμέρους κατηγορίες του παιδικού βιβλίου, το *βιβλίο γνώσεων* και το *παραμύθι* επικεντρώθηκα στις μελέτες του Γ. Παπαδάτου (2014) και του Β.Δ. Αναγνωστόπουλου (1997) αντίστοιχα, με τίτλους: α. *Το παιδικό βιβλίο στην εκπαίδευση και στην κοινωνία* στο οποίο ο πρώτος αναπτύσσει αναλυτικά το βιβλίο γνώσεων, αλλά και β. την *Τέχνη και Τεχνική του παραμυθιού* που αναλύει τα υφολογικά στοιχεία του παραμυθιού. Ακόμη, πραγματοποιήθηκε μια σύντομη εισαγωγή, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του ΟΣΔΕΛ (2022), για την αγορά του βιβλίου στην Ελλάδα.

Τέλος, η πτυχιακή στηρίχθηκε για την οργάνωση και επεξεργασία των δεδομένων με ποσοτική και ποιοτική έρευνα, έχοντας ως βάση τις εξής μελέτες: *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας* του Alan Bryman (2017) και *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας* της Ίσαρη, Φ. και του Πουρκός, Μ. (2015). Για τη δημιουργία των ερωτηματολογίων αξιοποιήθηκαν σχεδιαστικά πρότυπα από τις μελέτες της Τ. Τσιλιμένη (2009) με τίτλο *Σύγχρονα κοινωνικά θέματα στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία* (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), καθώς και της Λαζαρίδου Ε. (2019) με τίτλο *Βιβλιοθήκες: Οργάνωση, λειτουργία, δράσεις φιλαναγνωσίας - αλληλεπίδραση με το ανθρωπογενές περιβάλλον. Οι βιβλιοθήκες στα Δωδεκάνησα*. (Πανεπιστήμιο Αιγαίου).

Κεφάλαιο 2. Σύγχρονη Παιδική Λογοτεχνία

2.1 Σύντομη εισαγωγή στην Ελληνική παιδική λογοτεχνία τη περίοδο 2000-2020

Η Παιδική Λογοτεχνία έχει υποστεί διάφορες διακυμάνσεις στο πέρασμα των χρόνων μέχρι να εξελιχθεί σήμερα σε ένα δημοφιλές κειμενικό είδος που συχνά απολαμβάνουν όλες οι ηλικιακές ομάδες και όχι μόνο τα παιδιά. Η διάδοση της Παιδικής Λογοτεχνίας μέσα από την αύξηση των εκδόσεων ξεκινά κατά τη μετέπειτα περίοδο της μεταπολίτευσης το 1974. Πολλοί εκδοτικοί υποστηρίζουν το παιδικό βιβλίο και το εντάσσουν στο εκδοτικό τους πρόγραμμα, με αποτέλεσμα να έχουμε μια σημαντική αλλαγή στη θέση και τη σημασία που έχει το συγκεκριμένο είδος στα ελληνικά γράμματα. Αρχίζουν να γράφονται λογοτεχνικά έργα που καλύπτουν μια ευρεία θεματολογία, ενώ σε αυτή τη φάση η εικονογράφηση γίνεται όλο και πιο σημαντικό χαρακτηριστικό των εκδόσεων. Παράλληλα, ενισχύεται και το ενδιαφέρον σημαντικών συγγραφέων ή κριτικών του εγχώριου λογοτεχνικού κανόνα να ασχοληθούν με το παιδικό βιβλίο και αυξάνεται και η μεταφραστική δραστηριότητα, καθώς έγκριτοι εκδότες φέρνουν το ελληνικό αναγνωστικό κοινό σε επαφή με αξιόλογα έργα της παγκόσμιας Παιδικής Λογοτεχνίας.

Την ίδια στιγμή, πολλοί συγγραφείς και ακαδημαϊκοί δάσκαλοι ασχολούνται συστηματικά με την απόδοση στα νέα ελληνικά μύθων της αρχαίας γραμματείας, και μάλιστα σε εικονογραφημένες εκδόσεις, κατάλληλες και για νεαρές ηλικίες. Ταυτόχρονα, σημαντικοί Έλληνες συγγραφείς γράφουν παιδικά βιβλία και ανθολογούν συλλογές με λαϊκά παραμύθια. Για πρώτη φορά αυτά τα χρόνια, οι Έλληνες αναγνώστες διαβάζουν ανέκδοτα έργα ή έργα που είχαν δεκαετίες να επανεκδοθούν στα ελληνικά των Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν, Αισώπου, Ιούλιου Βερν, Κάρολος Ντίκενς, Σαρλ Περώ, Κωστή Παλαμά, Γρηγόριου Ξενόπουλου, Ζωρζ Σαρρή, Άλκη Ζέη, I.M. Παναγιωτόπουλου.

Αυτή η γενιά δημιουργών προετοίμασε, άλλωστε, το έδαφος για την εμφάνιση νεότερων και σύγχρονων δημιουργών, όπως τους Ευγένιο Τριβιζά, Μάνος Κοντολέων,

Σοφία Ζαραμπούκα, Ίρις Σαμαρτζή, Βαγγέλη Ηλιόπουλο, Μαρίνα Γιώτη και πολλούς άλλους⁴.

Από το 2000 και μετά παρατηρείται στα παιδικά βιβλία ο όρος «νεοτερικότητα». Η έννοια προσδιορίζει μια σημαντική ανανέωση στο ύφος και στην έκφραση των εν λόγω βιβλίων εγκαινιάζοντας μια νέα αισθητική στο πλαίσιο της γραφής (Καλαϊτζή, 2018). Ως είδος μπορεί να θεωρηθεί ικανό, για να συντελέσει στην υγιή διαμόρφωση χαρακτήρα ενός παιδιού (Μαλαφάντης, 2001: 24). Προκειμένου μια σύγχρονη θεώρηση της σχέσης βιβλίου και παιδιού να είναι σκόπιμη θεωρείται μια σύντομη αναδρομή στις παιδαγωγικές αρχές που δημιουργήθηκαν τους δύο προηγούμενους αιώνες.

Συνοψίζοντας τα στάδια διαμόρφωσης του παιδικού βιβλίου, με έμφαση στο ελληνικό παιδικό βιβλίο, διακρίνουμε τις εξής περιόδους:

- 1) την περίοδο του 19^{ου} αιώνα εμφανίζεται η κοινωνιοκεντρική αρχή, η οποία θέλει το παιδί να αποδέχεται τις αξίες της κοινωνίας στην οποία ζει και μεγαλώνει.
- 2) Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα μεσολαβεί η παιδοκεντρική αρχή, με στόχο τον διανοητικό και ψυχολογικό κόσμο του παιδιού,
- 3) και στα τέλη του 20^{ου} αιώνα ξεκινά η διαλογοκεντρική αρχή, που δίνει αποκλειστικά βαρύτητα στις ψυχοπνευματικές ανάγκες των παιδιών (Μαλαφάντης, 2001: 35-36).

Χαρακτηριστικά που πλέον προσδιορίζουν τα σύγχρονα παιδικά βιβλία, ειδικά της μυθοπλασίας είναι η διαφορετικότητα, η πρωτοτυπία, η ανατροπή, η γλωσσική ευελιξία και η προσπάθεια να συνεισφέρουν στην ομαλή ενσωμάτωση των παιδιών-αναγνωστών στην κοινωνική πραγματικότητα εντάσσοντας νέες θεματικές στην ελληνική παραγωγή που για δεκαετίες δεν αποτελούσαν λογοτεχνικό υλικό των Ελλήνων συγγραφέων. Τέτοια θέματα, όπως η ξενοφοβία, το φύλο, η οικογένεια, ο ρατσισμός, ο σχολικός εκφοβισμός χρειάζονται ειδική μεταχείριση από τους δημιουργούς, ώστε να αποτελέσουν λογοτεχνικό υλικό κατάλληλο για ανάγνωση από παιδιά. Γι' αυτό μια σημαντική μετατόπιση και ένδειξη μιας διαφορετικής ευαισθησίας στα σχετικά ζητήματα είναι ότι οι εκδοτικοί οίκοι αναγράφουν στα εξώφυλλα των

⁴ Σπύρος Πετρουλάκης, Μάκης Τσίτας, Θάνος Κονδύλης, Μάρω Θεοδωράκη, Μαρία Δασκαλάκη, Χρυσίδα Δημουλίδου.

βιβλίων ειδική σήμανση που δηλώνει τη θεματική και έμμεσα πληροφορεί το ενήλικο κοινό για την καταλληλότητα του βιβλίου ως προς την ηλικία των παιδιών που θα τα διαβάσουν. Μπορεί, ωστόσο, να δίνουν και πιο συγκεκριμένες πληροφορίες αναφορικά με τις δεξιότητες που οικοδομούν στο παιδί-αναγνώστη δημιουργώντας επιμέρους κατηγοριοποιήσεις π.χ. βιβλίο για την ενσυναίσθηση (Τσιλιμένη, 2009: 171).

Με την έναρξη της νέας χιλιετίας στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, γίνεται ακόμα πιο έντονη η επίδραση της τεχνολογίας και συγκεκριμένα των οπτικοακουστικών μέσων (βλ. τηλεόραση, βιντεοπαιχνίδια, διαδίκτυο) στην παιδική ανάγνωση, καθώς έχουν αντίκτυπο στον ρόλο που αντιλαμβανόμαστε πλέον τη συμβατική ανάγνωση στις νεότερες γενιές.. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά η αρχισυντάκτρια του περιοδικού «Bookbird», Meena Khorana «φοβόμαστε ότι με τη νέα τεχνολογία τα βιβλία θα γίνουν ξεπερασμένα και τα παιδιά θα πάψουν να είναι αναγνώστες» (Διαδρομές, 2001: 6). Ο Hans-Heino, E.⁵ (2001: 8) υποστηρίζει ότι τα παιδιά συνδέονται με τους ήρωες των ιστοριών, καθώς εξασθενούν μέσα από τα πολυμέσα και είναι δύσκολο να στραφούν στη λογοτεχνία.

Πάντως, η ελληνική Παιδική Λογοτεχνία συνεχώς αναβαθμίζεται και αυτό παρατηρείται από τις επιμέρους κατηγορίες του: παιδικό μυθιστόρημα, παραμύθι, εικονογραφημένο βιβλίο, μύθοι, βιβλίο γνώσεων που θα αναλυθούν εκτενέστερα παρακάτω. Σε αυτό, συντρέχει η αύξηση της αγοράς βιβλίου, όπου ξεκίνησε μετά τη δεκαετία του 90 και τα στατιστικά στοιχεία έδειχναν ανάπτυξη μορφωτικού επιπέδου που οφειλόταν στην αύξηση αποφοίτων από τα πανεπιστήμια⁶ (Χαρωνίδης, 2004: 335). Το ουσιαστικό μήνυμα της σύγχρονης παραγωγής είναι ότι παρέχει πολύ περισσότερες αναγνωστικές ευκαιρίες και καλύπτει ένα μεγάλο εύρος θεματικών που απευθύνονται στο παιδί-αναγνώστη. Το 2022, όλο και περισσότερα βιβλία κυκλοφορούν στην αγορά,

⁵ Είναι καθηγητής Παιδικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Φρανκφούρτης και διευθυντής του Γερμανικού Ινστιτούτου Παιδικής Λογοτεχνίας (Διαδρομές, 2001: 14).

⁶ ΕΚΕΒΙ. Πανελλήνια Έρευνα Αναγνωστικής Συμπεριφοράς. Αθήνα, Εκδόσεις Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1999, ΕΚΚΕ. *Διάθεση χρόνου, Διαπροσωπικές σχέσεις και αξίες των νέων*, 1987 (δημογραφική έρευνα για τα χαρακτηριστικά της νεολαίας 1982-1986). Υπουργείο Πολιτισμού, *Έρευνα για την Πολιτιστική Ταυτότητα των Ελλήνων*, 1993.

επιβεβαιώνοντας ότι οι γονείς επιθυμούν να εντάξουν το παιδικό βιβλίο στην καθημερινή ζωή των παιδιών και οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν ακόμα περισσότερο στον σχεδιασμό συντονισμένων προσπαθειών για την ανάπτυξη της αναγνωστικής τους ευαισθησίας.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί μια πρόσφατη έρευνα για την αναγνωστική συμπεριφορά που πραγματοποιήθηκε το 2022 στην Αθήνα από τον ΟΣΔΕΛ (Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου) με τίτλο «Αναγνώσεις, αναγνώστες και αναγνώστριες : Το βιβλίο και το κοινό του στην Ελλάδα» υπό την επιστημονική διεύθυνση του Καθηγητή κοινωνιολογίας ΕΚΠΑ, κ. Νίκο Παναγιωτόπουλο. Το δείγμα αφορούσε 1500 άτομα ηλικίας άνω των 16 ετών τόσο σε γυναίκες όσο και σε άνδρες από την Ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα ενώ η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη διαδικασία των τηλεφωνικών συνεντεύξεων. Όσο αφορά για την αναγνωστική συμπεριφορά, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν το εξής : «Πόσα βιβλία έχετε διαβάσει τον τελευταίο χρόνο με οποιοδήποτε τρόπο (έντυπο, audiobook, ebook) εξαιρούμενων των πανεπιστημιακών ή σχολικών βιβλίων;». Η απάντηση ήταν ότι το 35% δεν έχει διαβάσει κανένα, το 34% αφορούσε τους αναγνώστες που διαβάζουν από 1 έως 4 βιβλία τον χρόνο και το 31% τους εντατικούς αναγνώστες που διαβάζουν από 5 έως 10 βιβλία και παραπάνω το χρόνο (ΟΣΔΕΛ, 2022: 26).

Η 38^η ερώτηση της έρευνας έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον αφού αναφέρεται στα κριτήρια αγοράς παιδικών βιβλίων. Η ερώτηση που έγινε ήταν η εξής : «Με ποιο κριτήριο κάνετε την επιλογή σας όταν αγοράζετε βιβλία για παιδιά;». Το 41% του δείγματος απάντησε ότι να είναι η *επιθυμία του παιδιού*, ενώ το 32% ότι πρόκειται για *απόφαση του ίδιου του αγοραστή*. Έπειτα ακολουθούν με χαμηλότερα ποσοστά οι απαντήσεις : το 10% των συμμετεχόντων δήλωσε *επιθυμία περιβάλλοντος παιδιού*, ενώ παρατηρείται ενεργά η *σύσταση του βιβλιοπώλη* με 9%. Εν κατακλείδι, στις τελευταίες θέσεις εντάσσονται η *διαφήμιση βιβλίου* με ποσοστό 5% και τελευταίο η *σύσταση του σχολείου* με μόλις 3% (ΟΣΔΕΛ, 2022: 49).

2.1.1. Επιμέρους κατηγορίες

Παραμύθι

Το παραμύθι εντάσσεται ως στοιχείο της προφορικής λαϊκής παράδοσης. Αρχικά, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η έννοια της προφορικής παράδοσης εκφράζει το απροσδόκητο, το ρευστό γεγονός που θα αλλάξει τα δεδομένα. Τέτοια συμβάντα είναι ο γάμος, ο αρραβώνας, τα ήθη και έθιμα μιας κοινωνίας (Αναγνωστόπουλος, 2002: 92-93). Ο μεγαλύτερος παραμυθάς όλων των εποχών παραμένει μέχρι και σήμερα ο Δανός Χανς Κρίστιαν Άντερσεν (1805-1875). Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τα κείμενα του είναι η φυσικότητα, το χιούμορ, η πρωτοτυπία και η έλλειψη διδακτισμού⁷, καταφέρνοντας με αυτό τον τρόπο να κερδίσει μια θέση στη καρδιά των παιδιών ως συγγραφέας (Βαρελλά, 2005: 14).

Πολύ συχνά οι όροι *Παραμύθι* και *Μύθοι* συγχέονται μεταξύ τους ως το ίδιο πράγμα. Σύμφωνα με την Λαμπρέλλη (Διαδρομές, 2005: 26-27) υπάρχει μια διάκριση που ξεχωρίζει τις έννοιες και υπάρχουν δυο θεωρίες. Η πρώτη αναφέρει ότι : «ο μύθος είναι ένας ιερός λόγος που συνδέεται με ιστορικά γεγονότα τα οποία προσπάθησε να ερμηνεύσει και να εξωραΐσει με θεϊκή παρέμβαση και αφορά συγκεκριμένο χρόνο, συγκεκριμένο τόπο και συγκεκριμένο λαό. το παραμύθι είναι λόγος ψυχαγωγικός, δίνεται έμφαση στα ψέματα, ενώ βρίσκεται εκτός τόπου και χρόνου». Η δεύτερη θεωρία βασίζεται στο χρόνο εμφάνισης τους, δηλαδή αν το παραμύθι θεωρείται προγενέστερο στην εποχή και μεταγενέστερος ο μύθος ή το αντίστροφο (Λαμπρέλλη, 2005: 27).

Πρωταγωνιστές ενός παραμυθιού δε θεωρούνται μόνο τα παιδιά, αλλά μπορούν και τα ζώα και τα αντικείμενα (Ντοροπούλου, 2010: 33). Δεν υπάρχει ποτέ συγκεκριμένος χρόνος που ορίζεται ένα παραμύθι αλλά στοχεύει να τονίσει τα ήθη και τα έθιμα ενός τόπου η μιας παράδοσης. Η ιστορία ενός παραμυθιού εξαρτάται πολλές φορές από την κοινωνική εποχή που έχει ζήσει ο δημιουργός. Βασικά κοινωνικά ζητήματα που παρακίνησαν τους παραμυθάδες να συγγράψουν ήταν η χηρεία, η ορφάνια, οι μητριές, η φτώχεια (Ντοροπούλου, 2010: 35-36). Αυτό συνέβαινε γιατί στα παλαιότερα παραμύθια αναφορικά με τον Μερακλή (1986: 57) ο γάμος αποτελούσε βασική

⁷ Παναγιωτόπουλος, Ι.Μ. (1985). *Τα πρόσωπα και τα κείμενα*. Αθήνα : Οι Εκδόσεις των Φίλων. Τόμος ΙΣΤ', σ. 215.

αφορμή για να δημιουργηθεί ένα παραμύθι και η υπόθεση περιστρεφόταν γύρω από αυτόν (βλ. το παραμύθι *η Σταχτοπούτα*) (Βασδέκης, 1994: 88-89).

Υπάρχουν δυο είδη κατηγοριοποίησης του παραμυθιού : το λαϊκό και το έντεχνο. Στη συνέχεια, ακολουθούν τα υφολογικά στοιχεία του : α) «*Επίπεδα αφηγηματικού λόγου*» είναι οι ιδιωματισμοί μιας γλώσσας που χρησιμοποιούνται προφορικά στο διάλογο από τον αφηγητή, κάνοντας ενδιαφέρουσα την πλοκή. Έπειτα, β) η «*Ηχογλώσσα*» είναι η ικανότητα αφηγητών να μιμούνται εξαιρετικά πειστικά φυσικούς ήχους όπως είναι ο αέρας, οι βροντές κ.ά. γ) η «*Μίμηση*», όπως φωνές ζώων που θα δημιουργήσουν ένα πιο ζωντανό κλίμα και τέλος, δ) τα «*επιφωνήματα*», με εκφραστικές κινήσεις που γίνονται στο σώμα και το πρόσωπο φανερώνοντας συναισθήματα όπως η χαρά, η λύπη, η έκπληξη (π.χ. Ωωω, χαχα) (Αναγνωστόπουλος, 1997: 29-31). Επιπλέον, ως στοιχεία του παραμυθιού σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο (1997: 31-41) θεωρούνται οι «*παύσεις*» (αφομοίωση και κατανόηση ιστορίας), ο «*διάλογος*» (για ζωντανία και θεατρικότητα), η «*αλληγορία*» (λεκτικά παιχνίδια που κρύβουν δόση αλήθειας), η «*περιγραφή ηρώων και τόπων*», η «*ελευθεροστομία*», το «*χιούμορ*», η «*διάρκεια*» και «*έκταση*» μέχρι η «*ηθική απαίτηση*» να αμείβεται πάντα ο καλός στο τέλος.

Τα παραμύθια όπως όλα τα κειμενικά είδη έχουν «*αρχή, μέση και τέλος*», όταν περιγράφεται μια ιστορία και αυτό αποτελεί ένα δομικό χαρακτηριστικό. Ο Αναγνωστόπουλος εντάσσει στα παραμύθια δομικά στοιχεία όπως είναι οι «*παρεμβολές*», δηλαδή οι διευκρινήσεις όταν χρειάζεται στη πλοκή για να γίνει κατανοητό στο κοινό, η «*περιπέτεια*» (ο ήρωας να υπερνικήσει δυσκολίες), οι «*επαναλήψεις*» (ευκαιρία για καλύτερη αφομοίωση), τα «*κοινά μοτίβα*», οι «*μεταμορφώσεις*», η «*αναγνώριση*» και το «*τέλος του παραμυθιού*» (Αναγνωστόπουλος, 1997: 43-54).

Η εποχή της Αναγέννησης ήταν καθοριστική για το παραμύθι, γιατί τότε συμβάδισαν από κοινού το λαϊκό και το έντεχνο. Το λαϊκό παραμύθι είχε δημιουργηθεί και απευθυνόταν στον αγροτικό κόσμο ενώ το έντεχνο προορίζεται για τους αστούς. Το παραμύθι αναπτύχθηκε από τον 17^ο αιώνα μέχρι την εποχή του ρομαντισμού (19^{ος} αι.) που εισχώρησε και στο αριστοκρατικό κοινό (Μερακλής, 1999: 59-61). Όσα σύγχρονα λαϊκά παραμύθια γράφονται σήμερα, καλό είναι να κρατούν το βαθύτερο νόημα που είναι η δικαιοσύνη του καλού στο τέλος (Μερακλής, 1999: 74-75).

Από την άλλη πλευρά, και το έντεχνο παραμύθι θεωρείται ένας ψυχαγωγικός τρόπος για να γαλουχηθούν τα παιδιά με αξίες και γνώσεις. Το παραμύθι είναι η κατάλληλη

αφορμή για να έρθει σε επαφή το παιδί με σοβαρά κοινωνικά ζητήματα μέσα από τις ιστορίες του (βλ. διαζύγιο, απώλεια προσώπου, φτώχεια, ορφάνια), καθώς μπορεί να βιώνει γεγονότα και να ταυτιστεί με τον ήρωα. Πολλά παραμύθια παρουσιάζουν μια πιο σύγχρονη εκδοχή, με διασκευασμένες ιστορίες κυρίως για να προσεγγίσουν με θετικό τρόπο τις αλλαγές και να αποφευχθούν παλαιότερα στερεότυπα (π.χ. κοκκινোসκουφίτσα) (Αναγνωστόπουλος, 1997: 85) .

Βιβλίο γνώσεων

Το βιβλίο γνώσεων πρωτοεμφανίστηκε στην Ευρώπη τον 17^ο αιώνα ενώ τον 19^ο αιώνα η έννοια του είχε ταυτιστεί με το σχολικό βιβλίο⁸ (Νατσιοπούλου, 2002: 35).

Τα βιβλία γνώσεων είναι πληροφοριακά τεκμήρια που προσφέρουν γνώσεις. Ειδικότερα, όταν το παιδί επιθυμεί να βρει την κατάλληλη απάντηση στο ερώτημα του, μπορεί να το συμβουλευτεί και να κατατοπιστεί (Ντεκάστρο, 2005: 192). Η κριτικός λογοτεχνίας Ντεκάστρο⁹ (2005) θεωρεί ότι η μορφή τους έχει μια συγκεκριμένη δομή σε σχέση με τα υπόλοιπα είδη, την εξής : «πλούσια εικονογραφημένα με φωτογραφίες σύγχρονες ή εποχής, σχεδιαστικές αναπαραστάσεις, χάρτες, διαγράμματα με κείμενα σύντομα και λεζάντες ακριβείς¹⁰». Επίσης, ένα ιδιαίτερο γνώρισμα των βιβλίων γνώσεων είναι ότι διακρίνονται σε ηλικιακές κατηγορίες όπως προσχολική, εφηβική και ανάλογα με το θέμα που παρουσιάζουν (π.χ. ζώα, διάστημα). Στην Ελλάδα κυκλοφορούν μεταφρασμένα βιβλία γνώσεων από μεγάλους εκδοτικούς οίκους (π.χ. Ψυχογιός, Susaeta) (Ντεκάστρο, 2005: 193).

Σήμερα, τα βιβλία γνώσεων έχουν βελτιωθεί αισθητά τόσο σε περιεχόμενο όσο και στην εικονογράφηση σε αντίθεση με τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Η εκδοτική παραγωγή φαίνεται να αυξάνεται σε μεγάλο βαθμό, αν αναλογιστούμε ότι μεγάλοι εκδοτικοί οίκοι εντάσσουν και κυκλοφορούν κάθε χρόνο όλο και περισσότερα στο

⁸ Καρποζήλου, Μ. (1994). *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*. Αθήνα : Καστανιώτης, σ. 85.

⁹ Η Μαρίζα Ντεκάστρο είναι Κριτικός Παιδικής λογοτεχνίας.

¹⁰ Ντεκάστρο, Μ. (2005). Σκέψεις γύρω από τα βιβλία γνώσεων. *Διαδρομές*. Τεύχος 19. Ανακτήθηκε από <http://languageculturelab.ece.uth.gr/node/43> στις 20/11/2022

εκδοτικό τους πρόγραμμα. Ακόμη, παρακολουθούμε ότι πραγματοποιούνται πολυάριθμες βιβλιοπαρουσιάσεις από ιστοσελίδες Παιδικής Λογοτεχνίας μέχρι δημοσιεύσεις μαμάδων που διαβάζουν βιβλία και προτείνουν στα κοινωνικά δίκτυα (π.χ. facebook, Instagram) (Καρακίτσιος, 2005: 293-296).

Οι γνώσεις που μεταδίδει στο παιδί, το βιβλίο γνώσεων θεωρούνται κατάλληλες για την κοινωνική και ψυχοπνευματική τους ανάπτυξη, ενώ προσφέρει πληροφορίες που μπορούν να το βοηθήσουν μεταγενέστερα στην επιλογή σπουδών του. Δεν είναι τυχαίο ότι στην Ελλάδα, η πορεία του ξεκινά από τον 19^ο αιώνα κυρίως με μεταφρασμένα, ενώ Έλληνες εκδότες παρήγαγαν βιβλία γνώσεων με θέμα την ιστορία, τη γεωγραφία και τις φυσικές επιστήμες (Παπαδάτος, 2014: 212-214). Επίσης, τα βιβλία γνώσεων έχουν και διδακτικό χαρακτήρα με έμφαση στην αντίληψη του παιδιού ενώ προάγουν την φιλαναγνωσία, καθώς πέρα από τη γνώση είναι κυρίως ευχάριστα και συναρπαστικά¹¹ (Παπαδάτος, 2014: 215-216).

Παιδικό μυθιστόρημα

Το παιδικό μυθιστόρημα εμφανίστηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, την εποχή που άρχισαν να διαφοροποιούνται οι συνθήκες στην Ελλάδα, όπως η αστικοποίηση της κοινωνίας (Γεωργίου, 2010: 286). Τότε, επίκεντρο ήταν το ιστορικό μυθιστόρημα, το οποίο διάφερε αρκετά με το παιδικό μυθιστόρημα για παιδιά (Γεωργίου, 2010: 288). Το παιδικό μυθιστόρημα χωρίζεται σε επιμέρους κατηγορίες, όπως το φανταστικό, το ιστορικό, μυστηρίου, το αυτοβιογραφικό – λογοτεχνική μαρτυρία, το ρεαλιστικό και το ημερολογιακό. Σύμφωνα με την Φεγγερού (2012), στην Ευρώπη άνθισε το παιδικό μυθιστόρημα που περιέγραφε τις περιπέτειες γνωστών ηρώων όπως ο Ρομπέν των δασών ενώ σημαντικό επίτευγμα αποτέλεσε το νεανικό μυθιστόρημα Ροβινσώνας Κρούσος του Νταφόε. Σε αντίθεση, με την Ελλάδα που το ιστορικό μυθιστόρημα έθεσε τις βάσεις του μετά την επανάσταση του 1821 και μάλιστα πριν τον 18^ο αιώνα

¹¹ Freeman, E. B. – Person, D.G. (1992). *Using Nonfiction in the Elementary Classroom from ants to zeppelins*. Urbana IL: National Council of Teachers of English, σ. 3.

κυριαρχούσαν οι μεταφράσεις ξενόγλωσσων κειμένων κυρίως Γάλλων και Γερμανών (Φεγγερού, 2012: 112-116).

Στα παιδικά μυθιστορήματα, η γλώσσα παραμένει απλή λόγω και της ηλικίας που απευθύνονται ενώ πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι χαρακτήρες των κειμένων δεν είναι πλασματικοί αλλά αληθινοί άνθρωποι που μπορεί το κάθε παιδί να ταυτιστεί μαζί τους (Παπαντωνάκης, 2001: 57-58).

Το κάθε είδος παιδικού λόγου, εξυπηρετεί διαφορετικά πράγματα ανάλογα με τις απαιτήσεις του αναγνώστη. Στην περίπτωση των κειμένων επιστημονικής φαντασίας, εδώ ο συγγραφέας έχει να αναλογιστεί την ελαφρότητα της περιπέτειας - παιδικής φαντασίας με την αληθοφανή αποτύπωση της γνώσης. Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας μέσα από τη περιγραφή του υπαρκτού κόσμου που ζούμε πρέπει παράλληλα να παρουσιάσει και τον κόσμο της ιστορίας του μυθιστορήματος, ώστε να καταφέρει να προβληματίσει το κοινό (Παπαντωνάκης, 2001: 22-23).

Υπάρχουν σημαντικά οφέλη όταν τα παιδιά διαβάζουν ρεαλιστικά μυθιστορήματα : α) ταυτίζονται τον εαυτό τους με τα προβλήματα των ηρώων, β) δημιουργεί θετικά συναισθήματα (π.χ. χαρά, συγκίνηση) ενώ αποφορτίζει τα αρνητικά που νοιώθει το παιδί και γ) μπορούν να συζητήσουν ότι τους απασχολεί αφού πρώτα έχουν διαβάσει κείμενα που προβάλλουν σύγχρονα κοινωνικά θέματα όπως το διαζύγιο, η φτώχεια, σχολικός εκφοβισμός, οικογένεια κτλ. (Παπαδοπούλου – Μανταδάκη, 2003: 23)

Στην ποσοτική έρευνα που παρουσιάζεται στο τέταρτο κεφάλαιο, εκπαιδευτικοί έχουν επιλέξει κλασικά εφηβικά μυθιστορήματα όπως το *Το καπλάνι της βιτρίνας* και *Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου* της Άλκης Ζέη τα οποία αγγίζουν οριακά την ηλικία που προσεγγίζει η πτυχιακή (10-12 ετών). Επομένως, αξίζουν να αναφερθούν εν συντομία μερικά χαρακτηριστικά που αποδίδουν στο εφηβικό μυθιστόρημα οι Nielsen-Donelson. Ειδικότερα, οι πρωταγωνιστές προσπαθούν να τα καταφέρουν μόνοι τους, το εφηβικό μυθιστόρημα διαδραματίζεται σε έντονους ρυθμούς, ιστορίες με ανθρώπους από διαφορετικές κουλτούρες, τα βιβλία των εφήβων είναι αισιόδοξα (Αργυρίου, 2009: 68-69).

Μύθοι

Σύμφωνα με σημαντικούς ερευνητές, Walter Burkert (1993a, 17) και Georges Dumezil παραμένει ανοιχτό και σημείο έρευνας αν το παραμύθι και οι μύθοι είναι ταυτόσημα είδη ή αν ανήκουν σε ξεχωριστές κατηγορίες. Για τους Feldman και Richardson (1972, xix-xxvii), ο μύθος ταυτιζόταν με τις ιστορίες του ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού έως αρχές του 17^{ου} αιώνα. Το περιεχόμενο των μύθων σχετίζεται ανάλογα με τη μεταβολή των κοινωνιών που βιώνει το άτομο και πως μπορούσε να ορίσει το ανεξήγητο (Χατζητάκη - Καψωμένου, 2002: 33). Τέτοια παραδείγματα αποτελούσαν οι περιπέτειες ηρώων της ελληνικής μυθολογίας που κατάφεραν να γίνουν θεοί και πρότυπα στο πέρασμα των χρόνων (βλ. μύθοι του Ηρακλή) (Χατζητάκη - Καψωμένου, 2002: 34-35). Ο Buxton (2002: 232-237) αντιλαμβάνεται την έννοια του μύθου ως σημαντικό κειμενικό είδος που οφείλουν να γνωρίζουν οι νεότεροι γιατί α) «διασώζει τα σπουδαία γεγονότα του παρελθόντος και προσδίδει στους ήρωες δόξα και φήμη και β) η λειτουργία του είναι διδακτική, αφού έμμεσα οι άνθρωποι διδάσκονται από τους μύθους» (Χατζητάκη - Καψωμένου, 2002: 39-40). Η εξιστόρηση των μύθων παρουσιάζεται από έναν διαμεσολαβητή αφηγητή ως «μορφωμένος» θα συνδέσει τον αναγνώστη με το βαθύτερο μήνυμα του μύθου (Παπαγεωργίου, 2010: 25).

Οι μύθοι για τον Ιντζέμπελη (2006: 18) είναι μέθοδος ψυχαγωγίας για τους ανθρώπους με καταγωγή από τον σκλάβο Αίσωπο που ήταν ο εμπνευστής τους. Οι μύθοι του Αισώπου αφηγούνται αρκετά χρόνια από το θάνατο του. Όμως για τον M. Benton και τον G. Fox (1985: 38) υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά του μύθου που διακρίνονται ως γνωστά:

- Δεν υπάρχει συγγραφέας (είναι απρόσωπος).
- «Αφηγηματική γλώσσα», παραστατικότητα στην προφορική γλώσσα αφήγησης του μύθου.
- Η πλοκή, κυριαρχεί η δικαιοσύνη και η τιμωρία στους κακούς.
- οι χαρακτήρες, ένα από τα χαρακτηριστικά του ελληνικού μύθου ως κειμενικού είδους, όπως και του θρύλου είναι η μοναδικότητα του ήρωα. Στη μυθολογία των άλλων λαών σπάνια συναντούμε τα ονόματα των πρωταγωνιστών: π.χ. Θησέας, Ηρακλής, Ιάσωνας, Ίκαρος και Δαίδαλος.
- Τα θέματα, αναφέρονται κατά κύριο λόγο στα ανθρώπινα γεγονότα.

Κόμικς

Τα κόμικς θεωρούνται για τα παιδιά ένας διασκεδαστικός τρόπος ανάγνωσης καθώς εμπλέκουν την εικονογράφηση των σκίτσων με τους αστείους διαλόγους στα συννεφάκια. Η συχνή ανάγνωση κόμικς από τα παιδιά που επιφέρει θετικά συναισθήματα, θα τα οδηγήσει να διαβάζουν όλο και περισσότερο βιβλία (Καραγιάννη, 2018: 144). Ο Δελώνης (1988: 107) τα κατατάσσει ως παραλογοτεχνία δηλαδή κείμενα χωρίς κάποιο μορφωτικό σκοπό παρά μόνο για διασκέδαση. Επίσης, εκφέρει μια άποψη σχετικά με τη γλώσσα των κόμικς αναφέροντας ότι η μίμηση των μονοσύλλαβων λέξεων των σκίτσων (π.χ. ουπς, σνιφ, κλαψ) από τους μαθητές στη συζήτηση τους, μπορεί ενδεχομένως να ενισχύσει την περαιτέρω εξάπλωση της λεξιπενίας.

Τα κόμικς αναπτύχθηκαν ραγδαία μετά το 1945 στην Ελλάδα με πρωτοπόρα το «Ελληνόπουλο» και ο «θησαυρός των παιδιών». Η πορεία τους ξεκίνησε ως περιεχόμενο σε μονοσύλλαβη σελίδα σε εφημερίδες και περιοδικά (Πανάϊκας, 1998: 122-123). Ο Πανάϊκας στη διατριβή του το μακρινό 1998 σχολίαζε ότι υπάρχει μια αυξημένη ζήτηση για τα κόμικς στην ελληνική παραγωγή όμως προβάλλονται σε περιορισμένα περιοδικά και εφημερίδες, αν και υπήρχε «προφανή αδιαφορία των εκδοτικών οίκων». Το 1951, οι εκδόσεις Πεγλιβανίδη εξέδωσαν μια σειρά που λέγεται τα *Κλασικά Εικονογραφημένα* και περιέχουν αμερικάνικα κόμικς με ελληνικά ιστορικά και μυθολογικά θέματα όπως Ομήρου Ιλιάδα¹² (Βασιλικοπούλου, 2011: 75). Σήμερα τα ελληνικά κόμικς παραμένουν λίγα στο εμπόριο με πιο δημοφιλή του Αρκά, ενώ στην ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε παραπάνω τα κόμικς που κυκλοφορούν σε εκδοτικούς οίκους είναι ξενόγλωσσα μεταφρασμένα.

Ο Γκότοβος (1996: 669), επισημαίνει βασικές διαφορές των δύο κειμενικών ειδών, κόμικς και παραμύθι που θα αναφερθούν εν συντομία : α) «το παραμύθι επικεντρώνεται στο λόγο, ενώ τα κόμικς στην εικόνα, β) το παραμύθι θεωρείται λαϊκό δημιούργημα σε αντίθεση με τα κόμικς που είναι μια εκφραστική απόδοση των συναισθημάτων» και γ) στα παραμύθια το κακό δεν προβάλλεται με εικόνες οπότε δε γίνεται αντιληπτό, ενώ τα κόμικς λόγω της γλωσσικής αλλοίωσης τους και με τη μορφή εικόνων το

¹² Αντωνιάδης, Λ. (1995). *Διδακτική της ιστορίας*. Αθήνα : Πατάκης και Μαλαφάντης, Κ. (1996). Συναγωγή των κόμικς. Στο Γ.Ε. Αυδίκος (Επιμ.), *Από το παραμύθι στα κόμικς : Παράδοση και νεωτερικότητα* (σελ. 742-766). Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Δ.Π.Θ. : Εκδόσεις Οδυσσέας.

υπερισχύουν¹³. Πέρα από τον ψυχαγωγικό τους σκοπό, τα κόμικς στη σημερινή εποχή έχουν εκπαιδευτικό χαρακτήρα καθώς σημαντικά κοινωνικά θέματα (π.χ. ρατσισμός, ναρκωτικά, αλκοολισμός, κακοποίηση κ.ά.) επιλέγονται να αναφερθούν με ένα πιο «ανάλαφρο» τρόπο με υποστηρικτές Διεθνείς οργανισμούς, όπως η Unicef και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μίσσιου, 2010: 274).

2.1.2. Εκδοτικές προτάσεις την τελευταία τριετία (2019-2021)

Για την αποτίμηση των ειδικότερων ζητημάτων που προκύπτουν από τη διερεύνηση των εκδοτικών τάσεων κρίνεται σκόπιμη η εξέταση δεικτών, σε συνδυασμό με τα θεωρητικά εργαλεία. Συγκεκριμένα, επιλέγοντας την ποιοτική περιγραφή των εκδοτικών προτάσεων από τρεις εκδοτικούς οίκους (Susaela, Ψυχογιός, Μίνωας) οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως δείκτες ανάλυσης, θα αναδειχθούν οι επιμέρους τάσεις στον χώρο του παιδικού βιβλίου. Αυτή ακριβώς η προσέγγιση θα γίνει μέσω ποιοτικής ανάλυσης των δεδομένων που θα παρουσιαστούν δια της πινακοποίησης και ταξινόμησης βασικών στοιχείων αναγνώρισης των κειμενικών ειδών, όπως:

- ο τίτλος,
- ο συγγραφέας,
- η μετάφραση,
- η εικονογράφηση,
- η σειρά αν υπάρχει,
- το έτος έκδοσης
- και η ηλικιακή κατηγορία στην οποία αντιστοιχούν τα κάθε φορά διαφορετικά κειμενικά είδη (παραμύθι, εικονογραφημένο, μύθοι, βιβλία γνώσεων, κόμικς).

Αξιοποιώντας τις ηλικιακές κατηγορίες στις οποίες απευθύνονται τα βιβλία, θα δοθεί έμφαση στις εκδοτικές προτάσεις που αφορούν κυρίως παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, 6-12 ετών. Με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο θα παρατηρήσουμε ποια κειμενικά είδη προβάλλονται περισσότερο τα τελευταία χρόνια, ενώ θα γίνει απόπειρα ερμηνείας αυτών των τάσεων με βάση τη σχετική βιβλιογραφία. Επιπλέον, θα γίνει μια

¹³ Αυδίκος, Ε. ΓΡ. (1996). *Από το παραμύθι στα κόμικς : Παράδοση και νεωτερικότητα*. Αθήνα : Οδυσσεάς (Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Δ.Π.Θ.).

εισαγωγή στον βαθμό ανανέωσης ή αναπροσανατολισμού των ειδών αυτών σε επίπεδο θεματικό και μορφολογικό.

Προκειμένου να διεξαχθούν, όπως αναφέρθηκε, ασφαλή συμπεράσματα για τον παραπάνω σκοπό έχει επιλεγεί η ανάλυση περιεχομένου και συγκεκριμένα η ποιοτική προσέγγιση. Γενικά, η ποιοτική έρευνα υπάγεται στο φάσμα των κοινωνικών επιστημών και με το πέρασμα των χρόνων παρατηρείται ότι διαφοροποιούνται στις μεθόδους λόγω του ακμαίου ενδιαφέροντος (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 12). Ένας ενδεδειγμένος ορισμός που προσεγγίζει με αναλυτικό τρόπο την έννοια είναι των Denzil και Lincoln (2005: 3) που αναφέρουν ότι «η ποιοτική έρευνα είναι μια πλαισιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο. Αυτή συνίσταται σε ένα σύνολο ερμηνευτικών και υλικών πρακτικών, οι οποίες μετασχηματίζουν τον κόσμο και αναδεικνύουν βαθύτερες σχέσεις μεταξύ των εξεταζόμενων καταστάσεων».

Αναλυτικότερα, μετατρέπουν τον κόσμο σε μια σειρά από αναπαραστάσεις του εαυτού, συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων πεδίου, των συνεντεύξεων, των συνομιλιών, των φωτογραφιών, των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων σε ημερολόγια. Υπό αυτή την οπτική γωνία, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους των νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σε αυτά».

Ο Jean Piaget ασχολήθηκε με τη νοητική εξέλιξη του ατόμου και τα στάδια που επέρχεται αυτή κυρίως μέσω της ανάπτυξης της σκέψης. Ο Piaget θεωρεί ότι η γνωστική ανάπτυξη είναι απαραίτητο στοιχείο της μάθησης, γι' αυτό πιστεύει σε τέσσερα στάδια που την αντιπροσωπεύουν ανά άτομο. Τα στάδια είναι τα εξής: το Αισθησιοκινητικό (0-2 έτος), το Προσυλλογιστικό (2-6/7 έτος), των Συγκεκριμένων Λογικών Πράξεων (6/7-12 έτος) και των Τυπικών Λογικών Πράξεων (12-18 έτος). Ειδικότερα, για το θέμα της έρευνας θα αναλυθεί το τρίτο στάδιο *Συγκεκριμένων Λογικών Πράξεων*, γιατί εστιάζει στην πρωτοσχολική και μεσαία σχολική ηλικία που είναι το ζητούμενο (Μαριδάκη – Κασσωτάκη, 2011).

Επίσης, σε αυτό το στάδιο το παιδί αποκτά ικανότητες με πιο σημαντική, την επίλυση προβλημάτων με λογική σκέψη. Ο Piaget εμπιστεύεται τον δάσκαλο που δεν θα λειτουργήσει ως «φωτεινός παντογνώστης» αλλά θα βοηθήσει τον μαθητή του να

προοδεύσει και να κατακτήσει τη γνώση μέσα από την παρατήρηση, τις εμπειρίες, το άκουσμα και την ομιλία. Σύμφωνα με την αναπτυξιακή ψυχολογία, η αναγνωστική προσέγγιση προσαρμόζεται στις ανάγκες της ηλικίας που βιώνουν (6-12 ετών). Επομένως, τα αναγνώσματα είναι από τα παραμύθια, ιστορίες ζώων – φύσης, μυθολογία μέχρι περιπέτειες και αναγνώσματα με ανθρωπιστικά ιδεώδη (Μαριδάκη – Κασσωτάκη, 2011).

Εξαιρετικά ενδιαφέροντα ως προς το θέμα μας, είναι και η θεωρία του Appleyard που σχετίζεται με το παιδί-αναγνώστη. Ο μελετητής διακρίνει πέντε στάδια που αντιστοιχούν σε διαφορετικές δεξιότητες και αναγνωστικές ανάγκες-ενδιαφέροντα. Στο πρώτο στάδιο, *το παιδί της προσχολικής ηλικίας χαρακτηρίζεται ως αναγνώστης – παίκτης*, δηλαδή μπορεί μόνο να λειτουργεί ως ακροατής και να παίζει. Στη συνέχεια, στο δεύτερο στάδιο *το παιδί του δημοτικού ταυτίζεται με τον ήρωα*, αυτό συνεπάγεται ότι το παιδί προβάλλει τον εαυτό του και μιμείται τις συμπεριφορές των ανθρώπων. Το τρίτο αναφέρεται στον *έφηβο αναγνώστη που αναζητά τις αξίες και τα πρότυπα*, ενώ τα δύο τελευταία στάδια αφορούν τον *συστηματικό μελετητή και πολυπράγμωνα αναγνώστη* που ως έμπειροι μελετούν και γνωρίζουν εις βάθος τη λογοτεχνία. Συγκεκριμένα, κατατάσσει τον μαθητή του Δημοτικού (6-12 ετών) σε αναγνώστη που ταυτίζεται με τον ήρωα και συμπάσχει (Appleyard, 1991: 57-93). Επιπροσθέτως, πρέπει να επισημανθεί, ότι το παιδί στην πρώτη σχολική ηλικία διακατέχεται από ζωτικότητα και όρεξη για μάθηση, αλλά στη μεσαία σχολική ηλικία εκδηλώνει ενδιαφέρον για την επίλυση σε ερωτήματα που το απασχολούν (Appleyard, 1991). Η θεωρία βασίζεται στην ανάπτυξη του παιδιού σε σχέση με τον τρόπο διάδρασής του με το βιβλίο είτε διαβάζοντας είτε ακόμα και μελετώντας το βιβλίο ως υλικό αντικείμενο, καθώς η αναγνωστική στάση του το βοηθά να ανακαλύψει συνεχώς νέα ερεθίσματα, με στόχο να μετατραπεί σε έναν ικανό αναγνώστη (Κανατσούλη, 2002: 42). Η διαφορά του Appleyard με τον Piaget είναι ότι ο πρώτος επικεντρώνεται στο συναίσθημα, γιατί θεωρεί ότι καθορίζει την παιδική ηλικία συμβάλλοντας στη συναισθηματική του ωρίμανση, ενώ ο δεύτερος ενδιαφέρεται για τη συμβολή του βιβλίου στη νοητική ανάπτυξη.

Η συλλογή στοιχείων προέκυψε με βάση το υλικό των ιστοσελίδων τους (susaeta.gr, psychogios.gr, minoas.gr) που ανακτήθηκαν για να εντοπιστούν και ταξινομηθούν με μορφή πινακοποίησης οι εκδοτικές τάσεις μέσα από μελέτες περίπτωσης. Περαιτέρω στοιχεία που συνέβαλαν στην αποτίμηση των δεδομένων αντλήθηκαν από τη

βιβλιονέτ, η οποία συγκεντρώνει κριτικές για τα βιβλία που παρουσιάζονται. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι βιβλιοκριτικές αναγνωρισμένων κριτικών και μελετητών σε ηλεκτρονικά πολιτιστικά περιοδικά και ιστοτόπους (βλ. διάστιχο, elniplex, maredu, toy shop, vivliokritikes) προσφέρουν ένα πλούσιο υλικό για το θέμα που εξετάζεται.

Αναφέρουμε ενδεικτικά δύο σύντομα παραδείγματα από την κριτική της Δ. Δημητριάδη στην ιστοσελίδα Elniplex για το έργο της S. L. Hartley *Οι πιο όμορφοι θρύλοι και μύθοι από όλο τον κόσμο* που φανερώνει τη δυναμική παρουσία ξένων συγγραφέων παιδικού βιβλίου στο ελληνικό κοινό. Διαβάζουμε: «Η συγγραφέας δεν επικεντρώνεται στην παράθεση του εκάστοτε μύθου αλλά δημιουργεί μικρές αφηγηματικές ιστορίες με στρωτό λόγο. Η εικονογράφηση με τα ζωηρά χρώματα σίγουρα θα κάνει τους μικρούς αναγνώστες να χαθούν στις σελίδες του».

Στον δεύτερο μύθο που επέλεξα *365 ιστορίες για καληνύχτα* επίσης των εκδόσεων Susaeta στην ιστοσελίδα maredu στη στήλη *Βιβλίο και παιδί – Προτάσεις* η συντακτική τους ομάδα αναφέρει: «Όμορφη εικονογράφηση σε κάθε κείμενο. Ευσύνοπτες διασκευές κλασικών παραμυθιών, μύθων και λαϊκών αφηγήσεων για κάθε βράδυ του χρόνου. Καλλιεργούν τη φαντασία και το λεξιλόγιο». Επιπροσθέτως, και για τα βιβλία γνώσεων των εκδόσεων Susaeta, έχουν παρουσιαστεί κριτικές. Συγκεκριμένα, για το *Το ταξίδι της ζωής – Η θαυμαστή εξέλιξη* της Anna Claybourne παρατίθεται το δημοσίευμα της Κατερίνας Χατζηανδρέου (elniplex.com) που αναφέρει: «[...] πρόκειται για έναν πολύ δουλεμένο τόμο, με πλήθος πληροφοριών που διατάσσονται όμορφα πλαισιωμένες από υπεραναλυτική εικονογράφηση που δεν αφήνει καμία οπτική εκκρεμότητα. [...] Η συγγραφέας παρουσιάζει όλες τις διαστάσεις της εξέλιξης της ζωής και δίχως να κουράζει, καταφέρνει να παρέχει πάρα πολλή γνώση και επιστήμη σε έναν κόσμο που ακόμα πιστεύει ότι η γυναίκα γεννήθηκε από το πλευρό του Αδάμ».

Επίσης, πάλι στην ιστοσελίδα Elniplex έχει πραγματοποιηθεί από την Κατερίνα Χατζηανδρέου κριτική για το βιβλίο *Κορίτσια σαν εμένα- Πρωταγωνίστριες της ιστορίας* στη στήλη *Παρουσιάσεις-Κριτικές*: «Περιεκτικό κείμενο, εγκυκλοπαιδικό και πλήρες, γεμάτη εικονογράφηση, με πάρα πολλές φωτογραφίες από πραγματικές πηγές και κάμποσα σκίτσα, μια σφαιρική προσέγγιση εγκυκλοπαιδικού τύπου που δεν προσεγγίζει απλώς προσωπικότητες αλλά μέσα από αυτές σημαντικά ιστορικά γεγονότα και ολόκληρες εποχές».

Για τις εκδόσεις Ψυχογιός και για τον μύθο *Ο Αίσωπος και οι μύθοι του* η Τούλα Ρεπαπή μέσα από την κριτική της στην ιστοσελίδα *Διάστιχο* γράφει: «Όλο το βιβλίο, από την πρώτη σελίδα μέχρι την τελευταία, ηχεί ρυθμικά και καταφέρνει να κάνει ακόμα και τους μεγάλους παιδιά!». Σύμφωνα με τη Ρεπαπή, η διαφοροποίηση της συγκεκριμένης έκδοσης είναι ότι αν και έχει επιλεγεί ένα κλασικό και σε όλους αναγνωρίσιμο κείμενο, αυτό του Αισώπου, η συγγραφέας έχει επιλέξει εύηχες λέξεις που αντανακλούν την παιδικότητα των αναγνωστών της εποχής στο οποίο απευθύνεται.

Άλλη μια ενδιαφέρουσα κριτική που γράφτηκε από τον Πάνο Τουρλή (viniokritikes.com) για το συγκεκριμένο είναι : «Η Ράνια Μπουμπουρή γράφει με τον δικό της εύληπτο, επιμορφωτικό και χαριτωμένο τρόπο τα παραμύθια του Αισώπου, τα οποία χαρίζει στα μικρά παιδιά με φροντισμένο λεξιλόγιο και μία σύντομη εισαγωγή, περιγράφοντας τη ζωή του μυθοποιού, τη συμπεριφορά του, τον τρόπο σκέψης του. Οι μύθοι δίνονται σε έμμετρη μορφή, κάνοντας την ανάγνωση παιχνίδι. Οι περιπέτειες των ζώων θα διασκεδάσουν τα παιδιά και οι γονείς θα μπορέσουν να αναπτύξουν μαζί τους πολλά θέματα συζήτησης, με αφορμή τα αστεία περιστατικά των πρωταγωνιστών στις ιστορίες».

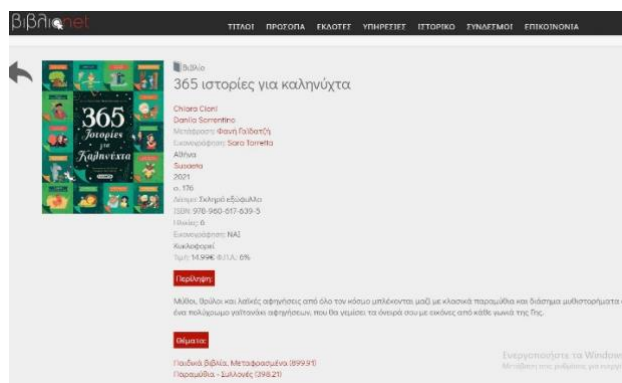
Για τα παραμύθια του Ψυχογιού, ειδικότερα της Χρυσήδας Δημουλίδου *Τα μπισκοτάκια που ζωντάνεψαν*, στην ιστοσελίδα του (psychogios.gr) οι κριτικές κατά κύριο λόγο, είναι θετικές «ευχάριστη ιστορία, με όμορφες εικόνες» το χαρακτηρίζουν οι αναγνώστες, με εξαίρεση ένα σχόλιο που αναφέρει ότι είναι «πυκνογραμμένο για μικρά παιδιά». Ακόμη, η αναφορά στο εικονογραφημένο βιβλίο *Απλώς να είσαι ο εαυτός σου, δράκε!* από αναγνώστες των ιστοσελίδων skroutz.gr και toy-shop.gr δηλώνουν ότι «είναι αρκετά ενδιαφέρον και θα το επέλεγαν οι γονείς».

Στην ιστοσελίδα του εκδοτικού (psychogios.gr), τα βιβλία γνώσεων *Το πρώτο σύνταγμα της Ελλάδας για παιδιά* και *12 μήνες, 12 γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα* αναφέρονται στην ιστορία του νεοσύστατου κράτους και εξιστορούνται πληροφορίες για την αρχαία Αθήνα και τις γιορτές της, χαρακτηρίζονται «καλογραμμένα και ευχάριστα». Αντίθετα, στην ιστοσελίδα bookfriends.gr οι αναγνώστες σχολίασαν για το κόμικ *Εγώ και οι μεσοιπότες* ότι είναι «αστείο και ακραίο, έχει πετυχημένα σκίτσα και ποιοτικό χιούμορ».

Επιπλέον, μια κριτική που εντόπισα για το βιβλίο *Μαμά σ' αγαπώ* των εκδόσεων Μίνωας είναι από την ιστοσελίδα viniokritikes.com, όπου ο συντάκτης Πάνος

Τουρλής έγραψε χαρακτηριστικά: «πρόκειται για ένα γλυκύτατο παραμύθι αφιερωμένο στο σημαντικότερο πλάσμα της ζωής μας, τη μαμά. Η Μάρω Θεοδωράκη έγραψε άλλο ένα υπέροχο κείμενο για παιδιά από 5 ετών και πάνω, αφιερωμένο αυτήν τη φορά στον άνθρωπο που μας βοηθάει να ξεπεράσουμε τις δυσκολίες, μας μαθαίνει να συμπεριφερόμαστε και να μιλάμε σωστά, μας στηρίζει, μας αγκαλιάζει!».

Κρίνεται ότι η ταξινόμηση των δεδομένων που συλλέχθηκαν με μορφή πινάκων οι οποίοι παρατίθενται παρακάτω, επιτρέπει μια πιο συστηματική προσέγγιση στην ελληνική εκδοτική παραγωγή. Η ερμηνεία και ποιοτική ανάλυση των στοιχείων θα επιτρέπει μέσα από τους δείκτες να εμβαθύνουμε στις νεότερες στάσεις της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής.

Εικόνα 1. Βιβλιογραφική βάση BIBLIONET

Εκδοτικός Οίκος SUSAEТА

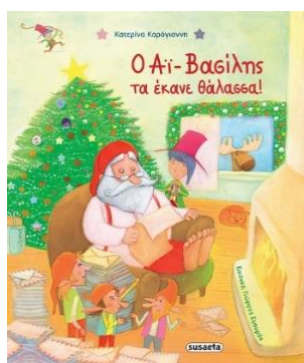

Εικόνα 2. Λογότυπο Susaeta

Λίγα λόγια για τον εκδοτικό οίκο. Η ιστορία του εκδοτικού οίκου Susaeta ξεκινά από το 1960 στη Μαδρίτη, όπου βρίσκεται η έδρα του. Στην Ελλάδα η εταιρία ήρθε το 2002 και εδώ και 20 χρόνια, παράγει προσεγμένα βιβλία με πλούσια εικονογράφηση υψηλής ποιότητας για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Κυρίως, τα βιβλία που διαθέτει είναι μεταφρασμένα, γραμμένα από Ισπανούς συγγραφείς αλλά υπάρχουν και Ελλήνων συγγραφέων (βλ. «*Ο Αϊ Βασίλης τα έκανε θάλασσα*» της Κατερίνας Καρογιάννη). Στο εκδοτικό του πρόγραμμα έχουν ενταχθεί λογοτεχνικά είδη «ευρείας γκάμας», από άλμπουμ για μωρά, βιβλία δραστηριοτήτων, ηχοβιβλία, παραμύθια, εικονογραφημένα βιβλία, βιβλία για τον Καραγκιόζη και την αρχαία Ελλάδα μέχρι εποχιακά βιβλία, χριστουγεννιάτικα και πασχαλιάρια. Όπως αναφέρει ο εκδοτικός οίκος στην ιστοσελίδα του οι εκδόσεις Susaeta, όπως και οι περισσότεροι εκδοτικοί που σχετίζονται με την Παιδική Λογοτεχνία, επιδιώκουν το υψηλής ποιότητας βιβλίο, με κριτήριο την προστιθέμενη αξία στον αναγνώστη, όπως προκύπτει από τα σχόλια των εκδοτών, την ποιότητα της γλώσσας και την ποικιλία των θεμάτων που διαμεσολαβούν στον αναγνώστη. Πάντως, η πορεία του εκδοτικού οίκου επιβεβαιώνει στον σχεδιασμό και τους στόχους που αναφέρει και στην ιστοσελίδα του, γι' αυτό και κρίθηκε ως καλή επιλογή για δείκτη ανάλυσης.

Από το 1960 ασχολείται και έχει αφιερωθεί μόνο στο συγκεκριμένο είδος από επιλογή του εκδοτικού. Ο εκδοτικός οίκος δίνει έμφαση σε συγγραφείς που ασχολούνται αποκλειστικά με αυτό το είδος και οι εκδοτικές προτάσεις του καλύπτουν μια μεγάλη γκάμα θεμάτων που σχετίζονται με το παιδί και τις επιμέρους αναγνωστικές ανάγκες του (π.χ. βιβλία για δραστηριότητες, βιβλία για μωρά κτλ.). Αν και μόλις 20 έτη στην Ελλάδα, εκδίδει κάθε χρόνο όλο και περισσότερα βιβλία και προσπαθεί βαθμιαία να εντάξει και τους Έλληνες συγγραφείς στο δυναμικό του (Susaeta.gr).

Τα βιβλία του διακρίνονται για το απλό κείμενο και την πλούσια εικονογράφηση με θετικές αξιολογήσεις. Ένα παράδειγμα κριτικής ελληνικού βιβλίου των εκδόσεων Susaeta είναι το βιβλίο της Καρογιάννη, με τίτλο *Ο Αϊ Βασίλης τα έκανε θάλασσα*, έργο για το οποίο το Elniplex και η Κατερίνα Χατζηανδρέου αναφέρουν: «η συγγραφέας δημιουργεί μια ενδιαφέρουσα ιστορία με χιούμορ που εστιάζει στους βοηθούς του και στον χαμό που γίνεται οδηγεί την ιστορία σε μια κατεύθυνση λάθους, συγχώρεσης και συμπόνοιας. Ο εικονογράφος Γιώργος Σγουρός εστιάζει σε τόνους πορτοκαλί και κόκκινου και δημιουργεί πλάνα εκφραστικά». (βλ. εικόνα 2).

Εικόνα 3. *Ο Αϊ Βασίλης τα έκανε θάλασσα*, Εικονογράφηση : Γιώργος Σγουρός

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι η Susaeta στην ιστοσελίδα της, πρωτοπορεί κατατάσσοντας σε πολλές θεματικές κατηγορίες τα βιβλία της, συγκριτικά με άλλους ελληνικούς εκδοτικούς οίκους, διευκολύνοντας τους γονείς στην καλύτερη εξυπηρέτησή τους.

Επιπρόσθετα, ιστοσελίδες που αναφέρονται στο βιβλίο και το παιδί αξιολογούν τις εκδόσεις Susaeta με θετικά σχόλια και αξιολογήσεις. Ειδικότερα, το booktown.gr δηλώνει ότι «τα βιβλία του εκδοτικού συνδυάζουν τη ζωντανή εικονογράφηση με τον προσεγμένο λόγο», ενώ το infokids.gr αναφέρει ότι «ο εκδοτικός οίκος Susaeta ξεχωρίζει για τις προσεγμένες και πρωτότυπες παιδικές του εκδόσεις που συνοδεύονται από πλούσια και ποιοτική εικονογράφηση, αποσκοπώντας να καλλιεργήσουν στους μικρούς αναγνώστες την αγάπη για τα βιβλία και την ανάγνωση».

Σε συνέχεια, στον Πίνακα 1 των όσων αναφέρθηκαν, παραθέτω διάφορα παιδικά κειμενικά είδη, κατάλληλα για παιδιά ηλικίας 6 έως 12 ετών. Αρχικά, ο πρώτος μύθος με τίτλο *Οι πιο όμορφοι μύθοι και θρύλοι από όλο τον κόσμο* της Stefania Leonardì Hartley, που έχει γράψει πολλά παιδικά βιβλία¹⁴ και μεταφράστρια τη Δήμητρα Παπαβασιλείου. Στη συνέχεια, ο δεύτερος μύθος *365 ιστορίες για καληνύχτα* είναι συνεργασία δύο γυναικών της Chiara Cioni και της Danila Sorrentino που έγιναν γνωστές ως συγγραφείς διαφορετικών κειμενικών ειδών, αλλά έχουν διακριθεί και για τη συγγραφή βιβλίων για παιδιά¹⁵. Οι δύο μύθοι έχουν εκδοθεί το 2021, αλλά οι ηλικίες που απευθύνονται είναι διαφορετικές: ο πρώτος μύθος είναι για παιδιά ηλικίας άνω των 9 ετών, ενώ ο δεύτερος απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας άνω των 6.

¹⁴ Βλ. Sun, stars and Limoncello.

¹⁵ Η Chiara Cioni έχει γράψει το βιβλίο *Το μικρό ζωτικό των Χριστουγέννων*. Η Danila Sorrentino έχει γράψει τα βιβλία *Οδηγός καριέρας για κορίτσια* και *Πως να γίνετε οι καλύτεροι ντεντέκτιβ*.

Μια ακόμα ενδιαφέρουσα εκδοτική δουλειά των εκδόσεων την τελευταία τριετία είναι η συλλογή παραμυθιών. Τα παραμύθια της γιαγιάς, μέρος της σειράς *Παραμύθια για πάντα*, σε μετάφραση της Μπαμπέτα Ιωάννας και Κουδούνα Εύη. Το χαρακτηριστικό της εικονογράφησης που παρατηρείται είναι ότι ζωγραφισμένο στο χέρι από την Valentina Moscow χωρίς τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας. Αυτό διαπιστώνεται από την εικόνα που υπάρχει στην ιστοσελίδα του εκδοτικού: <https://www.susaeta.gr/product/2307/ta-paramythia-tis-mamas.html>

Από την άλλη πλευρά, τα εικονογραφημένα βιβλία *Η φάλαινα και η ταπεινότητα* του Moran Jose¹⁶ *Λέω αντίο στη λύπη!* της Ana Serna προβάλλουν ως ηθικό δίδαγμα την ταπεινότητα και την ανιδιοτέλεια. Αποτελεί ένα συχνό φαινόμενο των εικονογραφημένων ιστοριών, η ηθικοδιδασκτική ματιά, τα οποία έχουν εικονογραφήσει οι ξένοι εικονογράφοι Simon Mendez & Kasandra. Πάντως, αν και ο χρόνος πρώτης έκδοσής είναι διαφορετικός (2019 το πρώτο, 2021 το δεύτερο), και τα δυο περιέχονται σε σειρές *Παντοτινές αξίες*, *Το δάσος των συναισθημάτων*.

Τέλος, στον πίνακα παρουσιάζονται τέσσερα βιβλία γνώσεων, τα οποία ανήκουν στη γενική κατηγορία Εκπαιδευτικά και σκοπό έχουν να μεταλαμπαδεύσουν γνώση σχετικά με το περιβάλλον, τους δεινόσαυρους, το σύμπαν, όπως και σημαντικές γυναίκες του παγκόσμιου πολιτισμού. Οι συγκεκριμένες προτάσεις αποσκοπούν στο να αναδείξουν τη συμβολή των γυναικών στην εξέλιξη της ανθρωπότητας, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα έμφυλα στερεότυπα. Οι ηλικίες στις οποίες απευθύνονται είναι άνω των 7 ετών, για να μπορεί να καταλαβαίνει ένα παιδί τους όρους που αξιοποιούνται.

Με βάση τα παραπάνω, στον πίνακα 1 διακρίνονται δύο ξένες συγγραφείς, η Anna Claybourne¹⁷ και η Carmen Blazouer με τα: *Ταξίδι της ζωής. Η θαυμαστή εξέλιξη* και *Κορίτσια σαν εσένα πρωταγωνίστριες της ιστορίας* (2019 το πρώτο, το 2021 το δεύτερο). Το ίδιο συνέβη και με το βιβλίο του Niko Dominguez *101 πράγματα που πρέπει να ξέρεις για τους δεινόσαυρους*, το οποίο βρίσκεται στη σειρά βιβλίων, με τίτλο

¹⁶ Είναι μεταδιδασκτορικός ερευνητής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Έχει συγγράψει πολλά παιδικά, όπως το αρκετά επιδραστικό και πολυαναγνωσμένο *ο Τίγρης και η διαφορετικότητα*.

¹⁷ Είναι συγγραφέας παιδικών βιβλίων με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο. Γράφει βιβλία με θέμα την επιστήμη, τη φύση, την άγρια ζωή και τη χειροτεχνία. (Πηγή πληροφοριών : annaclaybourne.co.uk)

*Πράγματα που πρέπει να ξέρεις*¹⁸, με χρονολογία έκδοσης το 2019, ενώ της Ana Mcrae *Μεγάλος άτλας του διαστήματος* εκδόθηκε το 2020, ενώ τη μετάφρασή τους υπογράφει η Τατιάνα Ρατιακούλια.

Συμπερασματικά, ο εκδοτικός οίκος Susaeta βασίζεται σε σημαντικές και δημοφιλείς ισπανικές εκδόσεις που μεταφράζονται στα ελληνικά, ενώ οι Έλληνες συγγραφείς είναι πολύ λίγοι και επιλεγμένοι. Αν και κρίνουμε ότι χρειάζεται να δώσει περισσότερο χώρο σε Έλληνες δημιουργούς, ο συγκεκριμένος εκδοτικός οίκος φέρνει το ελληνικό κοινό σε επαφή με έργα της ισπανόφωνης παιδικής παραγωγής. Έχει καταφέρει να κερδίσει χώρο στην περιορισμένη ελληνική αγορά και οι Έλληνες γονείς και εκπαιδευτικοί να τον εμπιστεύονται όσον αφορά τις σύγχρονες προτάσεις του.

Θεωρούμε ότι η παρακάτω πινακοποίηση αποτυπώνει εύληπτα τη δυναμική των εκδόσεων που σε κάποιο βαθμό είναι ενδεικτικές κοινών τάσεων στην ελληνική εκδοτική αγορά. (Πούρκος 2010β).

<i>Εκδόσεις Susaeta</i>						
Μύθοι	Παραμύθια		Εικονογραφημένες Ιστορίες		Βιβλία Γνώσεων	
<i>Τίτλος</i>	<i>Συγγραφέας</i>	<i>Μετάφραση</i>	<i>Εικονογράφηση</i>	<i>Έτος</i>	<i>Σειρά</i>	<i>Ηλικία</i>
Οι πιο όμορφοι μύθοι και θρύλοι από όλο τον κόσμο	Stefania Leonardi Hartley	Δήμητρα Παπαβασιλείου	-----	2021	-----	9+ ετών
365 ιστορίες για καληνύχτα	Chiara Cioni – Danila Sorrentino	Φανή Γαϊδατζή	Sara Torretta	2021	-----	6+ ετών
Τα παραμύθια της μαμάς	Συλλογικό	Μπαμπέτα Ιωάννα – Κουδούνα Εύη	Valentina Moscon	2020	Παραμύθια για πάντα	6+ ετών
Η φάλαινα και η ταπεινότητα	Moran Jose	Αντωνία Νικολή	Simon Mendez	2019	Παντοπινές αξίες	6+ ετών

¹⁸ Έχει εκδόσει και το βιβλίο *101 πράγματα που πρέπει να ξέρεις για τους μάγους*.

Λέω αντίο στη λύπη!	Ana Serna	-----	Kasandra	2021	Το δάσος των συναισθημάτων	5+ ετών
Το ταξίδι της ζωής : η θαυμαστή εξέλιξη	Anna Claybourne	Τατιάνα Ρατιακούλια	Wesley Robins	2020		8+ ετών
101 πράγματα που πρέπει να ξέρεις για τους δεινόσαυρους	Niko Dominguez	Τατιάνα Ρατιακούλια	-----	2019	Πράγματα που πρέπει να μάθεις	7+ ετών
Μεγάλος άτλας του διαστήματος	Ana Mcrae	Τατιάνα Ρατιακούλια	Muti	2020	-----	8+ ετών
Κορίτσια σαν εσένα πρωταγωνίστριες της ιστορίας	Carmen Blazquer	Κλεοπάτρα Ελαιοτριβιάρη	-----	2021	-----	7+ ετών

Πίνακας 1. Κειμενικά είδη των εκδόσεων Susaeta

Μύθοι

Εικόνα 4. Οι πιο όμορφοι μύθοι και θρύλοι από όλο τον κόσμο / Stefania Leonardi Hartley

Παραμύθια

Εικόνα 5. 365 ιστορίες για καληνύχτα / Chiara Cioni - Danila Sorrentino

Εικονογραφημένες ιστορίες

Εικόνα 6. Τα παραμύθια της μαμάς / Συλλογικό

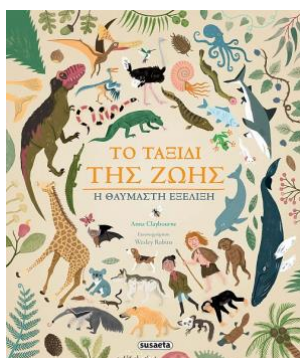

Εικόνα 7. Η φάλαινα και η ταπεινότητα / Moran Jose

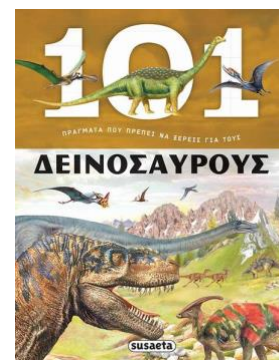

Εικόνα 8. Λέω αντίο στη λύπη! / Ana Serna

Βιβλία γνώσεων

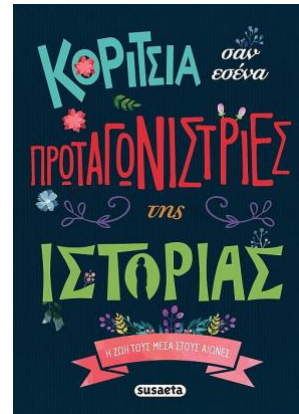
Εικόνα 9. Το ταξίδι της ζωής / Anna Claybourne

Εικόνα 10. 101 πράγματα που πρέπει να ξέρεις για τους δεινοσαύρους / Niko Dominguez

Εικόνα 11. Μεγάλος Άτλας του διαστήματος / Ana Mcrae

Εικόνα 12. Κορίτσια σαν εσένα πρωταγωνίστριες της ιστορίας / Carmen Blazquer

Εκδοτικός Οίκος ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Εικόνα 13. Λογότυπο Ψυχογιός

Η ιστορία των εκδόσεων Ψυχογιού ξεκινά το 1979, όταν ο ιδρυτής Θάνος Ψυχογιός εξέδωσε τέσσερα παιδικά βιβλία τα οποία θεωρήθηκαν μεγάλες εκδοτικές επιτυχίες από κοινό και κριτικούς. Σήμερα, συνεχίζει ως ένας πολυσχιδής εκδοτικός, με σκοπό την πολιτιστική ανάπτυξη, ενώ κάθε χρόνο κυκλοφορεί στην ελληνική αγορά 300 κατά μέσο όρο τίτλους (psychogios.gr).

Τα βιβλία του, κατά κύριο λόγο, είναι γραμμένα από Έλληνες καταξιωμένους συγγραφείς, ενώ τα μεταφρασμένα είναι λίγα και κυρίως ανήκουν στις κατηγορίες των εικονογραφημένων και των κόμικς. Στην ιστοσελίδα του εκδοτικού έχει δημιουργηθεί η κατηγορία *Παιδιά*, όπου εντάσσονται υποκατηγορίες. Ειδικότερα, στην υποκατηγορία α) *Δημοφιλείς κατηγορίες* περιέχονται η Παιδική Λογοτεχνία, τα εικονογραφημένα βιβλία, οι αγαπημένοι ήρωες, τα βιβλία γνώσεων, τα βιβλία δραστηριοτήτων, βιβλίο – παιχνίδια και βιβλία για βρέφη που απευθύνονται στους γονείς και επαγγελματίες βρεφονηπιοκόμους. Η δεύτερη υποκατηγορία είναι οι β) *Δημοφιλείς ήρωες*, όπως ο Χάρι Πότερ, ο Σπασίκλας κ.ά. Τέλος, η τρίτη υποκατηγορία είναι οι γ) *Δημοφιλείς σειρές*, δηλαδή ιστορίες για παιδιά (βλ. εικόνα 3) σύμφωνα με την ηλικιακή κατηγορία που ανήκουν. Τέτοια παραδείγματα είναι η σειρά *Μπανάνα* που απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 2-4 ετών, η σειρά *Φραουλίτσα* που απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 5-6 ετών. Στη συνέχεια, ακολουθούν κι άλλες σειρές, με τη τελευταία να είναι το *Ξινόμηλο* που απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 11+.

Η επιλογή του συγκεκριμένου εκδοτικού οίκου έγινε με βάση τα εξής κριτήρια: κυρίως για τη συνεργασία του με Έλληνες συγγραφείς και τις πρωτότυπες σειρές με ονόματα φρούτων που έχουν δημιουργήσει για τα παιδιά (π.χ. Μπανάνα), για τη μεγάλη ποικιλία σε βραβευμένα ξενόγλωσσα βιβλία που διαθέτει, για τη συνεργασία με καταξιωμένους συγγραφείς και εικονογράφους (βλ. Χρυσούλα Σπυρίδωνος), προσφέροντας το καλύτερο αποτέλεσμα στο αναγνωστικό κοινό και για το αφιερωματικό μέρος προς το παιδί στην ιστοσελίδα του, ταξινομημένο με οργανωτικό και αισθητικό επίπεδο.

Βασικό κριτήριο αποτέλεσε η πολυετής πορεία των συγγραφέων στη συγγραφή των μύθων και βιβλίων γνώσεων. Ο πίνακας 2 παρουσιάζει τα πέντε κειμενικά είδη παιδικών βιβλίων που έχει επιλέξει ο Ψυχογιός να εκδώσει τα τελευταία 3 χρόνια. Πρώτοι στην κατάταξη εμφανίζονται οι μύθοι *Ο Αίσωπος και οι φίλοι του* της επιμελήτριας εκδόσεων και μεταφράστριας Ράνιας Μπουμπούρη που εκδόθηκε το 2021 και η ηλικιακή κατηγορία που αναφέρεται σε παιδιά ηλικίας 3-8 ετών. Οι επόμενοι συγγραφείς που συγκαταλέγονται στον πίνακα έχουν, επίσης, δυναμική παρουσία. Η Χρυσίδα Δημουλίδου, για παράδειγμα, έχει ασχοληθεί επί χρόνια με το παιδικό βιβλίο κτίζοντας τη δική της σχέση εμπιστοσύνης με τα παιδιά. Ιδιαίτερα αγαπητός συγγραφέας, (*Το πρώτο σύνταγμα της Ελλάδας για παιδιά*) θεωρείται και ο

Χρήστος Δημόπουλος που πρωτοεμφανίστηκε στην τηλεόραση μέσα από την εκπομπή *Ουράνιο Τόξο*, συνεχίζοντας μέχρι σήμερα το συγγραφικό του έργο.

Μια ακόμα περίπτωση, διακεκριμένης συγγραφέως, είναι η Βασιλική Μαρκάκη όπου το βιβλίο γνώσεων της *12 μήνες, 12 γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα* ήταν υποψήφιο στη βραχεία λίστα των Κρατικών Βραβείων Παιδικού Βιβλίου 2021. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα κόμικς γραμμένα από ξένους δημιουργούς, όπως τα έργα των Ράσελ Πάντερ και Λίνκολν Πίρς, *Η οδύσσεια σε κόμικς* και *Εγώ και οι Μεσοϊπότες* αντίστοιχα. Ο πρώτος έχει ξεκινήσει τη συγγραφική του πορεία από το 1987 και μέχρι σήμερα έχει γράψει πάνω από 50 παιδικά βιβλία, ενώ ο δεύτερος είναι καρτουνίστας, όπου τα κόμικς του έχουν δημοσιευτεί σε περισσότερες από διακόσιες ιστοσελίδες. Έργα πρόσφατα δημοσιευμένα, το 2020 και 2021 αντίστοιχα και οι ηλικίες που απευθύνονται είναι μεταξύ 7-11 ετών.

Εν κατακλείδι, οι εκδόσεις Ψυχογίος θεωρείται ένας πολυσυλλεκτικός οίκος, με επίκεντρο τις εγχώριες δημιουργίες και προώθησης των συγγραφέων σε όλη τη χώρα με βιβλιοπαρουσιάσεις και εκδηλώσεις που έχουν κατακτήσει το αναγνωστικό κοινό.

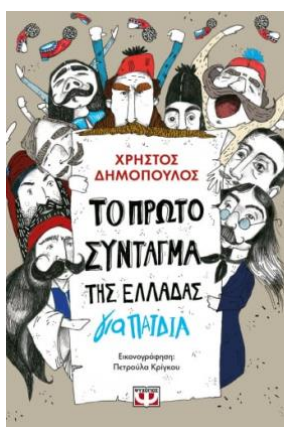
Εικόνα 14. Μενού πλοήγησης Ψυχογίου στη κατηγορία *Παιδιά*

Εκδόσεις Ψυχογίος						
Μύθοι	Παραμύθια	Εικονογραφημένες Ιστορίες		Βιβλία Γνώσεων	Κόμικς	
Τίτλος	Συγγραφέας	Μετάφραση	Εικονογράφιση	Έτος	Σειρά	Ηλικία

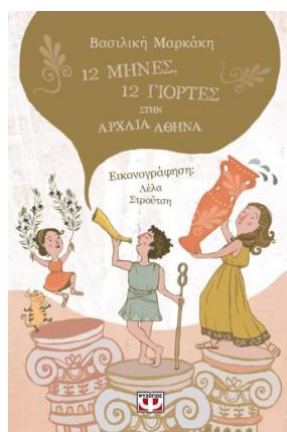
Ο Αίσωπος και οι μύθοι του	Ράνια Μπουμπούρη	-----	Χρυσούλα Σπυριδωνος	2021	-----	3-8 ετών
Αγαπημένοι μύθοι με ζωάκια	Συλλογικό	Θεοδώρα Δαρβίση	Marisa Vestita	2021	-----	3-6 ετών
Τα μπισκοτάκια που ζωντάνεψαν	Χρυσήδα Δημουλίδου	-----	Λιάνα Δενεζάκη	2020	-----	3-6 ετών
Σ' αγαπώ παππού	-----	Igloo books	-----	2019	-----	6 ετών
Απλώς να είσαι ο ευατός σου, δράκε!	Bianca Schulze	Πετρούλα Γαβριηλίδου	Samara Hardy	2021	-----	3-6 ετών
Το πρώτο σύνταγμα της Ελλάδας για παιδιά	Χρήστος Δημόπουλος	-----	Πετρούλα Κρίγκου	2020	-----	9-11 ετών
12 μήνες, 12 γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα	Βασιλική Μαρκάκη	-----	Λέλα Στρούτση	2020	-----	9-13 ετών
Η ξεκαρδιστική ζωή των κατοικίδιων ζώων	James Campbell	Ευγενία Καλυδά	-----	2020	-----	7-11 ετών
Η οδύσσεια σε κόμικς	Russel Punter	Έρρικα Πάλλη	Fabiano Florin	2021	-----	7-11 ετών
Εγώ και οι Μεσοίππότες	Lincoln Peirce	Έρρικα Πάλλη	-----	2020	-----	7-11 ετών

Πίνακας 2. Κειμενικά είδη των εκδόσεων Ψυχογιός

Βιβλία γνώσεων

Εικόνα 15. Το πρώτο σύνταγμα της Ελλάδας για παιδιά / Χρήστος Δημόπουλος

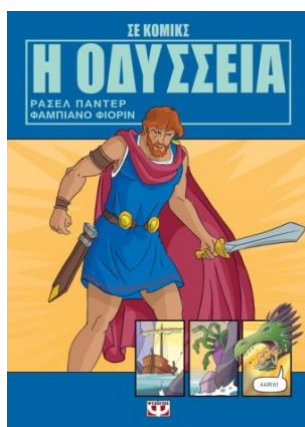

Εικόνα 16. 12 μήνες, 12 γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα / Βασιλική Μαρκάκη

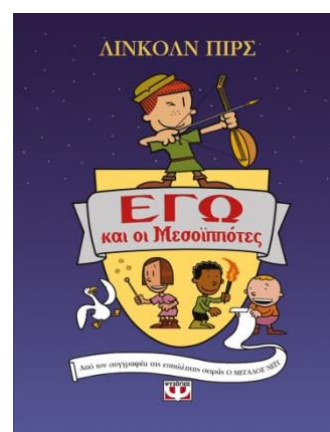
Κόμικς

Εικόνα 17. Η ξεκαρδιστική ζωή των κατοικίδιων ζώων / James Campbell

Εικόνα 18. Η οδύσσεια σε κόμικς / Russel Punter

Εικόνα 19. Εγώ και οι Μεσοίπότες / Lincoln Peirce

Εικονογραφημένη ιστορία

Εικόνα 20. *Απλώς να είσαι ο εαυτός σου δράκε!* / Bianca Schulze

Μύθοι

Εικόνα 21. *Ο Αίσωπος και οι μύθοι του* / Ράνια Μπουμπουρή

Εικόνα 22. *Αγαπημένοι μύθοι με ζωάκια* / Θεοδώρα Δαρβίση

Παραμύθια

Εικόνα 23. *Τα μπισκοτάκια που ζωντάνεψαν* / Χρυσίδα Δημουλίδου

Εικόνα 24. *Σ' αγαπώ παππού* / Ingloo books

Εκδοτικός Οίκος Μίνωας

Εικόνα 25. Λογότυπο Μίνωας

Ο εκδοτικός οίκος *Μίνωας* έχει μια μακρά πορεία στον χώρο του βιβλίου. Φέτος, μάλιστα, κλείνει εβδομήντα χρόνια εκδοτικής παρουσίας στην Ελλάδα (1952-2022), ενώ όπως προκύπτει από τις μέχρι τώρα εκδοτικές του επιλογές ότι δείχνει ένα σταθερό ενδιαφέρον για το παιδικό βιβλίο.

Όχι τυχαία, το ξεκίνημά του έγινε με βιβλία του Μενέλαου Λουντέμη και συγκεκριμένα με το πλέον αναγνωρισμένο έργο του ελληνικού παιδικού λογοτεχνικού κανόνα *Ένα παιδί μετράει τα άστρα*, ενώ το 1994 εκδίδει ένα σημαντικό και πολυμεταφρασμένο βιβλίο σε χώρες του εξωτερικού του Ευγένιου Τριβιζά *Τα τρία μικρά λυκάκια*. Μέχρι σήμερα έχει συνεργαστεί με διακεκριμένους συγγραφείς παιδικών βιβλίων, όπως ο Ευγένιος Τριβιζάς, Μίμης Πλέσσας, Αντώνης Παπαθεοδούλου, Μαρία Ρουσάκη, Μάρω Θεοδωράκη και πολλοί άλλοι. Τα βιβλία του υπηρετούν και στοχεύουν στην ποιότητα της Παιδικής Λογοτεχνίας, καθώς συνεργάζεται και με ξενόγλωσσους εκδοτικούς, για παράδειγμα, με τις Disney, Universal, Santoro.

Όπως προκύπτει και από τα παραπάνω, οι εκδόσεις Μίνωας έδειξαν τον προαπαιτούμενο βαθμό καινοτομίας και συστηματικότητας, για να επιλεγούν ως δείκτης ανάλυσης της σύγχρονης ελληνικής παραγωγής, καθώς κρίνεται ότι δίνουν ενδιαφέρουσες όψεις της εγχώριας εκδοτικής κίνησης. Συγκεκριμένα τα κριτήρια επιλογής του εν λόγω εκδοτικού οίκου ήταν τα εξής:

α. η παροχή ενός πλούσιου παιδικού προγράμματος στους αναγνώστες, τόσο σε ελληνικά όσο και ξενόγλωσσα βιβλία. Κάθε χρόνο στις νέες εκδόσεις προτείνουν περιπετειώδεις ιστορίες για παιδιά ηλικίας άνω των 8, όπως μυστήρια, επιστημονική φαντασία κ.ά.

β. Η εικονογράφηση των παραμυθιών του εκδότη, καθώς αποτελεί μια ενδιαφέρουσα ένδειξη της σημασίας που δίνουν οι σύγχρονοι Έλληνες εκδότες στην πολύχρωμη και πλούσια εικόνα, η οποία αλληλεπιδρά με το κείμενο και επηρεάζει την ανταπόκριση των νεαρών αναγνωστών. Στα βιβλία των εκδόσεων Μίνωας συχνά οι ήρωες είναι ζωγραφισμένοι σαν καρτούν, ενισχύοντας την αμεσότητα του βιβλίου ως υλικού αντικειμένου και ενδυναμώνοντας τη συνομιλία παιδιού-αναγνώστη και βιβλίου.

δ. Επίσης, είναι ένα ακόμα παράδειγμα εκδοτικού οίκου που φαίνεται να παροτρύνει τους συγγραφείς του να συμμετέχουν σε δράσεις για το βιβλίο και την προώθηση της δουλειάς τους, όπως προκύπτει από τις αναρτήσεις στην ιστοσελίδα τους.

ε. Και σε επίπεδο οργάνωσης της πληροφορίας στην ιστοσελίδα του φαίνεται να πρωτοπορεί, εφόσον διαθέτει, όπως οι περισσότεροι σύγχρονοι εκδότες, εύχρηστο, ευχάριστο στην περιήγηση και λειτουργικό ιστότοπο. Το παιδικό βιβλίο είναι οργανωμένο σε κατηγορίες με κριτήριο το κειμενικό είδος (π.χ. γνώσεων κ.ά.), ηλικίες, ήρωες, συγγραφείς, εποχικότητα (π.χ. χριστουγεννιάτικα) και σειρές (π.χ. *Mythology for kids*). Τα παραπάνω στοιχεία φανερώσουν το ενδιαφέρον του για το παιδικό βιβλίο και γι' αυτό κρίθηκε ότι είναι ένα καλό και αντιπροσωπευτικό παράδειγμα δραστήριου ελληνικού εκδοτικού οίκου.

Ο Πίνακας 3 περιέχει τα βιβλία των συγγραφέων παιδικού βιβλίου που οι εκδόσεις Μίνωας εξέδωσαν την τελευταία τριετία. Αρχικά, ξεχωρίζουμε το παραμύθι *Τα πρώτα μου παραμύθια*, ένα συλλογικό έργο, όπου δεν αναφέρεται με σαφήνεια ο συγγραφέας. Παρόλα αυτά, ανήκει στη σειρά *Συλλογές* και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 5-6 ετών. Επίσης, το διέκρινα γιατί τέτοια βιβλία είναι ιδιαίτερα αγαπητά στα παιδιά και επανακυκλοφορούν διαρκώς σε νεότερες εκδόσεις.

Στη συνέχεια, το δεύτερο βιβλίο του πίνακα που καταλογογραφείται είναι το *Μαμά σ' αγαπώ!*, το οποίο ανήκει στο είδος εικονογραφημένο βιβλίο και είναι της Μάρως Θεοδωράκη. Αξιολογείται ως μια σημαντική συγγραφέας της νεότερης Παιδικής Λογοτεχνίας, και ιδιαίτερα παραγωγική, καθώς από το 2008 και έπειτα, έχει γράψει πάνω από 50 παιδικά βιβλία (π.χ. *Μουσουδά σ' αγαπώ*) και συνεργάζεται πολλά χρόνια με τον εκδοτικό Μίνωα. Το ιδιαίτερο αυτό βιβλίο είναι μέρος της σειράς *Σύγχρονο παραμύθι* που έχει γράψει πάλι η ίδια. Την εικονογράφηση την έχει υπογράψει η Νίκη Λεωνίδου και είναι του έτους 2021.

Στην κατηγορία Βιβλία Γνώσεων, συμπεριλαμβάνονται δύο βιβλία ξένων σπουδαίων συγγραφέων, το ένα ονομάζεται *Καλοί και Κακοί* της Catherine Dolto και

το δεύτερο λέγεται *Αθλητισμός, 40 πρωταθλητές των Ολυμπιακών Αγώνων* του Μπιγιού Ζαν Μισέλ. Το βιβλίο της Dolto αναφέρεται στην ενσυναίσθηση και είναι ένα μοναδικό χαρακτηριστικό της συγγραφέας-παιδιάτρου, καθώς έχει συγγράψει αρκετά παιδικά βιβλία με κύριο στόχο την ενσυναίσθηση (π.χ. *Οι οθόνες*). Ένας ακόμη διακεκριμένος συγγραφέας – δημοσιογράφος είναι ο Μπιγιού Ζαν Μισέλ, του οποίου μεγάλη αγάπη είναι τα βιβλία γνώσεων, καθώς έχει συγγράψει πάνω από 100 και επιδιώκει να αφηγείται με απλή και κατανοητή γλώσσα, ενώ τα βιβλία του διαβάζονται ευχάριστα τόσο από μικρούς όσο και μεγάλους. Και το συγκεκριμένο βιβλίο του, αναφέρεται στον αθλητισμό και παρουσιάζει τους πρωταθλητές με έτος έκδοσης του το 2021. Η ηλικία που απευθύνεται είναι σε παιδιά ηλικίας 7-11 ετών και την εικονογράφηση έκανε ο Γάλλος εικονογράφος και σχεδιαστής γραφικών Gopoh.

Στην τελευταία σειρά του πίνακα διακρίνεται το πασίγνωστο έργο του μυθιστοριογράφου Robert Louis Stevenson, *Το νησί των θησαυρών*, σε μια νέα έκδοση του 2020, στη σειρά *Κλασικά σε κόμικ* και σε μετάφραση Μαρίας Γουρνιαζάκης. Να θυμίσουμε ότι ο Σκωτσέζος μυθιστοριογράφος είναι ευρέως γνωστός για τα έργα του *Δόκτωρ Τζέκυλ* και η *Απαγωγή*.

Συμπερασματικά, οι εκδόσεις Μίνωας δείχνουν να επενδύουν σε γνωστούς συγγραφείς, επιλέγοντας έργα που έχουν αξιολογηθεί ως ποιοτικά και ιδιαίτερα σημαντικά από την κριτική, τουλάχιστον όσον αφορά τον χώρο του παιδικού βιβλίου. Ωστόσο, δεν προκύπτει από τις επιλογές του πίνακα, τουλάχιστον της τελευταίας τριετίας, η συνεργασία με πρωτοεμφανιζόμενους συγγραφείς.

Εκδόσεις Μίνωας						
Παραμύθια	Εικονογραφημένες Ιστορίες		Βιβλία Γνώσεων	Κόμικς		
Τίτλος	Συγγραφέας	Μετάφραση	Εικονογράφηση	Έτος	Σειρά	Ηλικία

Τα πρώτα μου παραμύθια	Συλλογικό έργο	Χαρά Κατσαρή	-----	2020	Συλλογές	5-6 ετών
Μαμά, σ' αγαπώ!	Μάρω Θεοδωράκη	-----	Νίκη Λεωνίδου	2021	Σύγχρονο παραμύθι	5-6 ετών
Καλοί και κακοί	Catherine Dolto	Παρασκευή Γερόκωστα	-----	2021	Τόσο απλά	5-6 ετών
Αθλητισμός, 40 πρωταθλητές των Ολυμπιακών Αγώνων	Billiou Jean Michel	Αριστέα Κομνηνέλλη	Gonoh	2021	-----	7-11 ετών
Το νησί των θησαυρών	Stevenson Robert Louis	Μαρία Γουρνιεζάκη	Christina Portolano	2020	Κλασικά σε κόμικ	7-11 ετών

Πίνακας 3. Κειμενικά είδη των εκδόσεων Μίνωας

Παραμύθι

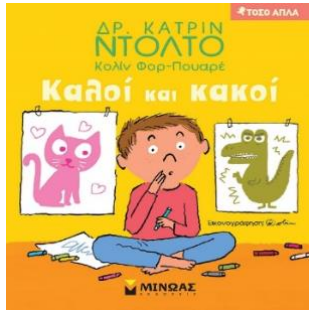
Εικόνα 26. Τα πρώτα μου παραμύθια / Χαρά Κατσαρή

Εικονογραφημένη ιστορία

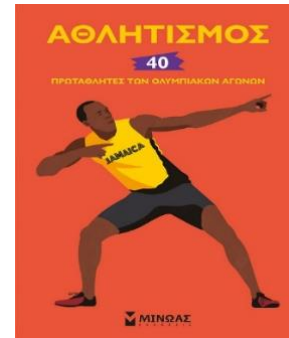
Εικόνα 27. Μαμά σ' αγαπώ / Μάρω Θεοδωράκη

Βιβλία Γνώσεων

Εικόνα 28. Καλοί και Κακοί

/ Catherine Dolto

Εικόνα 29. Αθλητισμός,

40 πρωταγωνιστές των Ολυμπιακών Αγώνων

/ Billiou Jean Michel

Κόμικς

Εικόνα 30. Το νησί των θησαυρών / Stevenson Robert Louis

2.1.2.1. Συγκριτική αποτίμηση των τριών δεικτών ως προς τις εκδοτικές τους προτάσεις

Οι τρεις εκδοτικοί οίκοι (Susaeeta, Ψυχογιός, Μίνωας) που έχουν επιλεγεί ως δείκτες, εμφανίζουν μια συνεπή πορεία και δυναμική παρουσία στην Παιδική Λογοτεχνία τα

τελευταία χρόνια. Ο παλαιότερος εκδοτικός από τους τρεις είναι ο Μίνωας, καθώς ιδρύθηκε το 1952. Έπειτα, ακολουθεί ο εκδοτικός οίκος Ψυχογιός το 1972 και στη συνέχεια οι εκδόσεις Susaeta, καθώς δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα από το 2002.

Αρχικά, οι δύο ελληνικοί εκδοτικοί Ψυχογιός και Μίνωας δίνουν έμφαση στους Έλληνες συγγραφείς, σε αντίθεση με τη Susaeta, που μεταφράζει τα ισπανόφωνα βιβλία στην ελληνική γλώσσα, αλλά έχει ξεκινήσει να συνεργάζεται με Έλληνες συγγραφείς. Παρόλα αυτά, και οι τρεις εκδοτικοί έχουν μια μεγάλη σειρά εκδοτικών προτάσεων από ξενόγλωσσα βιβλία (π.χ. περιπέτειες, κόμικς).

Σύμφωνα με την ποιοτική περιγραφή που προηγήθηκε, οι εκδόσεις Susaeta (βλ. Πίνακας 1) υπερτερούν σε εκδοτικές προτάσεις όσον αφορά τα βιβλία γνώσεων (2019-2021), με τέσσερα βιβλία. Αντίθετα, έχουν λιγότερες προτάσεις σε επίπεδο εικονογραφημένων βιβλίων, μόλις δύο, όπως και σε μύθους (πάλι δύο βιβλία). Τα έργα τους απευθύνονται κυρίως σε πολύ νεαρές ηλικίες, ωστόσο, εφόσον στην πτυχιακή εξετάζουμε έργα που αφορούν αναγνώστες που φοιτούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (6-12 ετών) ένα μεγάλο μέρος των προτάσεών τους δεν παρατίθενται. Επιλέξαμε έργα με βάση τη σήμανση των ίδιων των εκδοτών σχετικά με την ηλικία που απευθύνονται, αλλά σε πολλές περιπτώσεις, αν κρίνουμε από τα σχόλια των κριτικών, τα όρια είναι ρευστά και αρκετά από όσα αναφέρονται μπορούν να διαβαστούν (σε εισαγωγικά ή χωρίς) ευχάριστα και από μικρότερες και μεγαλύτερες ηλικίες. Ενδεικτική είναι η περίπτωση του παραμυθιού *Τα παραμύθια της μαμάς που αν και απευθύνεται σε παιδιά Προσχολικής ηλικίας μπορεί να διαβαστεί και από παιδιά άνω των 6 και εκδόθηκε το 2020.*

Για τον Πίνακα 2 και τις εκδόσεις Ψυχογιός, αυτή τη φορά τα είδη είναι πέντε. Εκτός των τεσσάρων ειδών που υπήρχαν στον πίνακα 1 (βιβλία γνώσεων, παραμύθια, μύθοι, εικονογραφημένα βιβλία) προστίθενται ως 5^ο τα Κόμικς, τα οποία υπερτερούν για τη χρονολογία (2019-2021) σε τρία βιβλία. Έπειτα, ακολουθούν τα παραμύθια και οι μύθοι και τα βιβλία γνώσεων που εκπροσωπούνται έκαστο από δύο εκδοτικές προτάσεις, ενώ υστερεί η κατηγορία των εικονογραφημένων βιβλίων, με μόλις μία έκδοση.

Όπως τέλος προκύπτει από τον τελευταίο πίνακα για τις εκδόσεις Μίνωας, ο εκδοτικός έχει ασχοληθεί την τελευταία τριετία με τέσσερα είδη (κόμικ, παραμύθια, εικονογραφημένα, βιβλία γνώσεων) και δεν έχει κάποια εκδοτική πρόταση που αφορά το είδος των μύθων. Ο πίνακας αναφέρεται σε εκδόσεις που έγιναν το 2020-2021, γιατί

το 2019 δεν είχε κάποια εκδοτική πρόταση για την ηλικιακή κατηγορία που εξετάζουμε. Γενικά, κυριαρχούν τα βιβλία γνώσεων με δύο προτάσεις και ακολουθούν τα υπόλοιπα με ένα.

Εν κατακλείδι, οι τρεις ιστοσελίδες είναι προσεγμένες και λειτουργικές καλύπτοντας τις απαιτήσεις του κοινού για το παιδικό βιβλίο, όπως π.χ. εύκολη πλοήγηση και αναζήτηση. Επίσης, διαπιστώνεται ότι οι εκδοτικοί επενδύουν τα τελευταία χρόνια στο βιβλίο γνώσεων, με αποτέλεσμα τη ραγδαία ανάπτυξή του. Ανάλογη τάση παρατηρούμε και για τα εικονογραφημένα βιβλία και παραμύθια. Αντιθέτως, αυτό δεν υφίστανται με τα κόμικς στην Ελλάδα, καθώς δεν υπάρχουν πολλοί καρτουρίστες και συνήθως είναι μεταφρασμένα από άλλη γλώσσα, όπως αναφέρουν μελετητές του είδους¹⁹.

2.1.3. Η σημασία της εικονογράφησης για παιδιά έως 12 ετών

Το εικονογραφημένο βιβλίο παραμένει μέχρι σήμερα στις πρώτες θέσεις προτίμησης ανάγνωσης ως κειμενικό είδος για τα παιδιά. Ακόμη, κι αν κυριαρχεί η τεχνολογία με τις οθόνες, τα βιντεοπαιχνίδια, τα κοινωνικά δίκτυα, η σημασία της εικονογράφησης προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα για τη ψυχική και πνευματική καλλιέργεια του παιδιού (Κιτσαράς, 1993: 38-39). Αυτό ισχύει, τόσο στη νηπιακή ηλικία του παιδιού που είναι σε θέση να παρατηρεί και να ακούει μόνο του χωρίς βοήθεια από το περιβάλλον του²⁰, αλλά και στη πρωτοσχολική ηλικία που αλληλεπιδρά, συμμετέχει, κάνει ερωτήσεις και αντιλαμβάνεται ορισμένα πράγματα (Κιτσαράς, 1993: 45-46). Ο Μπενέκος (1981) πιστεύει ότι τα κριτήρια αξιολόγησης για ένα εικονογραφημένο βιβλίο είναι ποικίλλα όπως «μορφολογικά, αισθητικά, ψυχολογικά, παιδευτικά». Επομένως, η επιτυχία ενός εικονογραφημένου βιβλίου έγκειται στο συνδυασμό της ποιότητας τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην εικόνα.

¹⁹ Βλ. Δελώνης, Πανάϊκας κ.ά.

²⁰ Mueller, H., Oberhuemer, P., Engelbrechten & E. von (1979). *Kind und Bilderbuch*. Schredel, s. 9 ff.

Η Άλκη Ζέη (1985: 182) στο Παιδαγωγικό συμπόσιο, Προσχολική Αγωγή και κατάρτιση Νηπιαγωγών, αναφέρει χαρακτηριστικά : «Αξιόλογη θεωρείται η συμβολή των εικονογραφημένων βιβλίων και για τη σωστή λύση ψυχολογικών προβλημάτων του παιδιού, με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι η επιλογή θα γίνεται από έμπειρα και καταρτισμένα άτομα»²¹. Προτού, όμως φτάσουμε στην ψυχολογική επίδραση, να επισημανθεί ότι η αισθητική πλευρά που παρατηρείται στο εικονογραφημένο βιβλίο είναι το πρώτο πράγμα που αντικρύζει ένα παιδί ηλικίας μεταξύ 6-12 ετών. Με αφορμή την αναπαράσταση των εικόνων στο βιβλίο, τα παιδιά μαθαίνουν για τη φυσιογνωμία του κόσμου, τα πρόσωπα και τα ευχάριστα ή δυσάρεστα γεγονότα αναπτύσσοντας τη φαντασία τους. Επομένως, έχουν τη δυνατότητα τα ίδια τα παιδιά να επιλέξουν με τα δικά τους αισθητικά κριτήρια ποια εικονογραφημένα βιβλία θα διαβάσουν ή όχι (Κιτσαράς, 1993: 47-48).

Η ψυχολογική διάσταση του παιδιού μπορεί να επηρεαστεί από τα συναισθήματα των ηρώων και τις καταστάσεις που εξιστορούνται (π.χ. χαρά, λύπη, αγανάκτηση, θυμός κ.ά.) ακόμη και να ταυτιστεί, να αποκτήσει γνώσεις και εμπειρίες μέσα από τις εικόνες και το γέλιο που θα χαρίσει²², έτσι θα συμβάλλει καταλυτικά στην ενσυναίσθησή του. Αντίστοιχα, η παιδαγωγική σημασία παρουσιάζει ιδιαίτερα σημαντικό ενδιαφέρον που σχετίζεται με την ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων των μαθητών μεταξύ τους και την προσφορά. Σε αυτό το σημείο, οι Εκπαιδευτικοί μπορούν να λειτουργήσουν ως μεσάζοντες για να επιτευχθεί ο συγκεκριμένος σκοπός. Γι' αυτό, οι Εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας γνωρίζοντας ότι τα εικονογραφημένα βιβλία διαθέτουν διττό ρόλο τόσο ψυχολογικής όσο και παιδαγωγικής αξίας, θα πρέπει να τα εντάξουν στην εκπαιδευτική διαδικασία σε μεγαλύτερο βαθμό στα σχολεία (Κιτσαράς, 1993: 49-51).

Σε ένα εικονογραφημένο βιβλίο, κυριαρχεί η σχέση λόγου – εικόνας. Η δύναμη των λέξεων σε ένα κείμενο αντικατοπτρίζει συναισθήματα και σκέψεις για ένα μαθητή που σε συνδυασμό με την βαρύτητα εικόνας δημιουργεί «μια νέα γλώσσα», και σύμφωνα με τη διατριβή του Αναστασιάδη (2005: 40), ονομάζεται «εικονικός αλφαριθμητισμός».

²¹ Κιτσαράς, Γ.Δ. (1993). *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και πρώτο σχολική ηλικία : Μια θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση*. Αθήνα : Παπαζήση.

²² Mueller, Helga/OBERHUEMER, Pamela/ENGELBRECHTEN (1979). *Erika: Kinder HND Bilderbuch. Praxis – Handbuch*. Hannover Schredel, s. 16.

Οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και οι συγγραφείς, οφείλουν να δώσουν τον κατάλληλο χώρο και χρόνο στους μαθητές, ώστε να διαπιστώσουν κατά πόσο σημαντικό παράγοντα παίζουν οι εικόνες στην κατανόηση του κειμένου ή όχι (Αναστασιάδης, 2005: 41).

Μιας και η υποενοότητα αναφέρεται στην εικονογράφηση, σκόπιμο είναι να παρουσιαστεί ο δημιουργός της εικονογράφησης, που δεν είναι άλλος από τον εικονογράφο. Αρκετές απόψεις εκφράζουν ότι ο εικονογράφος θεωρείται ως «ψυχολόγος των παιδιών» καθώς όταν ζωγραφίζει οφείλει να γίνεται και εκείνος παιδί και να γυρνά στα παιδικά χρόνια της αθωότητας πάντα όμως με το αίσθημα της ευθύνης του δημιουργού²³ (Πολυδεύκης, 2001: 63). Γι' αυτό, τα χρώματα που επιλέγουν συνήθως είναι σύμφωνα με τον Κιτσαρά (1993: 71) «φωτεινά και ζεστά που σαγηνεύουν το παιδί και το αιχμαλωτίζουν».

Η διαφορά που παρατηρείται στο εικονογραφημένο βιβλίο σε σχέση με άλλα είδη παιδικού βιβλίου είναι η αναλογία που κατέχουν οι εικόνες σε αντίθεση με το κείμενο. Από το 1980 και έπειτα, διαπιστώνεται η ένταξη του στον ελληνικό χώρο του βιβλίου και η συνεχής εκδοτική του αύξηση. Σε μια έρευνα του περιοδικού *Ιχθυεύτης* που πραγματοποιήθηκε το 2002 για την εκδοτική κίνηση τότε δείχνει το εικονογραφημένο βιβλίο (ξένα και ελληνικά τεκμήρια) στην κορυφή με 38,1%²⁴ (Τσιλιμένη, 2005: 126).

Για την ανάπτυξη του εικονογραφημένου, η αύξηση των εικόνων στα βιβλία οφείλεται λόγω της τηλεόρασης και του διαδικτύου με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και στη συνέχεια για παιδαγωγικούς και οικονομικούς λόγους (Τσιλιμένη, 2005: 126-127). Ο σημαντικότερος λόγος είναι η καλλιέργεια της φαντασίας και αυτοπεποίθησης των παιδιών που προωθεί η αισθητική των εικόνων (Τσιλιμένη, 2005: 132). Από τη μία, στο συγκεκριμένο σκοπό συμβάλλουν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας με το διδακτικό τους ρόλο στον εμπλουτισμό γνώσεων τους και από την άλλη η παιδαγωγική αξία ενισχύει τη ψυχική και πνευματική τους διαύγεια (Κιτσαράς, 1993: 50).

²³ Σακελλαρίου, Χ. (1991). *Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα : Φιλιππότης, σ. 512.

²⁴ Τσιλιμένη, Τ. (2005). *Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο – Γενική και Ειδική Θεώρηση*. Περιοδικό *Διαδρομές*. Τεύχος, 18.

2.1.4. Πρακτικές φιλιαναγνωσίας για τους εκπαιδευτικούς στο σχολείο

Η Κουλουμπή – Παπαπετροπούλου (2005: 35) αναφέρει σε άρθρο τη χρησιμότητα των δασκάλων, αλλά και τον ρόλο των βιβλιοθηκονόμων στην αφήγηση λέγοντας ότι οφείλουν να συνεργαστούν οι δύο αυτές ειδικότητες με σκοπό την ψυχαγωγία και την ζωντανή ανάγνωση των μαθητών.

Η *φιλιαναγνωσία* είναι ένας όρος που έχει διεισδύσει ενεργά στον χώρο του σχολείου από το 2009²⁵ όταν εμφανίστηκαν τα πρώτα δείγματα οικονομικής κρίσης της χώρας. Οι διδάσκοντες, εν γνώση της δύσκολης αυτής περιόδου, φρόντισαν να διευρύνουν τα προγράμματα για το παιδικό βιβλίο και τα είδη του, ώστε τα παιδιά να μην αποξενωθούν από την έννοια της ανάγνωσης, αλλά και από το δικαίωμα στο όνειρο και τη φαντασία (Ηλιόπουλος, 2016: 40-41). Επίσης, ο ψυχικός κόσμος του παιδιού ενισχύεται θετικά σε μεγάλο βαθμό από τη διαρκή επαφή του με το βιβλίο.

Ο Makridis (2011), ορίζει τη φιλιαναγνωσία ως «μια θετικά προσδιορισμένη σχέση του αναγνώστη με το βιβλίο ως το κατεξοχήν είδος και έκφραση της γραπτής ύλης και εμπεριέχει ταυτόχρονα τις εξειδικευμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οι οποίες στοχεύουν στην διαμόρφωση αυτής της σχέσης μέσα από την ανάπτυξη αναγκαίων γνωστικών δεξιοτήτων κυρίως, αλλά και κοινωνικών δεξιοτήτων και αισθητικών κριτηρίων²⁵» (Αρτζανίδου & Κουράκη, 2014: 2).

²⁵ Χριστοδούλου, Ε. (2017). *Γραφή – ανάγνωση και φιλιαναγνωσία στο σχολείο*. (Πτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.

Το σχολείο θεωρείται ως πρωταρχικός παράγοντας επίδρασης για την ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας στα παιδιά λόγω του γνωστικού αντικειμένου και της εμπειρίας των εκπαιδευτικών (Παπαδάτος, 2014: 297). Έπειτα, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι γονείς, όμως ενώ επιθυμούν τα παιδιά να διαβάζουν εξωσχολικά βιβλία, δεν γνωρίζουν τον κατάλληλο τρόπο ή τις τεχνικές ενίσχυσης του αναγνωστικού ενδιαφέροντος. (Ιντζέμπερης, 2006: 91). Η Τσιλιμένη (2013: 19-20) διευκρινίζει ότι η εύθυνη της καλλιέργειας της φιλιαναγνωσίας δεν είναι μόνο των Εκπαιδευτικών αλλά ένα μερίδιο επωμίζονται και οι Σύλλογοι γονέων και Κηδεμόνων καθώς μπορούν να οργανώσουν δραστηριότητες βιβλιοφιλίας. Παρόλα αυτά, οι γονείς ως αναγνωστικά πρότυπα είναι εκείνοι που θα επιλέξουν το κατάλληλο βιβλίο που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των παιδιών τους. Συγκεκριμένα, από τη νηπιακή ηλικία (2-7 ετών) το παιδί κατέχει τον ρόλο του «ακροατή» παρατηρώντας χρώματα, ακούγοντας ήχους και λέξεις στο περιβάλλον του αλλά και μέσα από τη περιήγησή του στα βιβλία. Τέτοια τεκμήρια είναι τα ηχοβιβλία, βιβλία με εικόνες, βιβλία παζλ, βιβλία τριών διαστάσεων (3D) και τα εικονοβιβλία. Σε αντίθεση με τα παιδιά Δημοτικού (7-12 ετών) ως αναγνώστες θα προτιμήσουν βιβλία που θα τους διεγείρουν τη φαντασία τους, θα αναζητήσουν την ερώτηση και θα εμπλουτίσουν τη γνώση τους. Προτιμούν βιβλία, όπως γνώσεων, περιπέτειας, μυθιστορήματα και παραμύθια. (Παπαδάτος, 2009: 251-257).

Σκοπός της φιλιαναγνωσίας είναι η εξοικείωση και η αγάπη του παιδιού για το βιβλίο. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δοθούν κίνητρα στο παιδί να αντιληφθεί το όφελος της ανάγνωσης στη μετέπειτα ζωή του. Γι' αυτό οι εκπαιδευτικοί (και οι βιβλιοθηκονόμοι που συντονίζουν δράσεις φιλιαναγνωσίας) θα αναλάβουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή και εμπνευστή, αλλά όχι του παντογνώστη, καθώς αυτού τύπου ο διδακτισμός αντιπροσωπεύει παλαιότερες μορφές διδασκαλίας (Μπάκου, 2013 : 65). Το σχολείο διαθέτει μέρος ευθύνης σε αυτό το επίτευγμα. Μία φιλιαναγνωστική δράση που επιδρά θετικά στα παιδιά τόσο σε ψυχολογική πλευρά (π.χ. ανάπτυξη και αποδοχή συναισθημάτων) όσο και στη καλλιέργεια του νου τους είναι τα εργαστήρια δημιουργικής γραφής. Συγκεκριμένα, οι μαθητές ξεκινούν να προετοιμάζουν το κείμενο ως άλλοι συγγραφείς και να επινοούν ιδέες. Παράλληλα, πραγματοποιούνται

από τον διδάσκοντα δραστηριότητες στη τάξη με σκοπό την διασκέδαση των παιδιών²⁶ (π.χ. παζλ - εικόνων, παιχνίδια ρόλων κ.ά). (Καλαϊτζή, 2018: 122-123).

Παρακάτω παρατίθενται βασικές πρακτικές προσέγγισης των τριών κύριων κειμενικών ειδών (παραμύθι, μύθοι, εικονογραφημένο βιβλίο) που διαβάζουν τα παιδιά στο Δημοτικό και πώς μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί.

Προτάσεις για τη διδασκαλία των μύθων

Ο R. Protherough (1983) αναφέρει κάποιες προτάσεις, ώστε οι δάσκαλοι να βοηθήσουν τα παιδιά να προσεγγίσουν τους μύθους :

1. Αξιολόγηση του μύθου από τα ίδια τα παιδιά (κατά πόσο άρεσε ή όχι αυτό που διαβάσανε).
2. Οι μαθητές να δώσουν διαφορετικές παραδοχές στην ιστορία (π.χ. ένα άλλο τέλος).
3. Ο δάσκαλος μπορεί να κρατήσει καταγεγραμμένα τις απορίες των παιδιών σε ένα τετράδιο και να αξιολογήσει την επίδοσή τους (Ιντζέμπελης, 2006: 32).

Η παραπάνω διαδικασία θα ωφελήσει τους μαθητές σε βάθος, καθώς θα διασκεδάσουν από τη μία και από την άλλη θα διατυπώσουν ερωτήσεις (Bullock, 1975). Άρα, θα συνδεθούν άμεσα με την ιστορία του μύθου (Ιντζέμπελης, 2006: 34).

Προτάσεις για τη διδασκαλία των εικονογραφημένων βιβλίων

Το εικονογραφημένο βιβλίο έχει σπουδαία αξία για τα παιδιά στην πρωτοσχολική και μεσαία σχολική ηλικία, γιατί: α) ψυχαγωγούνται, β) αναπτύσσεται η κριτική ικανότητα, γ) πραγματοποιούνται ερωτήσεις και επιζητούν την απάντηση, δ) αυξάνεται η αυτοπεποίθησή τους (Ιντζέμπελης, 2006 : 67).

Γι' αυτό πρέπει οι εκπαιδευτικοί να ενθαρρύνουν τα παιδιά :

1. Να γίνουν εικονογράφοι των ιστοριών τους, ζωγραφίζοντας οι ίδιοι τις εικόνες.
2. Να διαβάσουν τις ιστορίες ανά ομάδες. (Σιβροπούλου, 2004: 223-226).

²⁶ Γουλής, Δ., & Γρόσδος, Σ. (2011). *Αναγνωστικές εμπυρώσεις*. Στο Ε. Αρτζανίδου, Δ. Γουλής, Σ. Γρόσδος & Α. Καρακίτσιος (επιμ.), *Παιχνίδια φιλιαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυρώσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

3. Να παραστήσει κάθε παιδί τον συγγραφέα σε μια καρτέλα στο κέντρο της τάξης και να δέχεται ερωτήσεις από τους συμμαθητές του. (Σιβροπούλου, 2004: 223-226).
4. Οι δάσκαλοι να δημιουργήσουν σε μορφή λίστας προτάσεις εικονογραφημένων βιβλίων για τους γονείς σύμφωνα με τα κατάλληλα κριτήρια επιλογής.
5. Παιχνίδια με εικόνες, σταυρόλεξα λέξεων και γρίφους μέσα από το βιβλίο.
6. Να διαβάζουν φωναχτά και δίνεται ο χρόνος υπομονής στην ανάγνωση για τον καθένα (Ιντζέμπελης, 2006: 91-92).

Προτάσεις για την διδασκαλία των παραμυθιών

Σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο (1997), υπάρχουν ορισμένες προσεγγίσεις που θα βοηθήσουν στην κατανόηση αλλά και θα ενισχύσουν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εστιάσουν :

1. «*Αφήγηση και ανάγνωση*» : Συγκεκριμένα, ο μαθητής ταυτίζεται με τον ήρωα την ώρα που τον αφηγείται δημιουργώντας αισθήματα (π.χ. χαρά, λύπη).
2. «*Ενίσχυση της ανάγνωσης με εικόνες*» : Οι εικόνες έχουν βοηθητικό ρόλο στο παραμύθι (έγχρωμες ή ασπρόμαυρες) και δημιουργούν ένα ζωντανό ύφος.
3. «*Αναδιήγηση*» : Να επαναληφθεί το παραμύθι που άκουσαν από τους ίδιους ως εξάσκηση της μνήμης τους.
4. *Παιχνίδια με τις κάρτες*. Αφαιρούμε από τις κάρτες του παραμυθιού μια και ζητάμε να βρούμε ποια λείπει.
5. «*Δραματοποίηση*» : Ο Εκπαιδευτικός θα μοιράσει τους ρόλους στους μαθητές και το καθένα θα πρέπει να ετοιμάσει τα λόγια του και να παρουσιαστεί ως ήρωας.
6. «*Παρακολούθηση ταινιών*» : Πολλά παραμύθια βασίζονται σε ταινίες π.χ. Η Κοκκινোসκουφίτσα, τα τρία γουρουνάκια κ.ά. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά θα αφομοιώσουν καλύτερα το παραμύθι και θα χαλαρώσουν την ώρα του μαθήματος.
7. «*Παίζοντας κουκλοθέατρο*» : Οι μαθητές αφού επιλέξουν ποιο παραμύθι θα παίξουν στο κουκλοθέατρο, μαζί με τη βοήθεια της δασκάλας/-ου μπορούν με φα κατάλληλα υλικά να δημιουργήσουν τις δικές τους κούκλες για το κουκλοθέατρο. Έτσι, θα έχουν συγκεντρωθεί σε ένα στόχο ομαδικά. (Αναγνωστόπουλος, 1997 : 224-230).

2.2. Σχετικές προσπάθειες – έρευνες

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εξετάζεται σύμφωνα με παρόμοιες έρευνες όπως η πτυχιακή εργασία της Κολλάρου Ελένης Μαρίας (Μάιος 2019, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας – Τμήμα Νηπιαγωγών, Παιδαγωγική σχολή Φλώρινας) με τίτλο «Η γυναικεία παρουσία στο σύγχρονο ελληνικό και αγγλικό παιδικό βιβλίο – Women's Portrayal in greek and English contemporary books for children» όπου η φοιτήτρια αναφέρεται σε υποενότητα για τα κριτήρια επιλογής παιδικού βιβλίου και έχει επιλέξει σύγχρονα παιδικά βιβλία (2000 και μετά) από ελληνικές ή ξένες ιστοσελίδες για να

διερευνήσει την γυναίκα ηρωίδα στο παιδικό βιβλίο (2019: 16-20). Αντίστοιχα συμβαίνει και στην συγκεκριμένη έρευνα, όπου επιλέχθηκαν παιδικά βιβλία της τελευταίας τριετίας από το 2019-2021 από ελληνικές ιστοσελίδες εκδοτικών.

Όλο και περισσότερες παρόμοιες προσπάθειες ερευνητικά πραγματοποιούνται στο προκείμενο θέμα, αναζητώντας βιβλιογραφία σε επίσημες ερευνητικές ιστοσελίδες (π.χ. Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών, Google scholar, κ.ά). Μια έρευνα που εξετάζει ένα μέρος της συγκεκριμένης πτυχιακής όπως είναι η προώθηση της φιλαναγνωσίας και της δημιουργικής γραφής με έμπρακτες προτάσεις για το Δημοτικό σχολείο, είναι η διδακτορική διατριβή του Βαϊτσάκη Αθανάσιου (2022) με τίτλο «Η λειτουργία των βιβλιοθηκών στην προώθηση της φιλαναγνωσίας και της δημιουργικής γραφής». Ο ερευνητής έχει καταφέρει να προσεγγίσει εκτενώς τις έννοιες προσδίδοντας μια σύγχρονη ματιά στην εκπαιδευτική διαδικασία που οφείλει να ακολουθήσει το σχολείο, παρουσιάζοντας 42 προτάσεις.

Ακόμη, μια έρευνα που αναφέρεται εκτενώς στη σχολική βιβλιοθήκη σύμφωνα με τη σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία καθώς εμπεριέχεται και στην ποσοτική έρευνα της εξής πτυχιακής είναι η διδακτορική διατριβή της Αρβανίτη Ιωάννας (2011, Παιδαγωγική σχολή Αριστοτέλειου Θεσσαλονίκης) με τίτλο «Η σχολική βιβλιοθήκη ως παράγοντας της δυναμικής του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος : χώρος και εκπαιδευτική διαδικασία». Η ερευνήτρια σε υποενότητα περιγράφει τη καλλιέργεια της σχέσης του παιδιού με το βιβλίο καθώς και τη βιβλιοθήκη ως συνδετικό κρίκο με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Επιπλέον, η σημασία της εικονογράφησης στα παιδιά που αναλύεται στη παρούσα εργασία, έχει πραγματοποιηθεί αντίστοιχη έρευνα με διδακτορική διατριβή από τον Πολυδεύκη Ασωνίτη (1998, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης) με τίτλο «Παιδαγωγική και αισθητική προσέγγιση της εικονογράφησης του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου σε σχέση με τις αντιληπτές δυνατότητες του παιδιού ηλικίας 7-10 ετών : Θεώρηση της δεκαετίας του 80». Ο ερευνητής σχολιάζει και αναλύει τη διαχείριση της εικονογράφησης με ποικίλους τρόπους (π.χ. παιδαγωγική διάσταση, σχέση λόγου – εικόνας κ.ά).

Συμπερασματικά, η συγκεκριμένη πτυχιακή ανοίγει τον δρόμο για την σύγχρονη εκδοτική παραγωγή του παιδικού βιβλίου με έμπρακτα παραδείγματα (βλ. συγκριτική αποτίμηση εκδοτικών οίκων) μαζί με παρόμοιες προπτυχιακές έρευνες αναφέρονται σε υποενότητα για τα κριτήρια επιλογής παιδικού βιβλίου ως υποενότητα (βλ.

πτυχιακής Κολλάρου Ελένης) αλλά όχι ως αυτόνομο θέμα. Τέλος, ζητήματα που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία (π.χ. εικονογράφηση, φιλιαναγνωσία) έχουν καλυφθεί πλήρως από ερευνητές μέσα από τις διδακτορικές τους διατριβές.

2.3. Ερευνητικά ερωτήματα

Η συγκεκριμένη πτυχιακή έχει ως σκοπό να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα :

- Ποια είναι τα κριτήρια επιλογής παιδικών βιβλίων;
- Ποιο είναι το σημαντικότερο κριτήριο απόρριψης ενός βιβλίου;
- Ποια είναι τα κειμενικά είδη της Παιδικής Λογοτεχνίας και τι γνωρίζουμε για αυτά;
- Πως διαδραματίζεται η Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία τη τελευταία 20ετία (2000-2020);
- Τι παιδικά βιβλία κυκλοφορούν στην εκδοτική αγορά την τελευταία τριετία (2019-2021);
- Ποια βιβλία προωθούν οι εκδότες και ποια αγοράζουν οι εκπαιδευτικοί / γονείς;
- Οι εκδοτικοί οίκοι εντάσσουν στο εκδοτικό τους πρόγραμμα, έμπειρους ή νέους συγγραφείς;
- Ποιος είναι ο ρόλος της εικονογράφησης για παιδιά έως 12 ετών;
- Οι εκπαιδευτικοί διοργανώνουν ή επρόκειτο να σχεδιάσουν δράσεις στο σχολείο;
- Ποιες πρακτικές φιλιαναγνωσίας οφείλουν να εντάξουν στην εκπαιδευτική διαδικασία οι εκπαιδευτικοί για να γίνει το μάθημα πιο ενδιαφέρον και διασκεδαστικό;
- Η ύπαρξη ενός Βιβλιοθηκονόμου σε μια σχολική βιβλιοθήκη θα συμβάλλει στην ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας των μαθητών στο σχολείο;

Κεφάλαιο 3. Ποσοτική έρευνα μέσω δομημένων ερωτηματολογίων για τη διερεύνηση στάσεων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με τα κριτήρια επιλογής παιδικού βιβλίου

3.1 Εισαγωγή

Στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας και με απώτερο σκοπό να διερευνηθούν τα κριτήρια επιλογής παιδικού βιβλίου από εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας, υλοποιήθηκε έρευνα μέσω ερωτηματολογίου. Για τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων που προκύπτουν από το θέμα της πτυχιακής θα ακολουθηθεί ποσοτική μεθοδολογία, η οποία ενδείκνυται για τη μελέτη στάσεων και απόψεων. Συγκεκριμένα, θα χρησιμοποιηθεί έρευνα επισκόπησης απόψεων (survey research), ενώ για τη διεξαγωγή της ποσοτικής ανάλυσης, οι συμμετέχοντες έπρεπε υποχρεωτικά να δηλώσουν στην πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου (βλ. Παράρτημα) ότι είναι άνω των 18 ετών, ότι υπηρετούν ως εκπαιδευτικοί στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και ότι συναινούν στη συμμετοχή τους στην έρευνα.

Εξάλλου, στις τεχνικές δειγματοληψίας της ποσοτικής έρευνας, σύμφωνα με τον Παπάνη (2011), είναι σημαντικό το δείγμα που επιλέγεται για έρευνα να είναι αντιπροσωπευτικό²⁷. Στην περίπτωση αυτή, οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας θεωρούνται οι άμεσα κατάλληλοι για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων λόγω της διδακτικής εμπειρίας τους στα παιδιά. Ακόμη και ποσοτικά ως φυσικά πρόσωπα, καλούνται να δώσουν τις δικές τους απαντήσεις σε θέματα που αφορά στη λογοτεχνία, όπως και άλλα κειμενικά είδη που διδάσκουν τους μαθητές στο σχολείο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να βελτιώσουν τις πρακτικές των εκπαιδευτικών αναφορικά με την ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας σε μαθητές των Δημοτικών Σχολείων, όπως και τη διαμόρφωση κριτηρίων για την επιλογή βιβλίων ανάλογα με την ηλικιακή κατηγορία που ανήκουν τα μέλη της μαθητικής κοινότητας και τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των μαθητών.

²⁷ Παπάνης, Ε., (2011), Μεθοδολογία Έρευνας και Διαδίκτυο. Αθήνα : Σιδέρη.

Σύμφωνα με τους προαναφερθέντες στόχους, θα εντοπιστεί μέσω της επεξεργασίας των απαντήσεων που συλλέχθηκαν, κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί έχουν επίγνωση της σημασίας του ρόλου τους στην καλλιέργεια των αναγνωστικών συνηθειών των μαθητών τους. Επίσης, θα ερευνηθούν ποια είναι τα κριτήρια επιλογής τους για την αξιοποίηση κατάλληλων αναγνωσμάτων στη σχολική τάξη. Η έρευνα καλύπτει και την περίπτωση επιλογής βιβλίων για τους μαθητές από την προσωπική τους βιβλιοθήκη και ακόμα περισσότερο την επιλογή βιβλίων ως σύλλογος διδασκόντων, προκειμένου να εμπλουτίσουν τη συλλογή της σχολικής βιβλιοθήκης, εφόσον αυτή υπάρχει και λειτουργεί.

3.2 Μεθοδολογία – σχεδιασμός έρευνας : η επιλογή του δείγματος

Για την υποστήριξη του θέματος, πραγματοποιήθηκε αρχικά πιλοτική έρευνα. Αναλυτικότερα, μια πρώτη μορφή του ερωτηματολογίου διαμοιράστηκε σε επιλεγμένο δείγμα, προκειμένου να φανερωθούν αβλεψίες κατά τη σύνταξη ή να διαπιστωθούν τυχόν δυσκολίες που προκύπτουν κατά τη συμπλήρωσή του.

Το δείγμα επιλέχθηκε με τη δειγματοληπτική μέθοδο (δειγματοληψία ευκολίας) και αφορούσε 100 άτομα άνω των 18 ετών σε πληθυσμό εκπαιδευτικών, μονίμων ή αναπληρωτών, σε δημόσια και ιδιωτικά Δημοτικά Σχολεία. Σύμφωνα με τον Bryman (2017), «η χρήση ενός δείγματος ευκολίας μπορεί να είναι θεμιτή και στην περίπτωση που παρουσιάζεται μια εξαιρετική ευκαιρία να συλλεχθούν δεδομένα από ένα τέτοιο δείγμα» (Bryman, 2017: 219).

Για τη συλλογή αναπτύχθηκε δομημένο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, με τη χρήση της διαδικτυακής υπηρεσίας Google Forms, καθώς θεωρήθηκε ένας αποτελεσματικός τρόπος για να εξασφαλιστεί ένας αντιπροσωπευτικά μεγάλος αριθμός ατόμων. Για την ηλεκτρονική συμπλήρωση η ερευνητική ομάδα επικοινωνήσε με την εκάστοτε διεύθυνση του σχολείου και μέσω αυτής στάλθηκαν τα ερωτηματολόγια στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των εκπαιδευτικών που υπηρετούσαν στη κάθε σχολική μονάδα.

Στόχος ήταν η συλλογή ενός ικανοποιητικού αριθμού δεδομένων που θα επιτρέψει τη γενίκευση των αποτελεσμάτων στον πληθυσμό των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για το υπό εξέταση ζήτημα, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο για τη συλλογή των στατιστικών διαφοροποιήσεων στις απόψεις του δείγματος που μελετάται. Αναφορικά με τη δομή του, ως πρότυπα αξιοποιήθηκαν τα

ερωτηματολόγια της έρευνας της Τσιλιμένη *Σύγχρονα κοινωνικά θέματα στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία* και της Λαζαρίδου *Βιβλιοθήκες : Οργάνωση, λειτουργία, δράσεις φιλαναγνωσίας - αλληλεπίδραση με το ανθρωπογενές περιβάλλον. Οι βιβλιοθήκες στα Δωδεκάνησα*.

Βασικά στοιχεία που πλαισιώνουν το ερωτηματολόγιο είναι: α. οι δημιουργοί, β. οι λόγοι που σχεδιάστηκε, καθώς και γ. μια ενημέρωση για την εμπιστευτικότητα των στοιχείων των εκπαιδευτικών, τα οποία ενημερώνονται ότι θα διατηρηθούν για 6 μήνες μετά την ολοκλήρωση της πτυχιακής και έπειτα καταστραφούν. Εξάλλου, σημαντικό είναι να τονιστεί ότι τα δεδομένα του ερωτηματολογίου είναι ανώνυμα και δεν υπάρχει ορθή ή λανθασμένη απάντηση λόγω του υποκειμενικού χαρακτήρα.

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερα μέρη και περιέχει 16 ερωτήσεις πέρα από τις δημογραφικές (6). Για να διερευνηθεί το κοινωνικό προφίλ του εκπαιδευτικού, προβλέπονται ορισμένες ερωτήσεις, προκειμένου να συλλεχθούν ανώνυμες πληροφορίες για τον κάθε συμμετέχοντα. Ειδικότερα, στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου ακολουθούν οι δημογραφικές ερωτήσεις, με βάση 6 άξονες, όπως το φύλο, η ηλικία, η υπηρεσιακή κατάσταση, τα χρόνια προϋπηρεσίας, η σχολική μονάδα υπηρεσίας και ειδικότητας και οι τάξεις που έχουν αναλάβει στο τρέχον σχολικό έτος.

Το δεύτερο μέρος, ονομάστηκε *Διερεύνηση στάσεων σχετικά με τις αναγνωστικές συνήθειες των μαθητριών/-τών*, γιατί περιείχε ερωτήσεις σχετικά με τις αναγνωστικές συνήθειες των μαθητών και συγκεκριμένα τι πιστεύουν οι εκπαιδευτικοί για αυτό. Οι ερωτήσεις σ' αυτή την ενότητα ήταν μόλις 4, αλλά επαρκούσαν για να φανεί η γνώμη τους στα ερωτήματα.

Το τρίτο μέρος, περιλαμβάνει, επίσης, 4 ερωτήσεις με τίτλο *Διερεύνηση στάσεων σχετικά με τον ρόλο της ανάγνωσης για τα παιδιά στην εκπαιδευτική διαδικασία* και ερωτήσεις σχετικά με την επιλογή των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση βιβλίων πέραν των σχολικών εγχειριδίων, με σκοπό την ανάγνωση στη διάρκεια του μαθήματος ή σε δράσεις και προγράμματα φιλαναγνωσίας, εκτός σχολικού ωραρίου.

Στην τέταρτη και τελευταία ενότητα, με τίτλο *Κριτήρια επιλογής παιδικού βιβλίου* περιέχει 8 ερωτήσεις, τις πιο πολλές από κάθε άλλη ενότητα, καθώς συνιστά και το κεντρικό θέμα της πτυχιακής. Συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις αναφέρονται στα κριτήρια που αποτελούν λόγους επιλογής (π.χ. κόστος, βράβευση συγγραφέα) των εκπαιδευτικών, προκειμένου να τα προτείνουν ή να τα συμπεριλάβουν στο μάθημα. Ακόμη, προβλέπεται ερώτηση σχετικά με τον ρόλο του βιβλιοθηκονόμου και κατά

πόσο οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ότι είναι σημαντική η εμπλοκή σε δράσεις φιλανθρωπίας και στην πληρέστερη οργάνωση και λειτουργία της σχολικής βιβλιοθήκης. Η ενότητα ολοκληρώνεται με ερώτηση για τα κριτήρια με τα οποία ορίζουν οι εκπαιδευτικοί την καταλληλότητα και την ποιότητας ενός παιδικού βιβλίου.

Στο τέλος του ερωτηματολογίου, παρουσιάζεται η βιβλιογραφία και τα πρότυπα που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία του, ενώ υπάρχει η προαιρετική επιλογή μετά την απάντηση του ερωτηματολογίου για συμπλήρωση ηλεκτρονικής διεύθυνσης ταχυδρομείου (email) των εκπαιδευτικών, σε περίπτωση που επιθυμούν να τους κοινοποιηθούν τα αποτελέσματα της έρευνας. Πριν οριστικοποιηθεί η μορφή του ερωτηματολογίου, είχε δημιουργηθεί ένα προσχέδιο, το οποίο στάλθηκε στον επόπτη για τις απαραίτητες διορθώσεις και εφαρμόστηκε σε πιλοτική εφαρμογή.

Οι ερωτήσεις κατά κύριο λόγο, είναι κλειστού τύπου και ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ποια απάντηση πιστεύει ότι ταιριάζει στις απόψεις του. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να γράψει ελεύθερα την άποψή του, αλλά μόνο να κατευθυνθεί από τις προτεινόμενες απαντήσεις. Γι' αυτό, χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω κατηγορίες κλειστού τύπου :

- *Πολλαπλής επιλογής:* αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος υπάρχουν τα δεδομένα και στο δεύτερο οι πιθανές απαντήσεις, από τις οποίες οι εκπαιδευτικοί μπορούσαν να επιλέξουν όσες έκριναν.
- *Κλίμακα βαθμονόμησης:* ορίζεται μία ποσοτική κλίμακα που ο ερωτώμενος απαντάει. π.χ. *Πολύ σημαντικό 1* έως *Λιγότερο σημαντικό 8*.

Σε αρκετές ερωτήσεις πολλαπλής, υπάρχει και η επιλογή *Άλλο* όπου μπορούν οι εκπαιδευτικοί να δηλώσουν ελεύθερα τις δικές τους απαντήσεις στο αντίστοιχο ερώτημα. Επίσης, το ερωτηματολόγιο διαθέτει 3 ερωτήσεις ανοικτού τύπου σύντομης απάντησης, ο εκπαιδευτικός αυτή τη φορά έχει τη δυνατότητα να γράψει τη δική του γνώμη. Η πρώτη ερώτηση, για παράδειγμα ήταν «να γράψετε ποιο είναι το πιο σημαντικό κριτήριο επιλογής για σας;» αφού πρώτα προηγήθηκε ένας πίνακας με αναφορές π.χ. εξώφυλλο, εικονογράφηση κ.ά.²⁸. Στη δεύτερη ερώτηση χρειαζόταν να

²⁸ Θεματική του βιβλίου, η διαθεσιμότητά του μέσω σχολικής βιβλιοθήκης, κόστος βιβλίου, ο βαθμός αναγνώρισης του συγγραφέα, πρόταση συνάδελφων, η βράβευση του, διαφήμιση στα κοινωνικά δίκτυα, διαφήμιση στη τηλεόραση / ραδιόφωνο (βλ. Παράρτημα).

αναφερθούν στον πιο σημαντικό παράγοντα για την απόρριψη ενός βιβλίου, επιλέγοντας από μια λίστα με συγκεκριμένους λόγους (π.χ. περιγραφές βίαιων επεισοδίων).

Η τρίτη ερώτηση απαιτούσε από τους ερωτώμενους να γράψουν τον τίτλο του παιδικού βιβλίου και τον συγγραφέα που προτείνουν ως εκπαιδευτικοί, ακόμη και ως γονείς: «Ποιο παιδικό βιβλίο επιλέγετε συχνότερα να προτείνετε για ανάγνωση στις/στους μαθήτριες/ές σας ως εκπαιδευτικός (ή και ενδεχομένως στο/στα παιδιά σας ως γονέας); Να αναφέρετε τον τίτλο και τη/τον συγγραφέα».

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο διάστημα 27 Σεπτεμβρίου – 15 Νοεμβρίου 2022 και έγινε εξολοκλήρου μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας google forms, με την αποστολή των ερωτηματολογίων στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των Δημοτικών σχολείων Αττικής, αλλά και ορισμένων σχολείων της Περιφέρειας τα οποία εντόπισα μέσω ομάδων Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας που είχαν δημιουργήσει στο Facebook. Αρχικά γινόταν μια πρώτη επικοινωνία με τον/τη διευθυντή/-τρια του σχολείου και αφού ενέκρινε την υλοποίηση της έρευνας, προωθούσα το ερωτηματολόγιο στην ηλεκτρονική διεύθυνση του σχολείου. Ο/Η διευθυντής/τρια με τη σειρά του, τα κοινοποιούσε στα emails των εκπαιδευτικών.

Στην πορεία των δύο εβδομάδων, ωστόσο, παρατηρήθηκε ένας πολύ μικρός αριθμός συμπλήρωσης από εκπαιδευτικούς, γεγονός που δυσκόλευε την όλη υλοποίηση της έρευνας. Γι' αυτό, για να υπάρχει μεγαλύτερη ανταπόκριση το ερωτηματολόγιο σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας, κοινοποιήθηκε διαδικτυακά στο κοινωνικό δίκτυο Facebook. Από την πρώτη κιόλας εβδομάδα που αναρτήθηκε το ερωτηματολόγιο στις επιμέρους ομάδες, αρκετοί συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν στο αίτημα και ο αριθμός των απαντήσεων αυξανόταν.

Αναλυτικότερα, οι απαντήσεις που συλλέχθηκαν αφορούσαν 100 έγκυρα ερωτηματολόγια στο σύνολο, από τα οποία 75 συλλέχθηκαν από σχολικές μονάδες της Αττικής οι οποίες επιμερίζονται ως εξής: α. 30 από τον Δήμο Ν. Σμύρνης, β. 25 από τον Δήμο Φαλήρου, γ. 10 από τον Δήμο Καλλιθέας και δ. 10 από τον Δήμο Μοσχάτου.

Από την κοινοποίηση των ερωτηματολογίων σε ομάδες του Facebook, συλλέχθηκαν 25 έγκυρα ερωτηματολόγια. Συγκεκριμένα: 4 από τον Δήμο Πειραιά, 2 από τον Δήμο Κηφισιάς, 1 από τον Δήμο Αλίμου, 1 από τον Δήμο Ν. Ιωνία, 1 από τον Δήμο Περιστερίου, 1 από τον Δήμο Βριλησίων και 1 από τον Δήμο Αγ. Αναργύρων. Στην περιφέρεια, 2 ερωτηματολόγια ήταν από σχολική μονάδα την πόλη των

Ιωαννίνων, 1 απάντηση από την πόλη του Βόλου Θεσσαλίας και 12 απαντήσεις από τη Νάουσα Ημαθίας.

Δεν εντοπίστηκε δυσκολία στην επεξεργασία των ερωτηματολογίων, εφόσον όλες οι απαντήσεις, σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίσαμε και τις οδηγίες που υπήρχαν σχετικά με τη συμπλήρωσή τους θεωρήθηκαν αξιόπιστες. Μάλιστα, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν σε όλα τα ερωτήματα κλειστού τύπου, ακόμη και ανοικτού τύπου και δεν υπήρχαν απαντήσεις «δεν γνωρίζω, δεν απαντώ». Επομένως, φάνηκε ότι κατανοούσαν πλήρως τις ερωτήσεις, καθώς οι εκφωνήσεις ήταν προσαρμοσμένες με τέτοιο τρόπο, που διευκόλυνε τη διαδικασία σε μεγάλο βαθμό, όπως προέκυψε και από τη διαδικασία της πιλοτικής εφαρμογής σε δείγμα 100 συμμετεχόντων. Για την ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν, χρησιμοποιήθηκε το MS Excel όπου δημιουργήθηκαν τα γραφήματα των απαντήσεων, με στόχο να οδηγηθούμε σε ασφαλή αποτελέσματα.

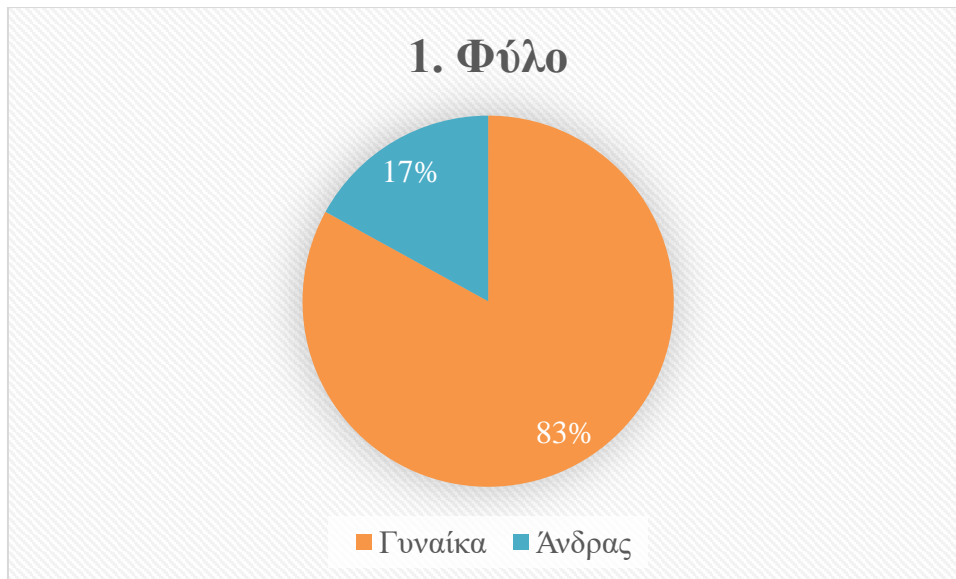
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα έρευνας

4.1 Κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το δείγμα της ποσοτικής έρευνας αποτελείται, όπως αναφέρθηκε, από 100 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που εργάζονται σε σχολεία της Αττικής και της Περιφέρειας. Συγκεκριμένα, οι απαντήσεις σε δομημένα ερωτηματολόγια που συλλέχθηκαν μέσω Google Forms προέρχονται από 85 σχολεία του Νομού Αττικής, 2 των Ιωαννίνων, 1 της Θεσσαλίας και 12 σχολεία του Νομού Ημαθίας. Πριν ξεκινήσει η έρευνα, οι εκπαιδευτικοί έπρεπε να αποδεχτούν τους όρους συμμετοχής και να βεβαιώσουν ότι είναι πάνω από 18 ετών (βλ. Σχήμα 1). Σύμφωνα, με το Σχήμα 2, από αυτούς 83 ήταν γυναίκες και 17 ήταν άντρες.

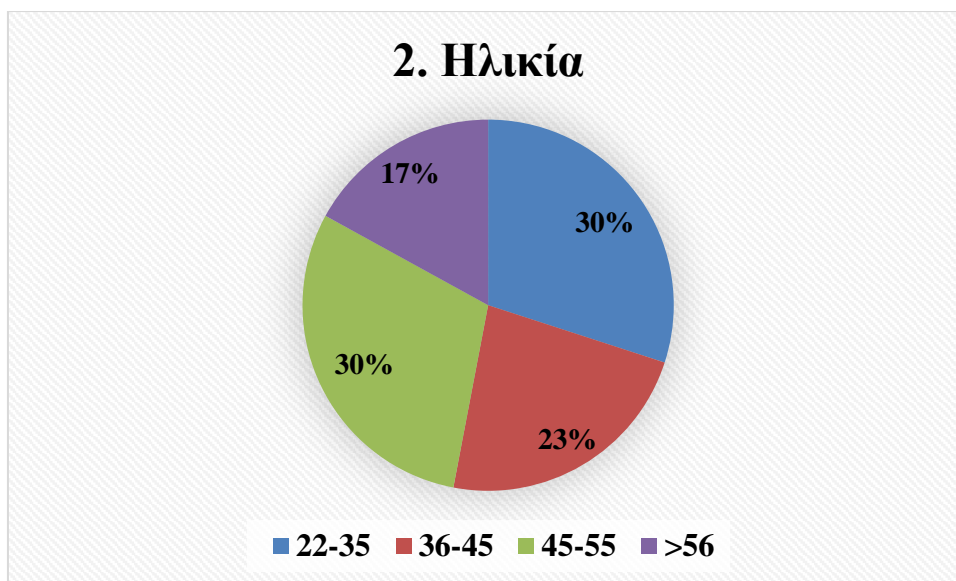

Σχήμα 1. Αποδοχή έρευνας

Σχήμα 2. Κατανομή του δείγματος κατά φύλο

Αναφορικά με τις ηλικιακές ομάδες που ανήκουν οι συμμετέχοντες/-ουσες, όπως φαίνεται και στο γράφημα, στην ηλικιακή κατηγορία 22-35 και 45-55 παρατηρείται μια ισότιμη συμμετοχή σε ποσοστό 30%, όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχήμα. Ακολουθεί, με 23% το δείγμα ηλικίας 36-45 και έπειτα με 17% οι εκπαιδευτικοί άνω των 56 ετών. Το γεγονός ότι οι ηλικίες συμμετέχουν χωρίς μεγάλες αποκλίσεις, έχει ιδιαίτερο ρόλο στον τρόπο αποτίμησης των αποτελεσμάτων (βλ. Σχήμα 3).

Σχήμα 3. Ηλικιακή κατανομή

Μικρότερο δείγμα στην έρευνα αποτελούν οι εκπαιδευτικοί άνω των 56, πιθανόν επειδή διαθέτουν μια μακρά επαγγελματική πορεία στο σχολείο και είτε δεν έχουν το ίδιο κίνητρο συμμετοχής σε έρευνες είτε μπορεί να μην είναι αρκετά εξοικειωμένοι με την τεχνολογία και το κοινωνικό δίκτυο που κοινοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο (Facebook). Ένας άλλος λόγος είναι ότι στα Δημοτικά έχει ανανεωθεί την τελευταία περίοδο το προσωπικό και πολλοί μεγαλύτεροι εκπαιδευτικοί βγήκαν στη σύνταξη.

Στο επόμενο σχήμα, παρουσιάζονται οι εκπαιδευτικοί, ανάλογα με την υπηρεσιακή τους κατάσταση. Διακρίνονται σε μόνιμους και αναπληρωτές, με ποσοστό να αγγίζει το 70% για τους πρώτους και μόλις το 30% για τους δεύτερους.

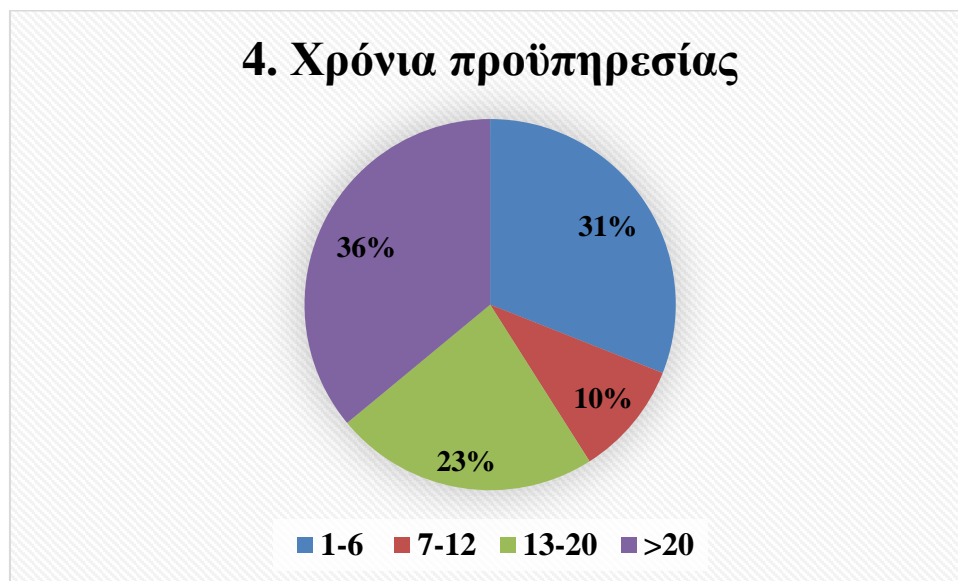

Σχήμα 4. Υπηρεσιακή κατάσταση

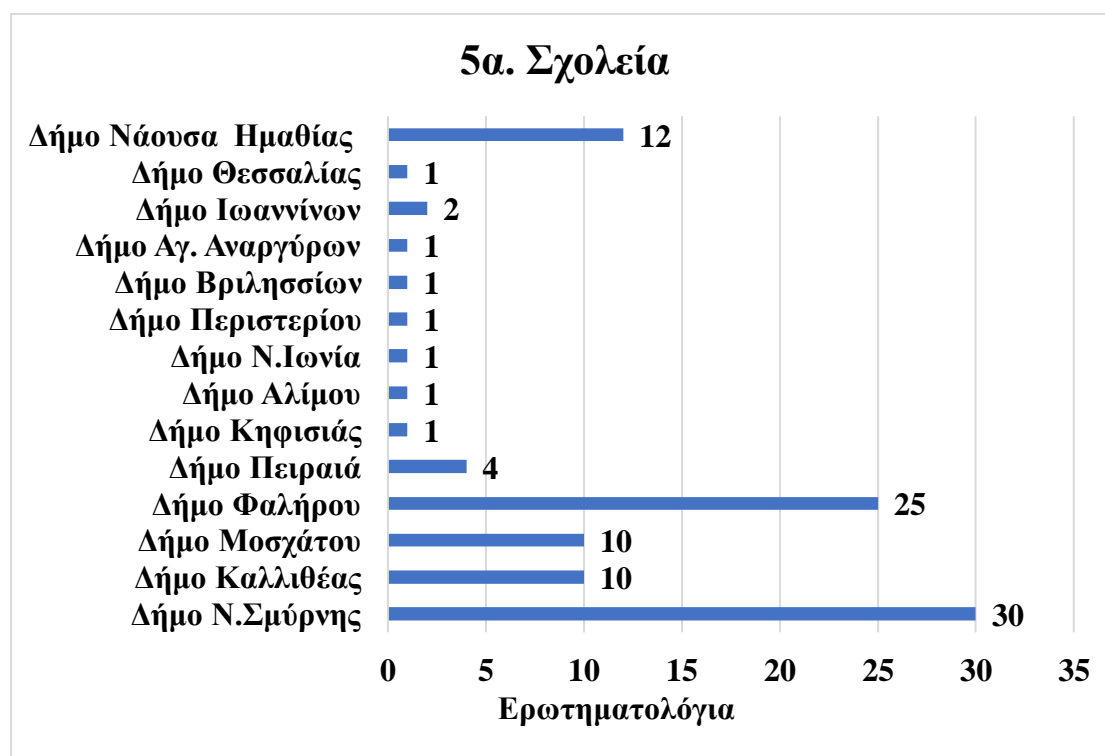
Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα χρόνια προϋπηρεσίας που διαθέτει ο κάθε εκπαιδευτικός, καθώς αποτελεί σημαντικό κριτήριο λόγω της εμπειρίας, αλλά και των απόψεων που έχουν για τα κριτήρια επιλογής κατάλληλων βιβλίων για το ηλικιακό φάσμα των μαθητών τους (βλ. και Σχήμα 5). Όπως προκύπτει από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων το μεγαλύτερο ποσοστό, στο 36% των συμμετεχόντων έχει πάνω από 20 έτη προϋπηρεσία και προφανώς πρόκειται για μόνιμο προσωπικό. Αμέσως μετά σε επίπεδο ποσοστού 31% ακολουθούν οι αναπληρωτές με 1-6 χρόνια προϋπηρεσίας. Αυτή η διαπίστωση είναι εξαιρετικά χρήσιμη, καθώς όχι μόνο αντανακλά τη μεταβατική κατάσταση που διανύουμε την τελευταία δεκαετία αναφορικά με τους διορισμούς, αλλά αποτελεί και μια ενδιαφέρουσα ένδειξη για τη συνεχή αλλαγή του προσωπικού στα σχολεία. Μια τέτοια συνέπεια επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό και τη διαμόρφωση και συνέχεια καλών πρακτικών στα σχολεία, διότι εμποδίζει να δημιουργηθεί αναγνωστική κουλτούρα και να εδραιωθούν δράσεις φιλιαναγνωσίας. Στη συνέχεια, ακολουθούν τα άτομα με προϋπηρεσία 13-20 χρόνια σε ποσοστό 23% και τελευταίοι οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας με 7-12 έτη προϋπηρεσίας και ποσοστό 10%, που αφορά μόνιμους εκπαιδευτικούς που αποτέλεσαν και τους τελευταίους διορισμούς πριν την κορύφωση της οικονομικής κρίσης. Πάντως, τα στοιχεία της έρευνας έδειξαν ότι οι περισσότεροι αναπληρωτές ανήκουν σε σχολεία της Αττικής. Λόγω της νεαρής τους ηλικίας (25-35) και του γεγονότος ότι είναι στην αρχή της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας, δείχνουν να έχουν περισσότερη διάθεση και αυξημένα κίνητρα να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας στους μαθητές τους μέσα από συγκεκριμένες δράσεις (π.χ. επισκέψεις συγγραφέων, βιβλιοπαρουσιάσεις).

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι Δήμοι των σχολείων της Αττικής και της Περιφέρειας στα οποία ανήκουν οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα. Στο σύνολο 100 ερωτηματολογίων, το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής έχουν σχολεία των Δήμων Αττικής. Αναλυτικά, στο Σχήμα 6 παρατηρείται μια τάξη των 11 Δήμων της Αθήνας, όπως ο Δήμος Σμύρνης, Καλλιθέας, Φαλήρου, Μοσχάτου, Πειραιά, Αλίμου, Περιστερίου, Αγ. Αναργύρων, Βριλησίων, Ν. Ιωνίας, και Κηφισιάς. Τα περισσότερα ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν ήταν από τον Δήμο Σμύρνης (30), στη δεύτερη θέση της κατάταξης ακολουθεί ο Δήμος Φαλήρου (25) και με ισοβαθμία ακολουθούν Δημοτικά Σχολεία των Δήμων Καλλιθέας και Μοσχάτου με (10). Λιγότερα

ερωτηματολόγια απαντήθηκαν από σχολεία του Δήμου Πειραιά (4), ενώ στους υπόλοιπους Δήμους της Αττικής αντιστοιχούσε (1) ερωτηματολόγιο για τον καθένα.

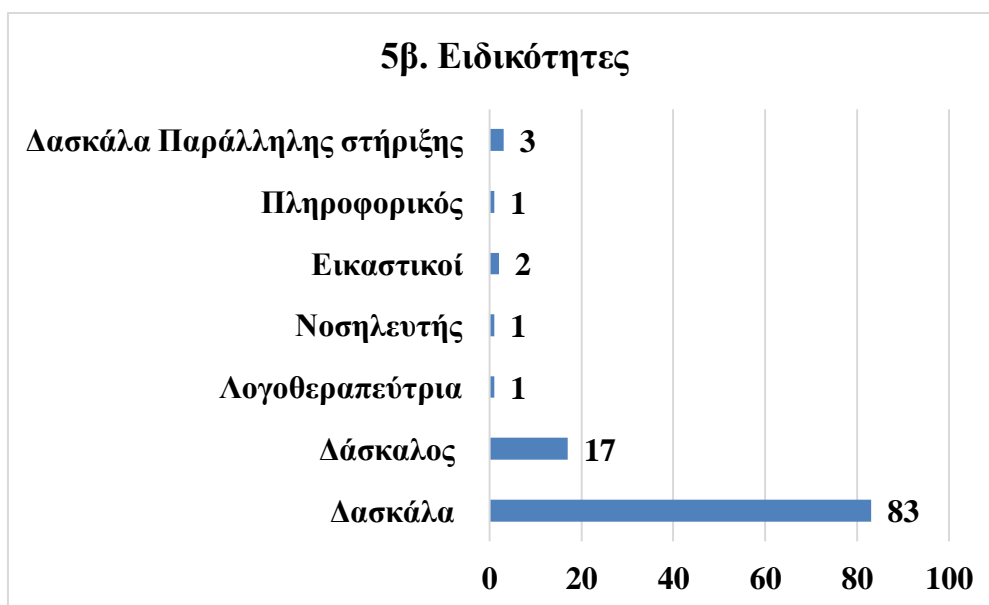
Σχήμα 5. Χρόνια προϋπηρεσίας

Σχήμα 6. Σχολεία που πραγματοποιήθηκε η έρευνα

Αν και το ερωτηματολόγιο της έρευνας σχεδιάστηκε αρχικά για να αποσταλεί σε εκπαιδευτικούς σχολείων της Αττικής μέσω google forms, ο διαμοιρασμός του μέσω του κοινωνικού δικτύου Facebook, κατάφερε να κινητοποιήσει και εκπαιδευτικούς από

τρεις (3) δήμους της περιφέρειας (Ημαθίας, Θεσσαλίας, Ιωαννίνων). Οι εκπαιδευτικοί της Ημαθίας που ανταποκρίθηκαν, έδειξαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον να συμμετέχουν στην έρευνα με 12 ερωτηματολόγια, σε σχέση με τους άλλους δυο επαρχιακούς Δήμους. Προφανώς σε αυτό συνέτεινε το γεγονός ότι εκπαιδευτικός που υπηρετεί σε Δημοτικό σχολείο της Νάουσας, βρίσκεται στον ευρύτερο κοινωνικό μου κύκλο, όπου ενδιαφέρθηκε για την πτυχιακή και το θέμα της, προωθώντας το η ίδια σε συναδέρφους σχολείων της περιοχής της. Αντίστοιχα, στην πρόσκληση που απεστάλη σε σχετικές ομάδες, ανταποκρίθηκαν δύο εκπαιδευτικοί από την πόλη των Ιωαννίνων και ένας (1) από σχολείο του Βόλου (βλ. Σχήμα 6).

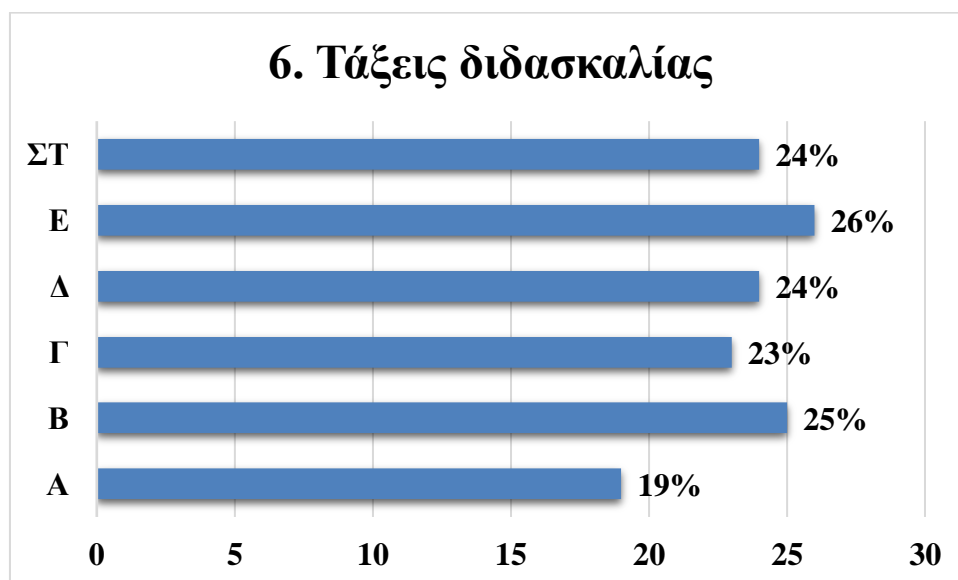

Σχήμα 7. Ειδικότητες σχολείων που απάντησαν τα ερωτηματολόγια

Στις απαντήσεις των ερωτηματολογίων υπερτερούν οι εκπαιδευτικοί γενικής παιδείας (ΠΕ70) που είναι 87 έναντι εκπαιδευτικών ειδικοτήτων οι οποίοι είναι μόλις 17. Στην έρευνα έχουν συμμετάσχει και τρεις (3) δασκάλες ειδικής αγωγής, δύο (2) εικαστικοί και ένας (1) πληροφορικός. Εξαιρετικά ενδιαφέρον στοιχείο, όπως προκύπτει από την έρευνα είναι ότι στα ελληνικά Δημοτικά Σχολεία πλέον διορίζονται ειδικότητες που δεν υπήρχαν παλαιότερα και συγκεκριμένα νοσηλευτής και λογοθεραπεύτρια που επίσης έλαβαν μέρος στην έρευνα (βλ. Σχήμα 7). Οι μαθητές βρίσκονται καθημερινά αρκετές ώρες στο σχολείο, οπότε είναι εκτεθειμένα σε μικρόβια, ατυχήματα, μολυσμένο περιβάλλον λόγω υλικοτεχνικών υποδομών τα οποία μπορεί να προκαλέσουν ασθένειες. Οι νοσηλευτές φροντίζουν να τηρηθεί η σχολική ασφάλεια και η κατάλληλη υγιεινή των παιδιών, ωστόσο, είναι ενεργά μέλη της

σχολικής ζωής και μπορούν επικουρικά να βοηθούν σε εξωσχολικές δράσεις²⁹ (Σύρου, 2014: 9-10). Η συγκεκριμένη διαπίστωση δείχνει ότι το σχολείο ως εκπαιδευτικό και κοινωνικό χώρο εξελίσσεται με το πέρασμα του χρόνου και προσαρμόζεται ολοένα και περισσότερο στις νέες κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες της εποχής μας.

Οι τάξεις που διδάσκουν την τρέχουσα σχολική χρονιά οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί παρεκκλίνουν μερικώς μεταξύ τους (βλ. Σχήμα 8). Ειδικότερα, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουν αναλάβει την Ε΄ Δημοτικού, με ποσοστό 26%. Έπειτα, με 1% διαφορά ακολουθεί η Β΄ τάξη Δημοτικού και ποσοστό 25%. Στη συνέχεια, υπάρχει ισοβαθμία στις τάξεις Δ΄ και ΣΤ΄, με ποσοστό 24%. Στην προτελευταία θέση, βρίσκεται η Γ΄ τάξη, με ποσοστό 23% και τελευταία είναι η Α΄ τάξη Δημοτικού, με ποσοστό 19%.

Σχήμα 8. Τάξεις διδασκαλίας

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, παρουσιάζονται οι αναγνωστικές συνήθειες των μαθητών/τριών. Συγκεκριμένα, η έβδομη ερώτηση αναφέρεται στη σημασία της εξοικείωσης των μαθητών με τη διαδικασία της ανάγνωσης βιβλίων στη σχολική τους ηλικία. Οι εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι θεωρούν *Πολύ* σημαντική την

²⁹ World Health Organization (WHO) (2000a): Local Action. Creating Health Promoting Schools, Information Series on School Health. Διαθέσιμο στο http://www.who.int/school_youth_health/media/en/88.pdf

εξοικείωση, σε ποσοστό 80%, ενώ το 18% απάντησε *Αρκετά*. Μικρό είναι το ποσοστό των εκπαιδευτικών που απάντησε *Λίγο* με 2%, ενώ κανείς δεν επέλεξε την απάντηση *Καθόλου* (βλ. Σχήμα 9).

Σχήμα 9. Εξοικείωση βιβλίων στη σχολική ηλικία

Στην όγδοη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να απαντήσουν τι ρόλο έχει η ανάγνωση βιβλίων για τους μαθητές τους σε καθημερινή βάση, σύμφωνα με την εμπειρία τους. Είναι αρκετά αισιόδοξο ότι το 78% ποσοστό του δείγματος με την απάντηση *Πολύ*, θεωρούν ότι όχι μόνο οι μαθητές χρειάζεται να διαβάζουν, αλλά είναι συστηματικοί αναγνώστες. Σε αντίθεση, με την απάντηση *Αρκετά* που επέλεξε το 18% των εκπαιδευτικών. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ίδιο ποσοστό είχε σημειωθεί και στην έβδομη ερώτηση, δείχνοντας την ταύτιση και εγκυρότητα των αποτελεσμάτων. Ακόμη,

μόλις το 4% απάντησε *Λίγο*, ενώ πάλι δεν προτίμησαν οι εκπαιδευτικοί την απάντηση *Καθόλου* (βλ. Σχήμα 10).

Σχήμα 10. Σημαντικότητα ανάγνωσης στην καθημερινότητα

Η ένατη ερώτηση σχετίζεται με τους λόγους που ωθούν το παιδί στην ανάγνωση βιβλίων. Σημαντικότερος λόγος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, είναι οι *αναγνωστικές συνήθειες των γονέων* (57%). Ακολουθεί, ως δεύτερος παράγοντας με διαφορά 23% από τον πρώτο, η *λειτουργία σχολικής βιβλιοθήκης στη σχολική μονάδα* (34%) και με μικρή διαφορά 3% η *παρότρυνση από τους εκπαιδευτικούς σε ποσοστό* (31%).

Σύμφωνα με τη διατριβή της Αρβανίτη (2011), η σχολική βιβλιοθήκη δεν αποτέλεσε ποτέ πρωταρχικό ρόλο στα ελληνικά σχολεία, αν και στα προγράμματα σπουδών του Υπουργείου Παιδείας υποστηρίζονται οι εναλλακτικοί τρόποι μάθησης κυρίως, με επίκεντρο εργασίες που αποσκοπούν στην ενεργή συμμετοχή του μαθητή. Στην πραγματικότητα δεν υφίστανται, ίσως, λόγω της αμάθειας των εκπαιδευτικών σχετικά με τον ρόλο της βιβλιοθήκης, καθώς φαίνεται ότι δεν προσπαθούν να την εντάξουν στις άμεσες προτεραιότητες τους.

Από την άλλη πλευρά, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι σημαντικός λόγος αποτελεί η έλλειψη χρηματοδότησης και χώρων να στεγαστούν οι βιβλιοθήκες. Η ένταξη της βιβλιοθήκης στο σχολείο μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά στη γνώση των μαθητών με τη κατάλληλη μέθοδο εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται και να συνυπάρχουν στον χώρο της βιβλιοθήκης, να

επεξεργάζονται και να αναλύουν τα δεδομένα μέχρι να δημιουργούν και να κρίνουν³⁰ (Καραμανώλη, 2015: 25).

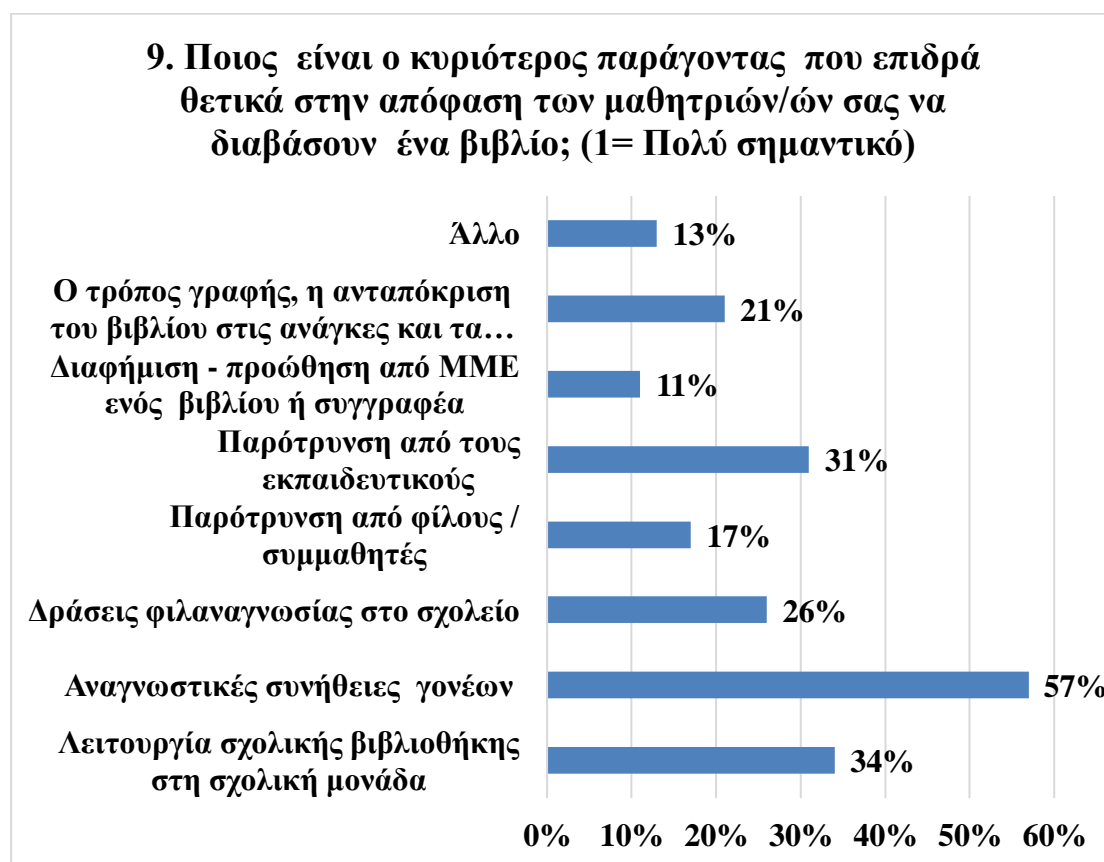
Στη συνέχεια, στο γράφημα αναφέρονται ως σημαντικοί λόγοι, σε ποσοστό (26%) οι δράσεις φιλαναγνωσίας στο σχολείο που όλο και πληθαίνουν στην ελληνική εκπαίδευση, ενώ χαμηλότερα, κατά 5 μονάδες, αναφέρεται ο τρόπος γραφής, η ανταπόκριση του βιβλίου στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού (21%). Από την άλλη πλευρά, 17 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι τα παιδιά παροτρύνονται από φίλους και συμμαθητές. Εδώ παρατηρείται ένα προβάδισμα της επιλογής Άλλο με ποσοστό 13% και καταγράφονται ενδιαφέρουσες απόψεις των εκπαιδευτικών που επεξηγούνται παρακάτω.

Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο δείγμα απάντησε ότι ευθύνονται οι κινηματογραφικές ταινίες που βασίστηκαν σε βιβλία με ποσοστό (5%), έπειτα σε ποσοστό 3% οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας κρίνουν το επάγγελμα γονέων ως λόγος επίδρασης στο περιβάλλον του παιδιού. Ακόμη, το 2% δήλωσε την μη υποχρεωτικότητα της διαδικασίας σχετικά με την ανάγνωση, ενώ στο 1% την ίδια θέση μοιράζονται η μη υποχρεωτικότητα διαδικασίας, η εικονογράφηση και το είδος βιβλίου.

Στην αντίθετη πλευρά του λιγότερου σημαντικού (8) στην ίδια θέση με 2 ψήφους βρίσκονται οι δράσεις φιλαναγνωσίας στο σχολείο και η λειτουργία σχολικής βιβλιοθήκης στη σχολική μονάδα. Ακόμη, με 4% θεωρούν λιγότερο σημαντικό την παρότρυνση από τους εκπαιδευτικούς, ενώ με 6% κατατάσσεται ο τρόπος γραφής και η ανταπόκριση του βιβλίου στις ανάγκες του παιδιού. Ένα ποσοστό της τάξης του 7% αφορά τις αναγνωστικές συνήθειες των γονέων και 8% αναφέρει την παρότρυνση από φίλους και συμμαθητές. Στις τελευταίες θέσεις, με ποσοστό 10% εντοπίζουμε τη συμμετοχή της διαφήμισης και την προώθηση ενός βιβλίου ή συγγραφέα από τα ΜΜΕ.

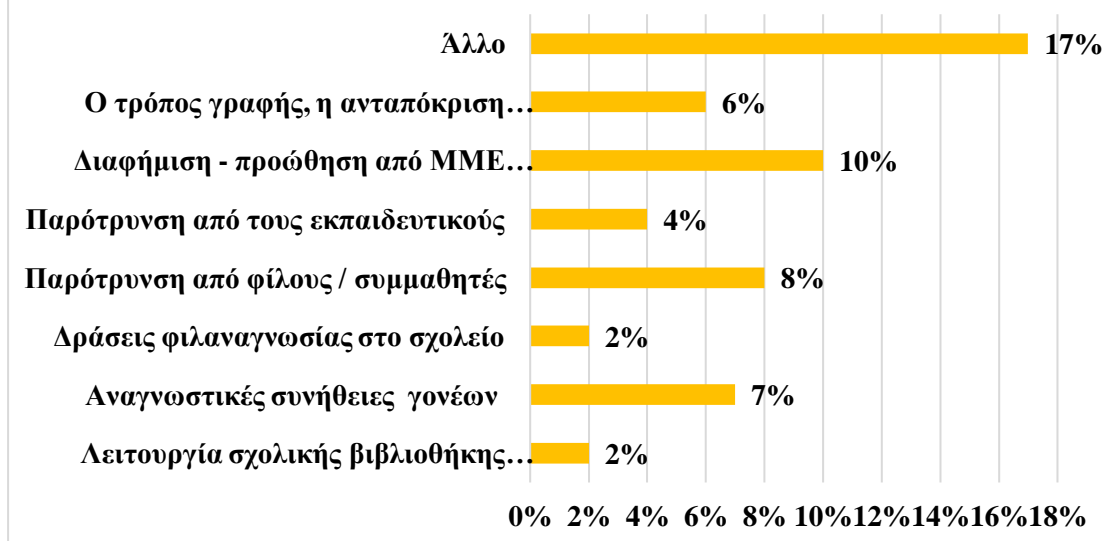
³⁰ Pickering-Thomas, N., Crow, S.R. & Franklin, L.L. (2011). *Information literacy and information skills instruction. Applying research to practice in the 21st century school library*. California, U.S.A: ABC-CLIO, LLC.

Τέλος, με 17% οι εκπαιδευτικοί επέλεξαν στην επιλογή Άλλο ως λιγότερη σημαντική αιτία τα εσωτερικά κίνητρα.

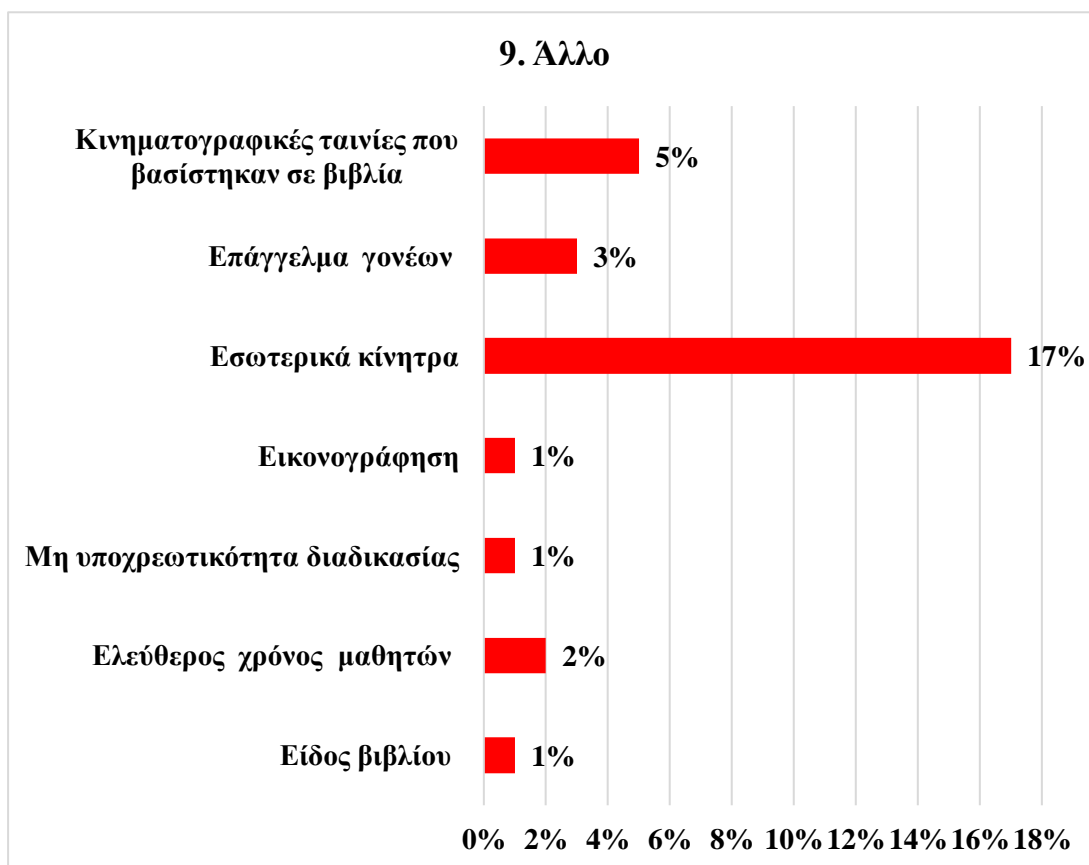

Σχήμα 11. Λόγοι παρακίνησης ανάγνωσης των μαθητών

9. Ποιος είναι ο κυριότερος παράγοντας που επιδρά θετικά στην απόφαση των μαθητριών/-τών σας να διαβάσουν ένα βιβλίο; (8= Λιγότερο σημαντικό)

Σχήμα 12. Λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών

Σχήμα 13. Άλλοι λόγοι, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών

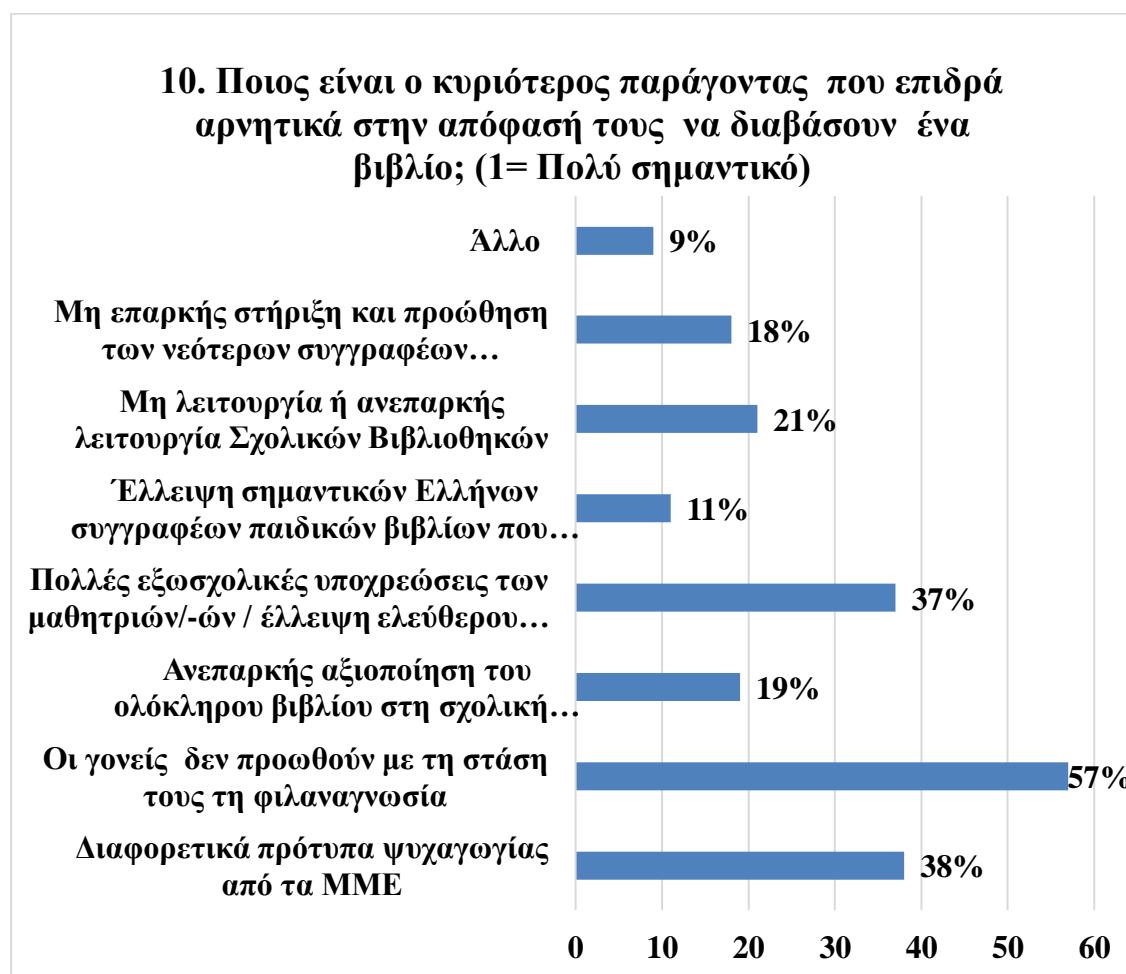
Η ερώτηση 10 σχετίζεται με τους αρνητικούς παράγοντες που επηρεάζουν το παιδί ώστε να μην διαβάζει βιβλία. Σημαντικότερος λόγος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, είναι ότι οι γονείς δεν προωθούν με τη στάση τους τη φιλιαναγνωσία (57%). Ακολουθούν, με ελάχιστη διαφορά μεταξύ τους, τα διαφορετικά πρότυπα ψυχαγωγίας από τα ΜΜΕ (38%) και οι πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητριών/των / έλλειψη ελεύθερου χρόνου (37%). Στη συνέχεια, στο γράφημα αναφέρονται ως λόγοι σημαντικοί με ποσοστό (21%) η μη λειτουργία ή ανεπαρκείς λειτουργίες σχολικών βιβλιοθηκών και χαμηλότερα κατά 2 μονάδες η ανεπαρκής αξιοποίηση ολόκληρου βιβλίου στη σχολική τάξη και δράσεων φιλιαναγνωσίας στο ελληνικό σχολείο (19%). Οι εκδοτικοί οίκοι προβάλλουν τους ήδη δημοφιλείς συγγραφείς για να έχουν κέρδος, μην δίνοντας ευκαιρίες στους νέους συγγραφείς. Την άποψη αυτή συμμερίζονται 18

συμμετέχοντες που δήλωσαν την επιλογή *μη επαρκής στήριξη και προώθηση των νεότερων συγγραφέων παιδικού βιβλίου από τους ελληνικούς παιδικούς εκδοτικούς οίκους*. Κάτι αντίστοιχο πραγματοποιείται με το 11% τους δείγματος να υποστηρίζει την *έλλειψη σημαντικών σύγχρονων ελληνικών συγγραφέων που κατανοούν τις ανάγκες των παιδιών*. Ενδιαφέρονσα είναι η τοποθέτηση των εκπαιδευτικών που απάντησαν την επιλογή *Άλλο*.

Συγκεκριμένα, το 5% του δείγματος ανέφερε τις *αναγνωστικές δυσκολίες*, το 3% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι το *σχολείο κουράζει τα παιδιά και τα κάνει να αντιλαμβάνονται την ανάγνωση ως κάτι ανιαρό* ενώ στη τελευταία θέση μόλις το 1% επεσήμανε την *ενασχόληση με την τεχνολογία*.

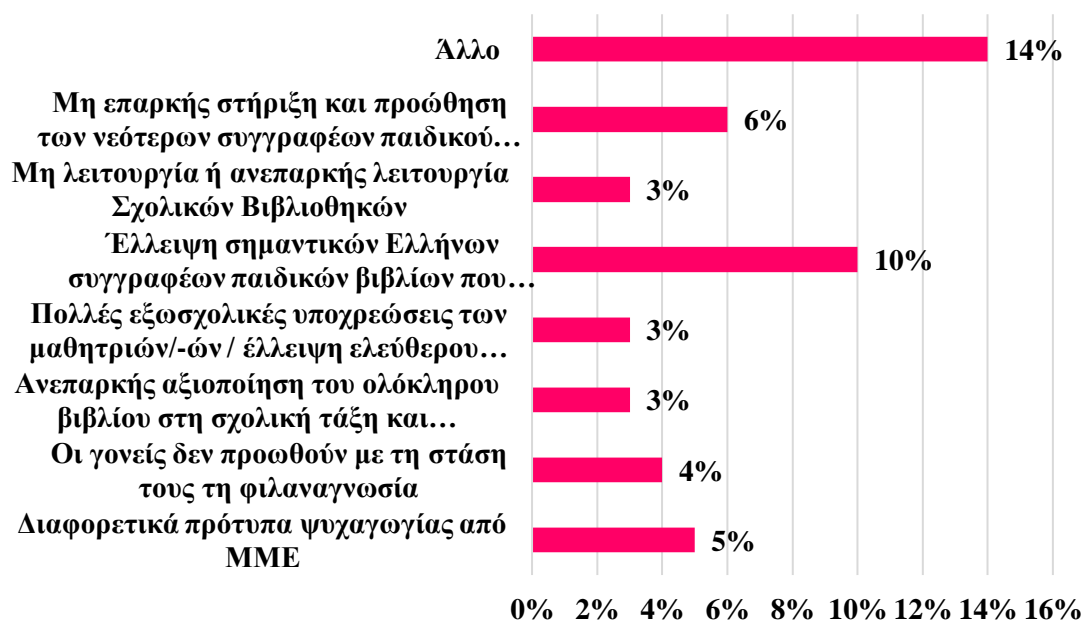
Στην αντίθετη πλευρά του *λιγότερου σημαντικού* (8), στην ίδια θέση με 3 ψήφους βρίσκονται οι πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών, η μη λειτουργία σχολικών βιβλιοθηκών και μη αξιοποίηση ολόκληρου βιβλίου ή δράσεων φιλαναγνωσίας στο σχολείο. Ακόμη, με 4% θεωρούν λιγότερο σημαντικό ότι οι γονείς δεν προωθούν τη φιλαναγνωσία στα παιδιά τους, ενώ από ένα ποσοστό 5% έχουν επιλεγεί τα διαφορετικά πρότυπα ψυχαγωγίας από τα ΜΜΕ. Τέλος, το 6% υποστηρίζει ως λιγότερο σημαντική τη μη επαρκής προώθηση και στήριξη νέων συγγραφέων από τους ελληνικούς παιδικούς εκδοτικούς οίκους και αντίστοιχα το 10% αναφέρει την *έλλειψη σημαντικών σύγχρονων συγγραφέων που μπορούν να κατανοήσουν τις*

αναγνωστικές ανάγκες των παιδιών. Με ποσοστό 14% ως λιγότερο σημαντικό Άλλο, οι εκπαιδευτικοί κατέγραψαν την *ανάπτυξη των Η/Υ και των μέσων*.

Σχήμα 14. Λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών

10. Ποιος είναι ο κυριότερος λόγος που επιδρά αρνητικά στην απόφασή τους να διαβάσουν ένα βιβλίο; (8= Λιγότερο σημαντικό)

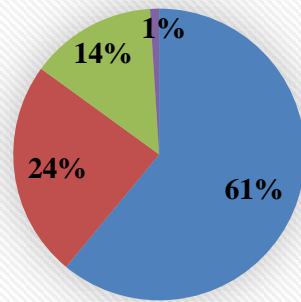

Σχήμα 15. Λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών

Σχήμα 16. Άλλοι Λόγοι αποφυγής ανάγνωσης των μαθητών, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών

11. Ως εκπαιδευτικός εμπλέκετε την ανάγνωση ολόκληρων βιβλίων στα μαθήματά σας ή σε εξωσχολικά προγράμματα που συμμετέχετε;

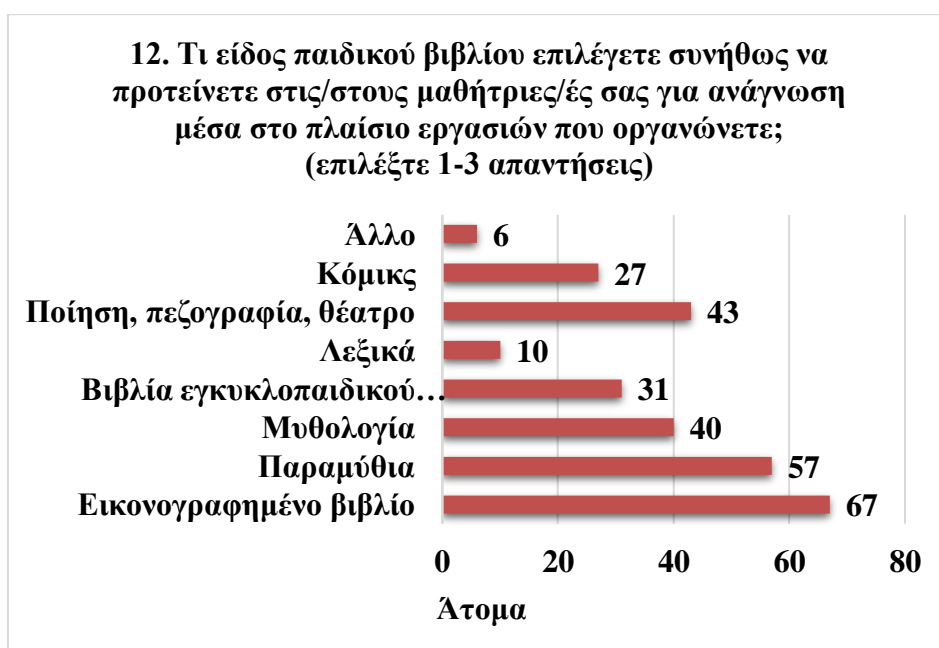

■ Πολύ ■ Αρκετά ■ Λίγο ■ Καθόλου

Σχήμα 17. Εμπλοκή ανάγνωσης βιβλίων στη σχολική ύλη

Η ενδέκατη ερώτηση διερευνά τις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών ως προς την ενίσχυση της συνήθειας της ανάγνωσης και τους τρόπους προσέγγισής της στη

σχολική τάξη. Το 61% του δείγματος ανέφερε *Πολύ*, το 24% δήλωσε *Αρκετά*, ένα αξιόλογο ποσοστό του 14% προσδιόρισε *Λίγο* και μόνο το 1% απάντησε *Καθόλου*.

Σχήμα 18. Επιλογή είδους παιδικών βιβλίων για ανάγνωση μαθητών

Η δωδέκατη ερώτηση έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον, γιατί φανερώνει τα ιδιαίτερα αναγνωστικά κριτήρια των εκπαιδευτικών και τον τρόπο που αυτά έχουν αντίκτυπο στις αναγνωστικές συνήθειες των μαθητών τους. Με μεγάλο προβάδισμα, το *Εικονογραφημένο βιβλίο* είναι πρώτο με 67 ψήφους. Στη συνέχεια, ακολουθεί δεύτερο το *Παραμύθι* με 57 ψήφους, διαφορά 10 μονάδων με το πρώτο. 3^η επιλογή των εκπαιδευτικών είναι η *Ποίηση, πεζογραφία, θέατρο* με 43 ψήφους και προηγείται της *Μυθολογίας* με 40 ψήφους. Επιπλέον, φαίνεται ότι τα *Βιβλία εγκυκλοπαιδικού τύπου* για τους εκπαιδευτικούς είναι πιο αξιόλογα (31 ψήφοι) έναντι των *Κόμικς* με 27 ψήφους. Στην προτελευταία θέση εντάσσονται τα *Λεξικά*, μόλις με 10 ψήφους, φανερώνοντας ότι δεν ανήκουν στις πρώτες προτιμήσεις τους. Αντίθετη άποψη έχουν οι Hurman και Tall (1999), καθώς θεωρούν ότι ο σωστός τρόπος εκμάθησης της γλώσσας θα πρέπει να ξεκινά νωρίς από μικρή ηλικία ταυτόχρονα με τη χρήση λεξικού. Για να μπορέσει ο μαθητής να χειριστεί την πολύπλοκη χρήση του λεξικού με άνεση, θα πρέπει ο δάσκαλος να βοηθήσει έμπρακτα με τη σωστή καθοδήγηση (Strevens, 1987) και να χρησιμοποιεί το λεξικό στη σχολική τάξη με ποικίλους τρόπους

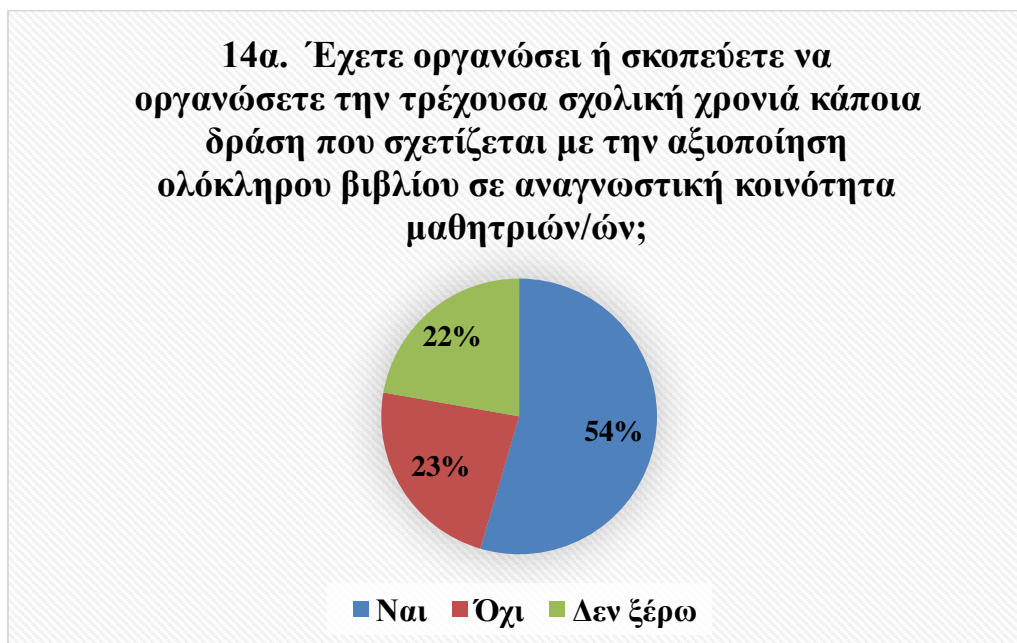
(Wingate, 2004) (Χατζηπαπά, 2018: 139-140). Λίγοι εκπαιδευτικοί (6) απάντησαν Άλλο, δηλαδή δικιά τους επιλογή βιβλίου.

Σχήμα 14. Οργάνωση δράσεων φιλιαναγνωσίας

Το σχήμα παρουσιάζει τις δράσεις φιλιαναγνωσίας στα σχολεία των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας. Το 47% απάντησε ότι έχει οργανώσει στη διάρκεια της θητείας του 1-3 προγράμματα, ενώ το 22% δεν έχει διοργανώσει κανένα μέχρι σήμερα. Από την άλλη πλευρά, το 19% του δείγματος έχει προωθήσει ή δημιουργήσει 4-8 δράσεις στο σχολείο. Ένα μικρότερο ποσοστό του 12% έχει σχεδιάσει πάνω από 9 δράσεις στα χρόνια θητείας του. Συμπεραίνοντας, οι εκπαιδευτικοί ενδιαφέρονται όλο και

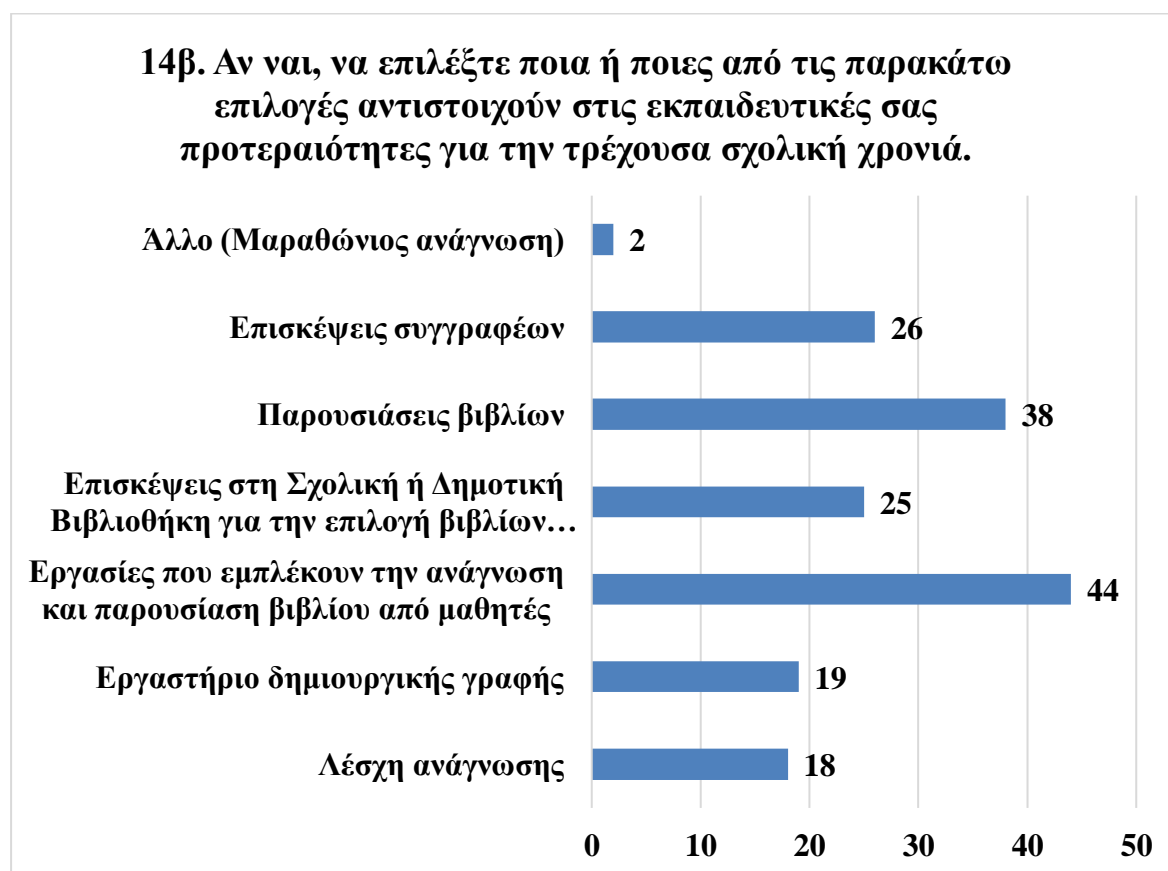
περισσότερο οργανώνοντας πιο συντονισμένες προσπάθειες, με σκοπό να εντάξουν προγράμματα φιλαναγνωσίας στα σχολεία.

Σχήμα 20. Οργάνωση δράσεων φιλαναγνωσίας το τρέχον σχολικό έτος

Στο παραπάνω γράφημα διερευνώνται οι προθέσεις των εκπαιδευτικών, αναφορικά με την οργάνωση δράσεων φιλαναγνωσίας το τρέχον σχολικό έτος 2022-2023 που

διδάσκουν. Υπερτερεί το 54% με *Ναι*, ενώ με μικρή απόκλιση τα άτομα που απάντησαν *Όχι* με ποσοστό 23% και αυτοί που απάντησαν *Δεν ξέρω* με 22%.

Σχήμα 21. Εκπαιδευτικές προτεραιότητες φιλαναγνωσίας

Όσοι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης απάντησαν *Ναι* στο σχήμα, κλήθηκαν να επιλέξουν τις παραπάνω προτάσεις σχετικά με τις εκπαιδευτικές τους προτεραιότητες. Αρχικά, επιλογή των περισσότερων ήταν οι *εργασίες που εμπλέκουν την ανάγνωση και παρουσίαση βιβλίου από μαθητές* με 44 άτομα να το προτιμούν. Στη συνέχεια, στις *παρουσιάσεις βιβλίων* ανήκει, επίσης, ένα μεγάλο ποσοστό με 38 άτομα να το διαλέγουν. Οι *επισκέψεις συγγραφέων* και οι *επισκέψεις στη Σχολική ή Δημοτική βιβλιοθήκη για την επιλογή βιβλίων από μαθητές* επιλέχθηκαν με 1% διαφορά μεταξύ τους, 26 άτομα στην πρώτη επιλογή και 25 άτομα στη δεύτερη επιλογή. Το ίδιο 1% διαφορά παρατηρείται ανάμεσα στο εργαστήριο δημιουργικής γραφής με 19% ποσοστό και στη Λέσχη ανάγνωσης με ποσοστό του 18%. Τέλος, 2 εκπαιδευτικοί

επιλέγουν το Άλλο (μαραθώνιος ανάγνωσης) ως πρόταση φιλιαναγνωσίας. Παρατηρείται ότι οι απόψεις συμβαδίζουν, δείχνοντας την εγκυρότητα της έρευνας.

Σχήμα 22. Κριτήρια επιλογής βιβλίων για αξιολογηση στη σχολική τάξη

Η ερώτηση 15 διερευνά ένα από τα σημαντικότερα ερευνητικά ερωτήματα της πτυχιακής και αφορά στα κριτήρια επιλογής. Συγκεκριμένα, οι 86 ως επί το πλείστον θεωρούν τη *Θεματική βιβλίου* ως το σημαντικότερο κριτήριο. Στη συνέχεια, η *εικονογράφηση βιβλίου* με 60 ψήφους ως δεύτερη στη λίστα, διαθέτει αξιολογικό ρόλο στην επιλογή ενός βιβλίου. Έπειτα, στην έρευνα σημειώθηκε μια ανατροπή για το παιδικό βιβλίο. Θα ήταν πιο αναμενόμενη, η βράβευση του συγγραφέα ή το κύρος του να είναι πιο μπροστά στα στατιστικά σε σχέση με τα υπόλοιπα. Η έρευνα φανερώνει ότι τρίτη στην προτίμηση των εκπαιδευτικών είναι η *διαθεσιμότητα του μέσω της Σχολικής βιβλιοθήκης* με 35 ψήφους, ενώ αμέσως ακολουθεί το *κόστος βιβλίου* με 34 ψήφους.

Στην πέμπτη θέση της κατάταξης, βρίσκεται το *εξώφυλλο του βιβλίου* με 33 επιλογές, ενώ αξιοσημείωτη επιλογή είναι και η *πρόταση των συναδέλφων* με 32 άτομα να το υποστηρίζουν. Στην ίδια θέση με 18 ψήφους αμφοτέρω είναι η *βράβειυσή του βιβλίου* και ο *βαθμός αναγνώρισης του συγγραφέα*. Η *διαφήμιση των κοινωνικών*

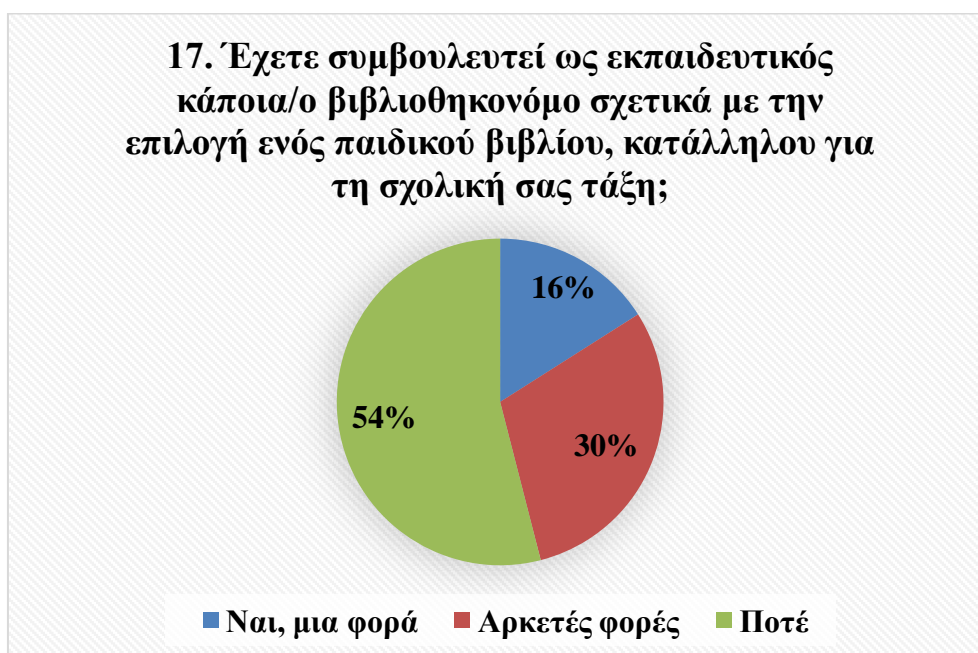
δικτύων φαίνεται ότι έχει ενεργό ρόλο στην απόφαση των εκπαιδευτικών για το αν θα επιλέξουν ένα βιβλίο ή όχι, αφού με 12 ψήφους υπερτερεί έναντι της Διαφήμισης στην τηλεόραση/ραδιόφωνο με μία ψήφο. Τέλος, 5 εκπαιδευτικοί ψήφισαν Άλλο ως μια δική τους άποψη για το θέμα με απάντηση τη γραμματοσειρά κειμένου.

Σχήμα 23. Σημαντικότερο κριτήριο επιλογής παιδικού βιβλίου

Η δέκατη έκτη ερώτηση είναι η συνέχεια της δέκατης πέμπτης, με σκοπό οι εκπαιδευτικοί να διαλέξουν το πιο σημαντικό κριτήριο απ' όλα όσα αναφέρθηκαν στον πίνακα για αυτούς. Στο σχήμα ξεχωρίζει πάλι με υψηλό ποσοστό η *Θεματική του βιβλίου* με 67 ψήφους. Έπειτα, με 6 ψήφους ακολουθεί η *εικονογράφηση βιβλίου* και με το ίδιο ποσοστό συνυπάρχει η απάντηση *τα ενδιαφέροντα ανάλογα με την ηλικία του*. Στην Τρίτη θέση, με 5 ψήφους εντάσσεται η απάντηση *Άλλο* που οι εκπαιδευτικοί έγραψαν το *κειμενικό παιδικό είδος* ως σημαντικότερο κριτήριο. Αργότερα, παρατηρείται το *εξώφυλλο βιβλίου* με 4 ψήφους. Στη συνέχεια, υπάρχει ισοψηφία για τις επιλογές το *κόστος βιβλίου* και η *βράβευσή του* με ποσοστό 3%. Αντίστοιχα, το ίδιο αναγνωρίζεται για τα επόμενα χαμηλόβαθμα τρία κριτήρια με 2 βαθμούς το καθένα: ο *βαθμός αναγνώρισης του συγγραφέα*, η *πρόταση συναδέλφων* και η *διαθεσιμότητά του*

στη Σχολική βιβλιοθήκη. Εν κατακλείδι, η θεματική του βιβλίου πρωταγωνιστεί και στις δύο ερωτήσεις ως το σημαντικότερο κριτήριο επιλογής.

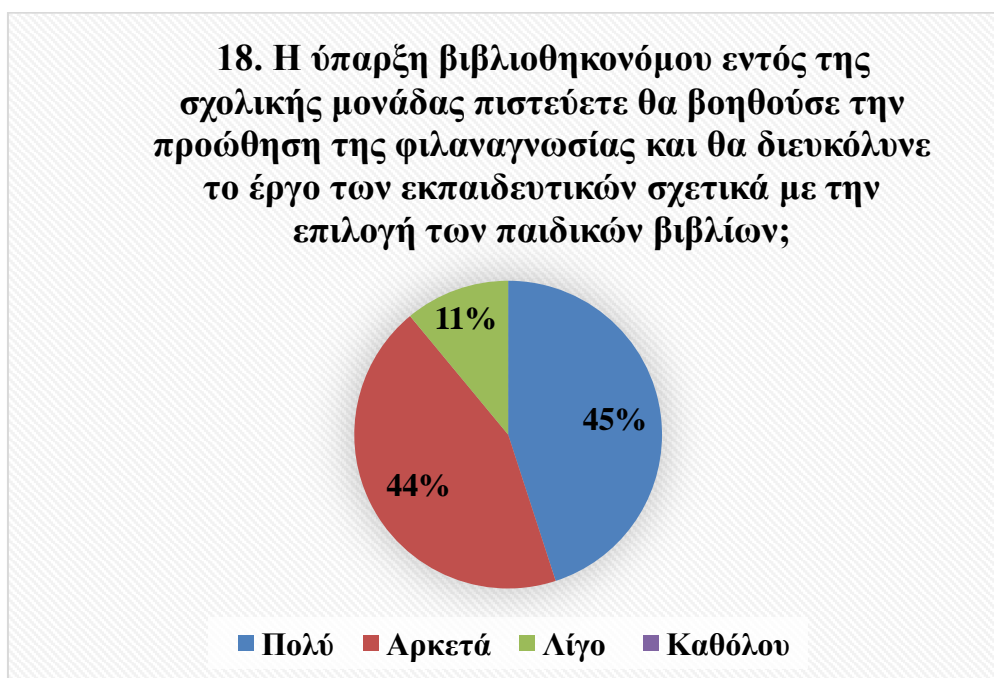

Σχήμα 24. Συμβουλή Βιβλιοθηκονόμου για την επιλογή βιβλίου

Ο κλάδος της βιβλιοθηκονομίας παρουσιάζει ακράδαντα βοηθητικό και συμβουλευτικό ρόλο στην επιλογή ενός παιδικού βιβλίου. Αξίζει να τονιστεί, ότι η βιβλιοθηκονομία εντάσσεται στο περιβάλλον του σχολείου με τη μορφή των σχολικών βιβλιοθηκών. Οπότε, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να ενημερώνονται και να ζητούν την άποψη των βιβλιοθηκονόμων ως οι άμεσα κατάλληλοι του βιβλίου, λόγω της επιστημονικής τους οντότητας. Φυσικά, αυτό για να συμβεί πρέπει οι βιβλιοθηκονόμοι να διοριστούν σε κάθε βιβλιοθήκη σχολείου ή οι ίδιοι εκπαιδευτικοί σε συνεργασία με βιβλιοθηκονόμους Δημοτικών βιβλιοθηκών μιας περιοχής να μαθαίνουν για νεότερες εκδόσεις και να ζητούν την άποψη των τελευταίων, με σκοπό την ανάπτυξη του τρόπου διδασκαλίας. Και επειδή δεν έχουν όλα τα Δημοτικά σχολεία της Ελλάδας βιβλιοθήκες ούτε και βιβλιοθηκονόμους, μπορούν οι εκπαιδευτικοί να επισκέπτονται τις Δημοτικές βιβλιοθήκες και οι βιβλιοθηκονόμοι να τους εφοδιάζουν με βοηθητικό υλικό (διαφάνειες, οπτικοακουστικό υλικό) για να ενισχύσουν το μάθημα ανάλογα τους τομείς (π.χ. ζωγραφική, μουσική, λογοτεχνία) (Ααρών, 2008: 160).

Η έρευνα φανερώνει αισιόδοξα σημάδια, αν αναλογιστούμε ότι υπάρχουν ελλείψεις σε βιβλιοθηκονόμους στα σχολεία. Το 54% δηλώνει ότι δεν έχει συμβουλευτεί Ποτέ βιβλιοθηκονόμο για την επιλογή βιβλίου. Δεν είναι όμως ένα μεγάλο ποσοστό και με

την ανάλογη ενημέρωση μπορεί να βελτιωθεί. Το 30% δήλωσε ότι έχει συμβουλευτεί την άποψη ενός βιβλιοθηκονόμου *Αρκετές φορές*, ενώ το 16% έχει λάβει τη γνώμη του, τουλάχιστον *μία φορά*.

Σχήμα 25. Ύπαρξη Βιβλιοθηκονόμου στη σχολική βιβλιοθήκη

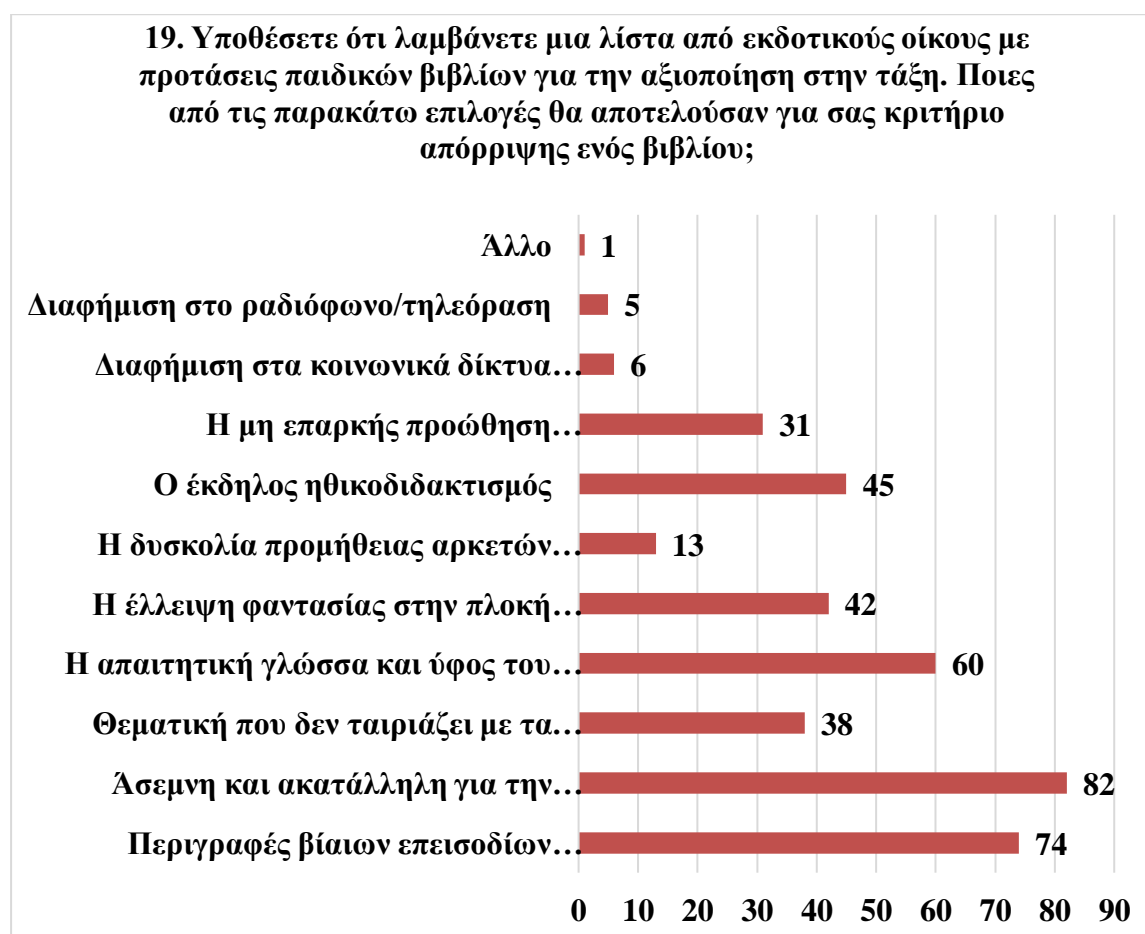
Η συγκεκριμένη ερώτηση είναι η συνέχεια της δέκατης έβδομης και διερευνά τη στάση των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα της ύπαρξης των βιβλιοθηκονόμων στη σχολική μονάδα, ειδικά ως προς την ενίσχυση των αναγνωστικών ικανοτήτων και την προώθηση της φιλιαναγνωσίας. Το 45% ψήφισε ότι χρειάζεται *Πολύ* ένας βιβλιοθηκονόμος σε μια σχολική βιβλιοθήκη, ενώ με μικρή διαφορά ακολουθεί το 44% του δείγματος που ψήφισε *Αρκετά*. Ενθαρρυντικό θεωρείται ότι το ποσοστό που ψήφισε *Λίγο* είναι μόλις 11% και κανείς δεν ψήφισε *Καθόλου*. Η Αρβανίτη (2011) το 2010 σχολίαζε ότι κάθε Δημοτικό σχολείο πρέπει να έχει τη δική του βιβλιοθήκη. Ωστόσο, το 2022 δεν φαίνεται να διαφέρει το εκπαιδευτικό πλαίσιο ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, καθώς ελάχιστα έχουν γίνει για την κάλυψη αυτού του κενού. Οι Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας λειτουργούν στη τάξη με μοναδικό τους οδηγό το σχολικό βιβλίο, μη συνδέοντας ουσιαστικά τη σχολική βιβλιοθήκη με την εκπαιδευτική διαδικασία (Αρβανίτη, 2011: 19).

Ο σχολικός βιβλιοθηκονόμος (School Librarian) είναι το κατάλληλο άτομο με τις ανάλογες γνώσεις για να στηρίζει την έννοια της σχολικής βιβλιοθήκης. Σήμερα, στις

ελληνικές σχολικές βιβλιοθήκες έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο να λειτουργούν με την εθελοντική εργασία γονέων μαθητών ή από εκπαιδευτικούς μερικής απασχόλησης που τους προσθέτουν και αυτή την αρμοδιότητα (Κεφαληνάκη, 2014: 23). Επομένως, είναι στην κρίση του βιβλιοθηκονόμου να επιλέξει ποιες πρακτικές θα εφαρμοστούν και πώς θα γίνει η διαχείριση της συλλογής για να βοηθήσουν το διδακτικό προσωπικό και τους μαθητές ανάλογα με τις αναγνωστικές τους ανάγκες και ενδιαφέροντα (Schmidt & Reeve, 2009: 279-280).

Οι βιβλιοθηκονόμοι είναι απαραίτητοι σε μια σχολική βιβλιοθήκη, γιατί προωθούν τη φιλαναγνωσία μέσα από τη δημιουργία δράσεων. Ενδεικτικά, μερικές από αυτές είναι η λέσχη ανάγνωσης, τα εργαστήρια δημιουργικής γραφής, οι βιβλιοπαρουσιάσεις και οι επισκέψεις συγγραφέων, φέρνοντας με πρακτικό τρόπο τα παιδιά σε πραγματική επαφή με τη λογοτεχνία. Αντίστοιχα, και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμβάλλουν ενεργά στην ενίσχυση της φιλαναγνωσίας είτε με τη διδασκαλία ενδιαφερόντων αναγνωστικών κειμένων στο μάθημα, είτε με την προβολή κοινωνικών μηνυμάτων (φιλία, αγάπη, ειρήνη) ακόμη και την ελευθερία της πρωτοβουλία στα παιδιά να επιλέξουν τα ίδια τα εξωσχολικά βιβλία που επιθυμούν. Το μάθημα, από την πλευρά τους, οφείλει να είναι ψυχαγωγικό, ώστε οι μαθητές να αντιληφθούν ότι η γνώση δεν συνάδει πάντα με τη νωχελικότητα (Κοψιδά – Βρεττού, 2011: 55). Συμπερασματικά,

οι βιβλιοθηκονόμοι είναι απαραίτητοι εντός του σχολικού περιβάλλοντος και το αντιλαμβάνονται και οι εκπαιδευτικοί μέσω της συγκεκριμένης έρευνας.

Σχήμα 26. Κριτήριο απόρριψης βιβλίου

Στο γράφημα γίνεται, επίσης, λόγος για τα κριτήρια απόρριψης ενός παιδικού βιβλίου από τους εκπαιδευτικούς. Αρχικά, 82 άτομα επέλεξαν την *Άσεμνη και ακατάλληλη για την ηλικία των μαθητών εικονογράφηση ή εξώφυλλο* ως πρώτη επιλογή απόρριψης. Στη συνέχεια, δεύτερη επιλογή απόρριψης εντάσσονται οι *περιγραφές βίαιων επεισοδίων (ψυχολογική, λεκτική ή και σωματική βία)* με ποσοστό 74%. Πολλοί εκπαιδευτικοί, 60 στον αριθμό, θεωρούν την *απαιτητική γλώσσα και το ύφος του βιβλίου* σημαντικό κριτήριο απόρριψης. Εδώ να τονιστεί, ότι η ηλικία 6-12 ετών των παιδιών δεν ενδείκνυται για απαιτητικό λεξιλόγιο, δεν σημαίνει όμως ότι δεν μπορεί να είναι πλούσιο. Ακόμη, οι εκπαιδευτικοί έχουν διαλέξει ως μη αποδεκτό κριτήριο τον *έκδηλο ηθικοδιδασκισμό* με ποσοστό 45%. Μπορούμε να αντιληφθούμε γιατί αποτελεί αιτία απόρριψης, καθώς οι νεότερες εκδόσεις παιδικών βιβλίων δεν στοχεύουν στο δίδαγμα,

αλλά στην ταύτιση με το σύγχρονο και το διαφορετικό. Αυτό μπορεί να περιέχεται στα βιώματα των παιδιών της καθημερινής τους ζωής (π.χ. σχολείο, οικογένεια, φίλια).

Επιπλέον για το περιεχόμενο ενός βιβλίου, το 42% των ατόμων ενστερνίζεται ότι λόγος απόρριψης θεωρείται η έλλειψη φαντασίας στην πλοκή και οι άνευροι χαρακτήρες σε περίπτωση λογοτεχνικού έργου, ενώ το 38% αναφέρει τη θεματική που δεν ταιριάζει με τα βιώματα των σύγχρονων μαθητών. Επίσης, το 31% των εκπαιδευτικών δηλώνει ως κριτήριο απόρριψης τη μη επαρκή προώθηση ανθρωπιστικών ιδεών. Ενδιαφέρον μας προξένησε το γεγονός ότι 13 άτομα επέλεξαν τη δυσκολία προμήθειας αρκετών αντιτύπων στο σχολείο, προκειμένου να το δανειστούν οι μαθητές. Αυτό μας φανερώνει, ότι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την έλλειψη μια οργανωμένης και σύγχρονης σχολικής βιβλιοθήκης με νέες εκδόσεις βιβλίων και το συμερίζονται στην έρευνα. Στα χαμηλότερα ποσοστά του σχήματος κατατάσσονται οι διαφημίσεις στα κοινωνικά δίκτυα (facebook, Instagram) και στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο με 6% για το πρώτο και 5% για το δεύτερο. Ένας συμμετέχων/-ουσα διάλεξε την επιλογή Άλλο και συμπλήρωσε λανθασμένα πρότυπα.

Σχήμα 27. Σημαντικότερο κριτήριο απόρριψης βιβλίου

Η συμπληρωματική αυτή ερώτηση για τα κριτήρια απόρριψης αφορά εδώ στο σημαντικότερο για τον κάθε εκπαιδευτικό. Για ακόμη μια φορά, κυριαρχεί με 43% η *άσεμνη και ακατάλληλη για την ηλικία των μαθητών εικονογράφηση η εξώφυλλο* και στη δεύτερη θέση παραμένουν οι *περιγραφές βίαιων επεισοδίων* με ποσοστό 22% ενώ στη τρίτη θέση απόρριψης βιβλίου με 13% είναι η *απαιτητική γλώσσα και το ύφος του βιβλίου*. Παρατηρείται σε αυτή την ερώτηση ότι τα αποτελέσματα συμπίπτουν με τα αποτελέσματα της δέκατης ένατης ερώτησης, δείχνοντας αξιοπιστία στην έρευνα, ενώ τα υπόλοιπα ποσοστά παραμένουν χαμηλά και κυμαίνονται από 1 έως 8 (βλ. Σχήμα).

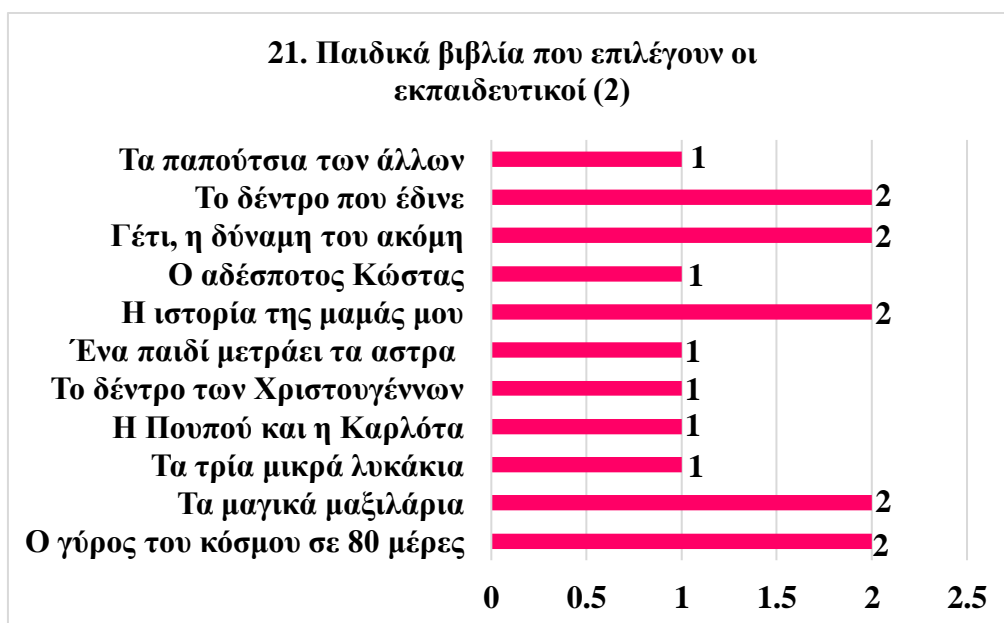

Σχήμα 28. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (1)

Η ερώτηση 21 αποτελεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το κεντρικό ζήτημα της πτυχιακής, διότι αναφέρει τα παιδικά βιβλία που προτείνουν, τα χρησιμοποιούν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί είτε στο σχολείο είτε ως γονείς στην ανάγνωση των παιδιών τους. Αρχικά, να επισημανθεί ότι οι τίτλοι των τεκμηρίων που αναγράφονται είναι στο σύνολο 41 και χωρίζονται σε τέσσερα διαγράμματα ανάλογα με τη διαχρονικότητα των βιβλίων, τις σύγχρονες εκδόσεις νεότερων βιβλίων και τη μεταφρασμένη Παιδική Λογοτεχνία.

Αναλυτικά, στο πρώτο διάγραμμα παρατηρούνται κλασικά έργα γνωστών συγγραφέων Παιδικής Λογοτεχνίας, όπως τρία έργα της Άλκης Ζέη και τέσσερα έργα της Πηνελόπης Δέλτα. Στην κορυφή της προτίμησης των εκπαιδευτικών για τα παιδιά

είναι το παιδικό μυθιστόρημα του Ζαχαρία Παπαντωνίου, με τίτλο *Τα ψηλά βουνά* (15%). Στη συνέχεια, το δεύτερο βιβλίο που επέλεξαν οι εκπαιδευτικοί είναι *Ο μάγκας της Πηνελόπης Δέλτα* (12%). Ακολουθεί το μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη *Το καπλάνι της βιτρίνας* (10%). Έπειτα, παρεμβάλλεται ένα ξενόγλωσσο, αλλά πολυαγαπημένο βιβλίο για αρκετές δεκαετίες, αυτό του Αντουάν ντε Σαιντ – Εξυπερύ, με τίτλο *Ο μικρός πρίγκιπας* (9%). Πιο χαμηλά στις προτιμήσεις ακολουθεί *Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου* της Άλκης Ζέη (5%), *Ο τριγωνοσαρούλης* του Βαγγέλη Ηλιόπουλου (3%) και τέλος τρία έργα της Πηνελόπης Δέλτα : *Τα μυστικά του βάλτου*, *Παραμύθι χωρίς όνομα* και *ο Τρελαντώνης* (1%).

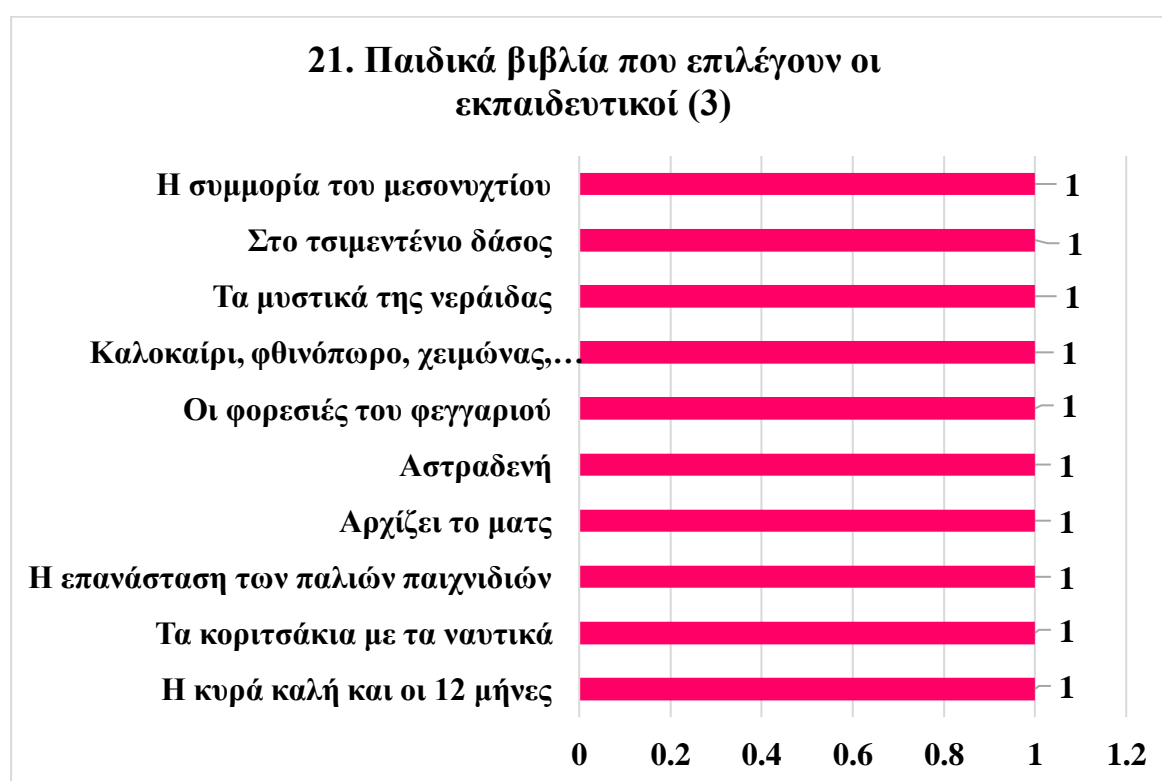

Σχήμα 29. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (2)

Στο δεύτερο γράφημα παρουσιάζεται ένας συνδυασμός παλιότερων και διαχρονικών έργων με νεότερων. Αρχικά, *ο γύρος του κόσμου σε 80 μέρες* του Ιούλιου Βερν έχει επιλεγθεί από δύο συμμετέχοντες με ποσοστό (2%). Το ίδιο παρατηρείται και με *τα μαγικά μαξιλάρια* του Ευγένιου Τριβιζά με (2%) και αμέσως μετά το βιβλίο της Σοφίας Ζαραμπούκα με τίτλο *Η ιστορία της μαμάς μου* (2%).

Τα υπόλοιπα τεκμήρια που υπάρχουν στο γράφημα έχουν επιλεγθεί από ένα άτομο (*Τα παπούτσια των άλλων ... Τα τρία μικρά λυκάκια*). Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι στο γράφημα υπάρχουν έργα κλασικών συγγραφέων Παιδικής Λογοτεχνίας, όπως 4 βιβλία του Ευγένιου Τριβιζά (*Τα τρία μικρά λυκάκια*, *Τα μαγικά μαξιλάρια*, *Η Πουπού και η Καρλότα*, *το δέντρο των Χριστουγέννων*), του Μενέλαου Λουντέμη (*Ένα παιδί μετράει τα αστρα*), της Σοφίας Ζαραμπούκα (*Η ιστορία της μαμάς μου*) και ένα

ξενόγλωσσο του Shel Silverstein με τίτλο *Το δέντρο που έδινε*. Ευχάριστη έκπληξη προκαλεί ότι οι εκπαιδευτικοί επέλεξαν 3 βιβλία νεότερων συγγραφέων, της Άλκηστης Χαλικιάς (*Τα παπούτσια των άλλων*), της Μαρίνας Γιώτη (*Γέτι, η δύναμη του ακόμη*) και του Μάκη Τσίτα (*Ο αδέσποτος Κώστας*). Τα τρία αυτά τεκμήρια περνούν μηνύματα όπως η ενσυναίσθηση, η προσωπική προσπάθεια που καταβάλλει κάθε παιδί και η αγάπη για τα αδέσποτα ζώα. Αντίστοιχα, η επιλογή των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας σε σύγχρονα τεκμήρια με τέτοια μηνύματα παρατηρήθηκε παραπάνω και στη ποιοτική έρευνα. Βιβλία όπως είναι η *Φάλαινα και η ταπεινότητα* των εκδόσεων Susaeta, *Σ' αγαπώ παππού* των εκδόσεων Ψυχογιού και *Μαμά σ' αγαπώ* των εκδόσεων Μίνωας.

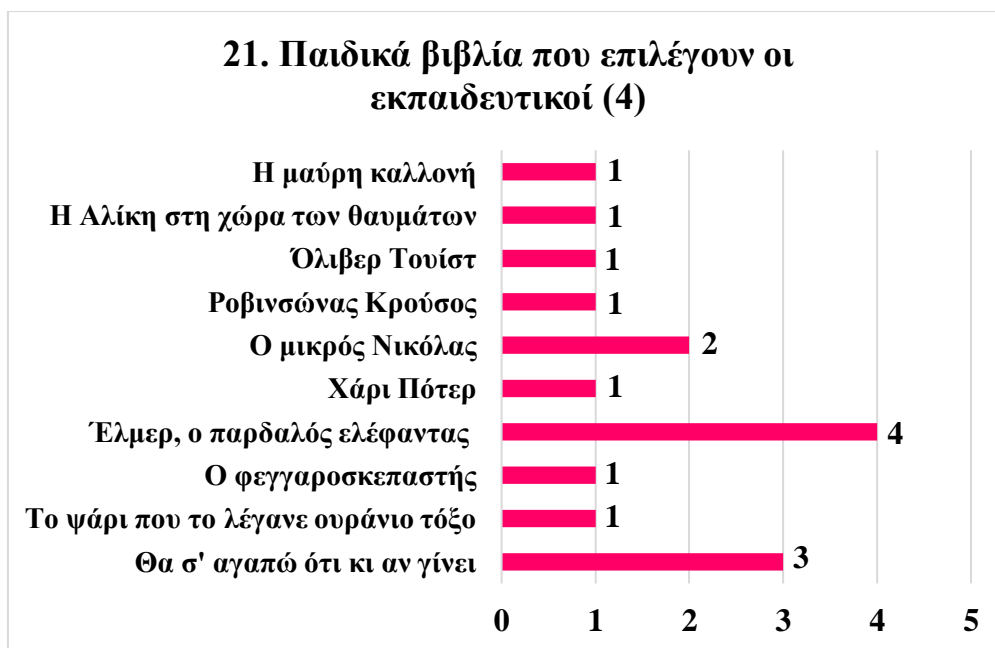

Σχήμα 30. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (3)

Στο γράφημα 3, διακρίνονται 10 τεκμήρια τα οποία έχουν ψηφιστεί με έναν ψήφο (1%) από κάθε εκπαιδευτικό εκ των οποίων το ένα τεκμήριο είναι ξενόγλωσσο του Ντέιβιντ Ουάλιαμς (*Η συμμορία του μεσονυχτίου*). Ακόμη, 2 τεκμήρια είναι Ελλήνων συγγραφέων που γράφτηκαν μετά τη μεταπολίτευση και αξίζει να αναφερθούν : το εφηβικό μυθιστόρημα της Λότης Πέτροβιτς Ανδρουτσοπούλου *Στο τσιμεντένιο δάσος* (1986) και της Ευγενίας Φακίνου *Αστραδενή* (1982). Τα υπόλοιπα 7 τεκμήρια ανήκουν στην πρόσφατη σύγχρονη Παιδική Λογοτεχνία : της Μαρίας Μαυρουδή –

Χρυστουλάκη *Το μυστικό της νεράιδας* (2020), της Αργυρούς Πιπίνη *Καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας, άνοιξη, καλοκαίρι* (2016), της Σοφίας Μαντουβάλου *Οι φορεσιές του Φεγγαριού* (2003), της Αγγελικής Βαρελλά *Αρχίζει το ματς* (2019), του Χρήστου Μπουλώτη *Η επανάσταση των παλιών παιχνιδιών* (2013, της Ελένης Δικαίου *Τα*

κοριτσάκια με τα ναυτικά (2000) και της Χρυσάνθης Καραϊσκού *Η κυρά καλή και οι 12 μήνες* (2006).

Σχήμα 31. Επιλογή παιδικών βιβλίων από τους εκπαιδευτικούς (4)

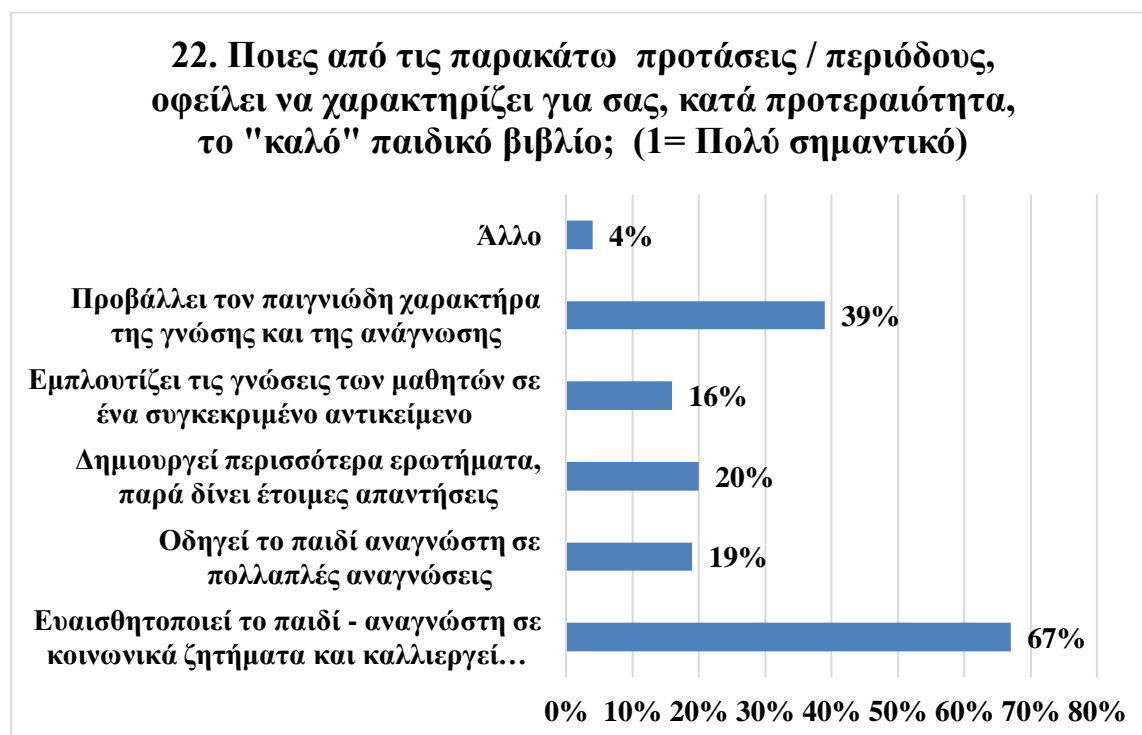
Στο γράφημα 4, το τελευταίο που αφορά για τα παιδικά βιβλία που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί, τα τεκμήρια είναι Ξενόγλωσσης Παιδικής Λογοτεχνίας. Συγκεκριμένα, αυτό που ξεχωρίζει είναι ο *Έλμερ, ο παρδαλός ελέφαντας* του Ντέιβιντ ΜάκΚι με ποσοστό 4%. Έπειτα, ακολουθεί το βιβλίο της Debi Gliori με τίτλο «*Θα σ' αγαπώ ότι κι αν γίνει*» με ποσοστό 3% και με μικρή διαφορά του 2% *Ο μικρός Νικόλας* των Ρενέ Γκοσινί & Ζαν Ζακ Σανπέλ. Τα υπόλοιπα τεκμήρια του γραφήματος που απεικονίζονται έχουν λάβει μία (1) ψήφο το καθένα. Εδώ παρουσιάζονται κλασικά ξενόγλωσσα βιβλία που είναι ευρέως γνωστά σε μικρά παιδιά : *Η μαύρη καλλονή* της Anna Sewell (1877), *Η Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων* του Lewis Carroll (1865), ο *Όλιβερ Τουίστ* του Charles Dickens, ο *Ροβινσώνας Κρούσος* του Daniel Defoe και το πολυδιαφημισμένο βιβλίο *Χάρι Πότερ* της J.K. Rowling. Τέλος, παρουσιάζονται και δύο σύγχρονα βιβλία, *Ο φεγγαροσκεπαστής* (2003) του Eric Puybaret και *Το ψάρι που το λέγανε ουράνιο τόξο* (2019) του Marcus Pfister.

Εν κατακλείδι, συνολικά στα τέσσερα γραφήματα με τις επιλογές των εκπαιδευτικών για παιδικό βιβλίο, διακρίνουμε ότι : α) οι δάσκαλοι επιμένουν σε κλασικά βιβλία γνωστών συγγραφέων (π.χ. Παπαντωνίου, Τριβιζάς, Ζέη κ.ά.) που θεωρούνται πια διαχρονικά και κάθε παιδί οφείλει να διαβάσει ένα από αυτά και β) το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στα ξενόγλωσσα παιδικά βιβλία με επιλογές κλασικών συγγραφέων (βλ. Lewis Carol). Παρόλα αυτά, το σημαντικότερο στοιχείο

της έρευνας είναι ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί έχουν επιλέξει παιδικά βιβλία σύγχρονων συγγραφέων αυτής της γενιάς (βλ. Μαυρουδή, Καραΐσκου, Πιπίνη κ.ά.). Το ίδιο παρατηρείται και παραπάνω στη ποιοτική έρευνα, έχουν επιλεγθεί ελληνικά βιβλία νεότερων συγγραφέων της Μπουμπούρη, της Μαρκάκη και του Δημόπουλου από τις εκδόσεις Ψυχογιός όπως και της Θεοδωράκη από τις εκδόσεις Μίνωας. Επομένως, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα και σε νέους συγγραφείς να αναδείξουν ένα νέο κύκλο στη Λογοτεχνία.

Ήδη, κυκλοφορούν αξιόλογες προτάσεις από εκδοτικούς οίκους και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εστιάσουν σύμφωνα με τον σημερινό τρόπο γραφής και τις ανάγκες των παιδιών ανάλογα με την ηλικία και τα ενδιαφέροντα τους. Σε καμία περίπτωση, δεν απορρίπτονται παλαιότερα έργα σημαντικών συγγραφέων, καθώς μπορεί να αποτελέσουν τη βάση και το παράδειγμα γραφής μιας άλλης εποχής στα νέα παιδιά. Στη διατριβή της, η Κόρκα (2021), αναλύει το παράδειγμα του σπουδαίου συγγραφέα Αλέξανδρου Παπαδιαμαντή, ο οποίος έγραφε για παιδιά με τη χρήση της καθαρευούσας και σκιαθίτικους ιδιωματισμούς, καθώς η καταγωγή του ήταν από τη Σκιάθο. Επομένως, με την αλλαγή της εποχής στα κείμενα του πραγματοποιήθηκε μια ενδογλωσσική μετάφραση για λόγους κατανόησης της γλώσσας από τον σύγχρονο

άνθρωπο και τα παιδιά, γι' αυτό εκδοτικοί οίκοι έχουν προχωρήσει σε διασκευές και αποδόσεις που ταιριάζουν στο πνεύμα της εποχής (Κόρκα, 2021: 25-26).

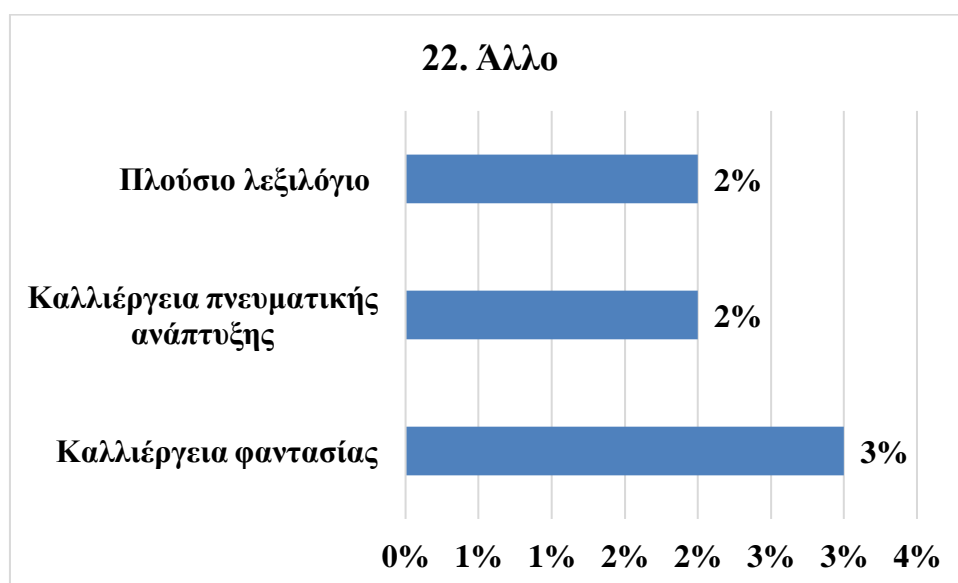

Σχήμα 32. Χαρακτηρισμός καλού παιδικού βιβλίου (1)

22. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις / περιόδους, οφείλει να χαρακτηρίζει για σας, κατά προτεραιότητα, το "καλό" παιδικό βιβλίο; (8= Λιγότερο σημαντικό)

Σχήμα 33. Χαρακτηρισμός καλού παιδικού βιβλίου (2)

Σχήμα 34. Χαρακτηρισμός καλού παιδικού βιβλίου (3)

Η ερώτηση 22 σχετίζεται με προτεινόμενες προτάσεις που προβάλλουν τι σημαίνει καλό παιδικό βιβλίο για κάθε εκπαιδευτικό. Συνολικά από τα γραφήματα, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνει με 67% ως πολύ σημαντικό (1) η πρόταση *ευαισθητοποιεί το παιδί – αναγνώστη σε κοινωνικά ζητήματα και καλλιεργεί την ενσυναίσθησή του*. Αμέσως, δεύτερη έρχεται με ποσοστό 39% η πρόταση *προβάλλει τον παιγνιώδη χαρακτήρα της γνώσης και της ανάγνωσης*. Στη συνέχεια, ακολουθεί με 20% η πρόταση *δημιουργεί περισσότερα ερωτήματα παρά δίνει έτοιμες απαντήσεις*, ενώ έπειτα διαπιστώνεται η φράση με 19% η πρόταση *οδηγεί το παιδί – αναγνώστη σε πολλαπλές αναγνώσεις*. Ακόμη, με ποσοστό 16% το δείγμα διάλεξε τη πρόταση *εμπλουτίζει τις γνώσεις των μαθητών σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο*. Όσοι

εκπαιδευτικοί έγραψαν την άποψη τους ελεύθερα στην επιλογή *Άλλο*, το 3% δήλωσε ότι το *καλλιέργεια φαντασίας* είναι για αυτούς ένας λόγος που μπορεί να χαρακτηριστεί καλό παιδικό βιβλίο. Από την άλλη, υπάρχει ισοψηφία με ποσοστό 2% για το *πλούσιο λεξιλόγιο* και την *καλλιέργεια πνευματικής ανάπτυξης* που φανερώνει την ταύτιση των απόψεων των Εκπαιδευτικών για τη σημασία του καλού παιδικού βιβλίου. Στην αντίθετη πλευρά, *λιγότερο σημαντικό* (8) με 2% είναι ότι *δημιουργεί περισσότερα ερωτήματα παρά δίνει έτοιμες απαντήσεις* ενώ το 3% του δείγματος θεωρεί τον *παιγνιώδη χαρακτήρα της γνώσης και της ανάγνωσης*. Επιπροσθέτως, 4 συμμετέχοντες δεν υποστηρίζουν τη θέση ότι *ευαισθητοποιεί το παιδί* ενώ το 5% πιστεύει ότι το παιδί *δεν οδηγείται σε πολλαπλές αναγνώσεις*.

Από τα αποτελέσματα του ερωτηματολόγιο που πραγματοποιήθηκε διακρίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί είναι οι πλέον κατάλληλοι για να παρέχουν αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με τα υπό εξέταση ζητήματα επιβεβαιώνοντας μας ή ανατρέποντας τα όσα γνωρίζαμε για το παιδικό βιβλίο.

Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα και προτάσεις επέκτασης της έρευνας

5.1 Συμπεράσματα

Όπως γίνεται αντιληπτό, η ποσοτική έρευνα φανερώνει τον βαθμό που οι νεότεροι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν καλά τη σχετική βιβλιογραφία, πιστεύουν στη Φιλαναγνωσία και θέτουν ορθολογικά κριτήρια για την επιλογή παιδικών βιβλίων, κατάλληλων για τους μαθητές τους. Ωστόσο, η ποιοτική έρευνα αναδεικνύει ότι στη δεκαετία της οικονομικής κρίση με την πανδημία να ενισχύει ακόμα τις δυσκολίες οι ελληνικοί εκδοτικοί οίκοι, αν και αναζητούν τρόπους αναθέρμανσης του ενδιαφέροντος του αναγνωστικού κοινού, εν πολλοίς εστιάζουν σε γνωστούς συγγραφείς και έργα, συχνά ξένες εκδοτικές επιτυχίες και πολύ λιγότερο εμπιστεύονται νεότερους ή και άγνωστους δημιουργούς. Η πινακοποίηση δηλαδή αποδεικνύει ότι οι μεγάλοι ελληνικοί εκδοτικοί οίκοι που ενδιαφέρονται για το παιδικό βιβλίο συνεχίζουν να στηρίζονται σε γνωστούς συγγραφείς με πλούσιο βιογραφικό και συγγραφικό έργο. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι έχουν αυξηθεί τα φαινόμενα αυτοέκδοσης και η εμφάνιση εκδοτικών οίκων που προωθούν σχεδόν αποκλειστικά αυτόν τον τρόπο συνεργασίας με νεότερους συγγραφείς, για να μειώσουν το ενδεχόμενο ρίσκο από χαμηλό ποσοστό πωλήσεων.

Στη συγκριτική αποτίμηση της ποιοτικής έρευνας, παρατηρήθηκε και στους τρεις εκδοτικούς αυξημένη κυκλοφορία των βιβλίων γνώσεων, το οποίο δείχνει πιθανότατα το γενικότερο ενδιαφέρον της ελληνικής κοινωνίας και των Ελλήνων γονέων για την παροχή παιδείας και μόρφωσης στις νεότερες γενιές. Επίσης, σημαντική αύξηση έχει η έκδοση εικονογραφημένων βιβλίων και παραμυθιών αντίστοιχα, δείχνοντας πώς η δύναμη της εικόνας σε μια εποχή ταχύτητας λειτουργεί ως απαραίτητη συμπλήρωση της μυθοπλασίας που κρατά το ενδιαφέρον των νεαρών αναγνωστών. Πάντως, σε επίπεδο κόμικς η ελληνική παραγωγή υστερεί και οι εκδότες κυρίως προβάλλουν ξένα έργα σε μετάφραση.

Αναφορικά με τον τομέα της εκπαίδευσης στο οποίο εστιάζει η πτυχιακή, η ποσοτική έρευνα επαλήθευσε ότι οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας επιμένουν να διαλέγουν τα παιδικά βιβλία, με γνώμονα κάποια κριτήρια που προκύπτουν από τη σχετική βιβλιογραφία, θέλοντας να διασφαλίσουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη από την αναγνωστική εμπειρία των μαθητών τους, για να προτείνουν στους μαθητές τους. Γι' αυτό η επιλογή βιβλίων δεν είναι τυχαία και οι εκπαιδευτικοί το διερευνούν αρκετά.

Πρόκειται για ένα αναγνωστικό κοινό, όπως τα παιδιά που είναι αυστηρά και αφοπλιστικά ειλικρινή για το αν τους αρέσει ένα βιβλίο ή όχι ώστε να το ξαναδιαβάσουν.

Ανακεφαλαιώνοντας τα συμπεράσματα από τα δύο σημαντικότερα ερευνητικά ερωτήματα που προσέγγιζε η ποσοτική έρευνα, οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την τα κριτήρια επιλογής ενός παιδικού βιβλίου, η συντριπτική σε ποσοστό 86% ήταν η θεματική του βιβλίου και η σύνδεσή του με τη σχολική ύλη. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν στο περιεχόμενο που μπορεί να προσεγγίσει τα παιδιά, γεγονός που προκύπτει και από την ποιοτική έρευνα, καθώς διαπιστώθηκε η προβολή βιβλίων που έχουν ως θέματα την ενσυναίσθηση, την αγάπη, τη φιλία, την ειρήνη κτλ. Τέτοια βιβλία που μονοπωλούν το ενδιαφέρον είναι το *Μαμά σ' αγαπώ*, *Η φάλαινα και η ταπεινότητα*.

Επιπλέον, σε ποσοστό 60% η εικονογράφηση αποδείχθηκε ότι αποτελεί ένα ακόμα βασικό κριτήριο επιλογής για τους εκπαιδευτικούς. Το ποσοστό κρίνεται αναμενόμενο, καθώς έχει βάση και στη σύγχρονη βιβλιογραφία, αλλά και στην εμπειρική αποτίμηση της σύγχρονης πραγματικότητας, καθώς έχει διαπιστωθεί πόσο ωφέλιμη και ταυτόχρονα ελκυστική για τα παιδιά είναι η σχέση εικόνας – λόγου. Ένα ζωντανό παράδειγμα, που σχολιάστηκε και παραπάνω, είναι το εικονογραφημένο βιβλίο *ο Αι Βασίλης τα έκανε θάλασσα* δημιουργία του εικονογράφου Γιώργου Σγουρού, όπου η σχέση εικόνας και λέξεων είναι αμφίδρομη και έχει αποδώσει την εκφραστικότητα των ηρώων με τα κατάλληλα χρώματα.

Επιπρόσθετα, η 21^η ερώτηση που ήταν ανοιχτού τύπου και αφορούσε να γράψουν τον τίτλο και τον συγγραφέα ενός παιδικού βιβλίου που επιλέγουν οι ίδιοι για τα παιδιά και τους μαθητές τους, επιβεβαίωσε την αντοχή του λογοτεχνικού κανόνα, αλλά και το ενδιαφέρον τους για να εντοπίσουν νέους συγγραφείς με ποιοτικές δουλειές. Αναφορικά με την Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία στις πρώτες θέσεις οι εκπαιδευτικοί ξεχώρισαν έργα κλασικών συγγραφέων, όπως *Τα ψηλά βουνά – Παπαντωνίου* (15%), *Το καπλάνι της βιτρίνας* (10%) και *Ο μάγκας – Δέλτα* (9%). Αμέσως μετά ακολουθούν μεμονωμένα έργα του Ευγένιου Τριβιζά και της Άλκης Ζέη και άλλων συγγραφέων (βλ. κεφ. 4). Ωστόσο, στη λίστα δεν λείπουν και βιβλία σύγχρονων συγγραφέων, όπως

*Τα παπούτσια των άλλων – Άλκηστη Χαλικιά (1%). Τα μυστικά της νεράιδας – Μαρία Μαυρουδή (1%), Η κυρά καλή και οι 12 μήνες – Χρυσάνθη Καραϊσκού (1%).*³¹

Κατ' επέκταση, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να επιμένουν σε προβεβλημένα βιβλία αναγνωρισμένων συγγραφέων, γιατί ενδεχομένως κρίνουν ότι η βασική εκπαίδευση οφείλει να δώσει στα παιδιά λογοτεχνική και αισθητική παιδεία, όπως και βασικές γνώσεις πολιτιστικής ιστορίας. Την ίδια στιγμή, όμως, τολμούν να προβάλλουν στις σχολικές τάξεις νεότερους συγγραφείς, πιστεύοντας ότι τα σύγχρονα έργα μπορούν να δημιουργήσουν μια πιο ισχυρή σύνδεση με τα βιώματα των νεαρών αναγνωστών. Αυτή η στάση φανερώνει εμπιστοσύνη στο νέο και δείχνει μια πιο προοδευτική στάση του σύγχρονου σχολείου, καθώς επιδιώκει ένα άνοιγμα στην κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα. Ακολουθώντας δηλαδή τα νέα Προγράμματα Σπουδών, οι Εκπαιδευτικοί επιδιώκουν να δώσουν διαφορετικές αναγνωστικές παραστάσεις στους μαθητές τους, προωθώντας έργα με πλούσια θεματολογία και πιο κοντά στις εμπειρίες και τα βιώματά τους (βλ. Γλώσσα, ανθολόγιο).

Συνεπώς, όπως προκύπτει από τον συνδυασμό της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας μπορούμε να καταλήξουμε σε μια σειρά διαπιστώσεων πολύ σημαντικών ως προς τα ζητήματα που πραγματεύτηκε η πτυχιακή. Συγκεκριμένα: α. η εκδοτική παιδική παραγωγή αυξάνεται διαρκώς στην Ελλάδα, β. τα κειμενικά είδη (παραμύθι, εικονογραφημένο βιβλίο, βιβλίο γνώσεων, μύθοι) ανήκουν στις πρώτες προτιμήσεις ως επιλογή των εκπαιδευτικών, γ. τα ελληνικά σύγχρονα κόμικς παραμένουν λίγα και υπερτερούν τα μεταφρασμένα, δ. οι Εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας επιλέγουν πρωτίστως παλαιότερα παιδικά μυθιστορήματα (βλ. Ζέη, Παπαντωνίου, Δέλτα), ε. παράλληλα, οι μεγάλοι ελληνικοί εκδοτικοί επιλέγουν να εντάξουν και να προωθούν αναγνωρισμένους συγγραφείς, στ. οι Έλληνες εκδότες δίνουν λιγότερες ευκαιρίες η μηδαμινές σε νέους συγγραφείς, αν και η. οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας έχουν στρέψει την προσοχή τους στους νεοφερμένους συγγραφείς χωρίς να αναιρούν τους παλαιότερους. Επίσης, εξαιρετικά κρίσιμο είναι το γεγονός ότι οι Εκπαιδευτικοί επιθυμούν την ένταξη σχολικών βιβλιοθηκονόμων στο σχολείο, καθώς θεωρούν ότι θα βοηθήσουν στην εκπαιδευτική διαδικασία με ένα εναλλακτικό και σύγχρονο ρόλο (διαπίστωση από ποσοτική έρευνα).

³¹ Αναφέρουν ακόμα κάποια σύγχρονα παιδικά, τα οποία έχουν αναφερθεί παραπάνω αναλυτικά (βλ. κεφ. 4).

Συμπερασματικά, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση το ελληνικό σχολείο να συμβάλλει στην ενίσχυση της συνήθειας της ανάγνωσης, διαμεσολαβώντας τα παιδικά βιβλία με πολλούς τρόπους, ώστε να επιτευχθεί το μέγιστο δυνατό μαθησιακό αποτέλεσμα καλύπτοντας διαφορετικά μαθησιακά προφίλ των μαθητών. Είναι σκόπιμο τόσο οι Έλληνες εκδότες, όσο και οι Εκπαιδευτικοί των ελληνικών σχολείων να προβάλλουν περισσότερο νεότερους συγγραφείς και έργα που αποδίδουν τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Σε αυτή την προσπάθεια του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος κρίνουμε ότι θα συμβάλλει σημαντικά και η παρουσία βιβλιοθηκονόμου στα σχολεία, εφόσον με τις γνώσεις που διαθέτει, θα βοηθήσει έμπρακτα στην εκπαιδευτική διαδικασία υλοποιώντας δράσεις φιλαναγνωσίας (π.χ. οργάνωση λέσχης ανάγνωσης, ασκήσεις δημιουργικής γραφής κτλ.) κάνοντας τη μάθηση πιο παιγνιώδη και ψυχαγωγική. Μια τέτοια προσέγγιση θα οδηγήσει πιο αποφασιστικά σε μια νέα κουλτούρα ανάγνωσης, προσφέροντας στους μαθητές μια πιο κατάλληλη μαθησιακή εμπειρία.

5.2 Προτάσεις επέκτασης της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα θα μπορούσε να επεκταθεί σε τουλάχιστον τέσσερις βασικές κατευθύνσεις, όπως προκύπτουν από τα ερευνητικά ερωτήματα που θέτει. Συγκεκριμένα: α. θα μπορούσε η έρευνα να εστιάσει αποκλειστικά στα κριτήρια επιλογής παιδικών βιβλίων νεοφερμένων συγγραφέων, γιατί παρατηρήθηκε στην ποσοτική έρευνα ότι οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Μια τέτοια έρευνα θα ήταν δυνατό να υλοποιηθεί όχι μόνο με ποσοτική, αλλά και με ποιοτική προσέγγιση μέσω συνεντεύξεων βάθους.

Ένα ακόμα ενδιαφέρον θέμα προς διερεύνηση που σχετίζεται άμεσα με τα ζητήματα που πραγματεύεται η πτυχιακή, είναι και η υλοποίηση έρευνας με ομάδα-στόχο τους ίδιους τους μαθητές σχετικά με τα κειμενικά είδη που τους ενδιαφέρουν περισσότερο (παραμύθι, κόμικς κτλ). Η μέθοδος έρευνας θα μπορούσε να συνδυάζει εργαλεία άμεσης παρατήρησης και ποσοτικής μεθόδου. Ειδικότερα, θα μπορούσαν να δοθούν επιλεγμένα δείγματα βιβλίων στους μαθητές αναγνωρισμένων και μη συγγραφέων για να τα ξεφυλλίσουν και να απαντήσουν σε δομημένο ερωτηματολόγιο αναφορικά με το ποια βιβλία θα ήθελαν να διαβάσουν και γιατί.

Στη συνέχεια, ένα ακόμα ενδιαφέρον πεδίο που θα ήταν δυνατό η παρούσα έρευνα να επεκταθεί είναι ζητήματα που αφορούν το εκδοτικό τοπίο. Ειδικότερα να

υλοποιηθούν συνεντεύξεις βάθους σε Έλληνες εκδότες σχετικά με τα κριτήρια επιλογής έργων που αποφασίζουν να εκδώσουν, όπως και ποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά έχει η αγορά του ελληνικού παιδικού βιβλίου. Θα μπορούσε να εστιάσει η συζήτηση και σε συγκεκριμένα θέματα, όπως τη σχέση εικόνας και περιεχομένου, πώς αποφασίζεται η ανάθεση υλοποίησης της εικονογράφησης ενός παιδικού βιβλίου σε έναν συγκεκριμένο εικονογράφο κ.ά.

Τέλος, μια ακόμα πρόταση θα ήταν να διεξαχθεί έρευνα αναφορικά με τους τρόπους συνεργασίας του βιβλιοθηκονόμου με τους εκπαιδευτικούς, με στόχο τη διερεύνηση των πιο αποτελεσματικών εκπαιδευτικών πρακτικών. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να γίνουν εμπειρικές έρευνες, δειγματικές διδασκαλίες και δράσεις που θα ακολουθούσε η συμπλήρωση ερωτηματολογίων από μαθητές και εκπαιδευτικούς σχετικά με το ποιους τρόπους θεώρησαν ως πιο επιτυχείς στην ανάπτυξη Φιλαναγνωσίας. Οι διαδικασίες μπορούν να αφορούν την Πρωτοβάθμια, αλλά μπορούν να επεκταθούν και στη δευτεροβάθμια, οδηγώντας σε χρήσιμες διαπιστώσεις για την εκπαιδευτική διαδικασία και τον ρόλο των βιβλιοθηκονόμων στις σύγχρονες βιβλιοθήκες.

Βιβλιογραφικές Αναφορές – Ελληνική Βιβλιογραφία

- ✚ Ααρών, Μ. (2008). Δημοτικές Βιβλιοθήκες – Παιδικά Τμήματα. Πανελλήνιο Συνέδριο Δημοτικών Βιβλιοθηκών – Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημών Πληροφόρησης (Ed.), *Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα*, σ.157-162. Ηράκλειο Αττικής: Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου Αττικής.
- ✚ Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. & Λιάπης, Κ. (1995). *Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα*. Αθήνα : Καστανιώτη.
- ✚ Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. (1997). *Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού*. Αθήνα: Καστανιώτης..
- ✚ Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. (2002). *Η λαϊκή προφορική παράδοση σήμερα και πάντοτε*. Περιοδικό *Διαδρομές* (6), Περίοδος Β' Καλοκαίρι 2002. Ανακτήθηκε στις 26/11/2022 από <https://bit.ly/3wliH00>
- ✚ Αναστασιάδης, Ε.Μ. (2005). *Η συνδυαστική μέθοδος εικονογράφησης των διδακτικών εγχειριδίων γλώσσας για το δημοτικό σχολείο, η ταυτότητα και η λειτουργία της*. (Διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης , Ρόδος.
- ✚ Αντωνιάδης, Λ. (1995). *Η Διδακτική της ιστορίας*. Αθήνα : Πατάκης.
- ✚ Μαλαφάντης, Κ. (1996). Συνηγορία των κόμικς. Στο Αυδίκος Ε. ΓΡ. (Επιμ.), *Από το παραμύθι στα κόμικς : Παράδοση και νεωτερικότητα*. Αθήνα: Οδυσσέας. (Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Δ.Π.Θ.).
- ✚ Αρβανίτη, Ι.Κ. (2011). *Η Βιβλιοθήκη στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση : Συνοπτικός οδηγός για τη δημιουργία και την εκπαιδευτική και πολιτιστική αξιοποίηση της*. Θεσσαλονίκη : University Studio Press.'
- ✚ Αρβανίτη, Ι.Κ. (2011). *Η σχολική βιβλιοθήκη ως παράγοντας της δυναμικής του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος: Χώρος και εκπαιδευτική διαδικασία*. (Διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
- ✚ Αργυρίου, Ι.Δ. (2009). *Το σύγχρονο παιδικό και εφηβικό μυθιστόρημα στην Ελλάδα και τον κόσμο*. Αθήνα : Βασιλόπουλος.
- ✚ Αρτζανίδου Ε. & Κουράκη Χ. (2014). Φιλαναγνωσία και Δημιουργική Γραφή στο Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου «Δημιουργική Γραφή», 4 - 6

- Οκτωβρίου, 2013, Αθήνα. Φλώρινα: Π.Μ.Σ. «Δημιουργική Γραφή» (επιστημονική επιμ. Κωτόπουλος Η.Τ., Βακάλη Α., Νάνου Β. & Σουλιώτη Δ.), σελ. 2, 4.
- ✚ Αυδίκος, Ε. ΓΡ. (1996). *Από το παραμύθι στα κόμικς : Παράδοση και νεωτερικότητα*. Αθήνα : Οδυσσεάς (Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Δ.Π.Θ.).
 - ✚ Ασωνίτης, Π. (1998). *Παιδαγωγική και αισθητική προσέγγιση της εικονογράφησης του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου σε σχέση με τις αντιληπτικές δυνατότητες του παιδιού ηλικίας 7-10 χρονών : θεώρηση της δεκαετίας του 80*. (Διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ιωάννινα. Ανακτήθηκε στις 27/11/2022 από <http://bit.ly/3QVOB3m>
 - ✚ Ασωνίτης, Π. (2001). *Η εικονογράφηση στο βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα : Καστανιώτη.
 - ✚ Βαϊτσάκης, Α. (2022). *Η λειτουργία των βιβλιοθηκών στην προώθηση της φιλαναγνωσίας και της δημιουργικής γραφής*. (Διδακτορική διατριβή.) Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα. Ανακτήθηκε στις 27/11/2022 από <http://bit.ly/3Hlibw5>
 - ✚ Βαρελλά, Α. (2005). *Το παραμύθι του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν*. Αθήνα : Καστανιώτη. Περιοδικό *Διαδρομές*. Τεύχος. (17), Περίοδος Β' Άνοιξη 2005. Ανακτήθηκε στις 27/11/2022 από <https://bit.ly/3kvCj5C>
 - ✚ Βασδέκης, Γ. (1994). *Η δοκιμασία για γάμο στον αρχαιοελληνικό μύθο και στο νεοελληνικό παραμύθι : Ζητήματα συνέχειας και ταυτότητας του παραδοσιακού πολιτισμού*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα. Ανακτήθηκε στις 28/11/2022 από <http://bit.ly/3D6qpFL>
 - ✚ Βασιλικοπούλου, Μ.Ι. (Δεκέμβριος 2011). Σχεδίαση εκπαιδευτικού υλικού υπερμεσικών κόμικς από μαθητές με βάση τις μαθησιακές τους προτιμήσεις. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα ψηφιακών συστημάτων, Πειραιάς.
 - ✚ Γεωργίου, Χ. (2010). *Η συμβολή των νέων παιδαγωγικών αντιλήψεων και των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων στη διαμόρφωση του παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα του μεσοπολέμου*. (Διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη.
 - ✚ Γκότοβος, Α. (1996). «*Παραμύθι και κόμικς, μια παράλληλη θεώρηση*» στο συλλογικό τόμο *Από το παραμύθι στα κόμικς*. Αθήνα: Οδυσσεάς, σ.669.

- ✚ Δελώνης, Α. (1988). *Βασικές γνώσεις για το παιδικό και νεανικό βιβλίο*. Αθήνα : Αντ. Δελώνης.
- ✚ Δελώνης, Α. (1991). *Βασικές γνώσεις για το παιδικό και νεανικό βιβλίο*. Αθήνα : Σύγχρονο σχολείο, σ.36.
- ✚ Συντακτική ομάδα Διαδρομές, - (2001). Αφιέρωμα : *Παιδική Λογοτεχνία και τα νέα μέσα επικοινωνίας – Πετώντας με τα φτερά του Bookbird* : Περιοδικό *Διαδρομές* Τεύχος. (1), σ.6, Β' περίοδος Άνοιξη 2001. Ανακτήθηκε στις 14/1/23 από <https://bit.ly/3kBBWGU>
- ✚ Ηλιόπουλος, Β. (2016). *Οι τελευταίες μέρες της φιλιαναγνωσίας*. Περιοδικό *Διαδρομές*. Περίοδος Γ' Τεύχος 122, Χειμώνας 2016. Ανακτήθηκε στις 28/11/2022 από https://issuu.com/psychogiosbooks/docs/t.122_print
- ✚ Hans-Heino, E. (2001). *Μεταβαλλόμενες λειτουργίες της Παιδικής Λογοτεχνίας: Νέα είδη βιβλίων και λειτουργιών της λογοτεχνίας για παιδιά*. Περιοδικό *Διαδρομές*, Τεύχος (1), σ.8, Β' περίοδος Άνοιξη 2001. Ανακτήθηκε στις 14/1/23 από <https://bit.ly/3kBBWGU>
- ✚ Καλαϊτζή, Χ. Δ. (2018). *Σύγχρονη Εικονογραφημένη Μικροαφήγηση: Διδακτική Αξιοποίηση μέσω Φιλιαναγνωσίας και Δημιουργικής γραφής στην Προσχολική Εκπαίδευση*. (Διδακτορική διατριβή). Αριστότελειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε στις 28/11/2022 <http://bit.ly/3QY76nL>
- ✚ Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, Β' έκδοση.
- ✚ Καραγιάννη, Σ.Ν. (2018). *Η καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας μέσα από τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. (Διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ιωάννινα. Ανακτήθηκε στις 29/11/2022 από <https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=45296&lang=el>
- ✚ Καραμανώλη, Ε. Χ. (2015). *Η αξιοποίηση της σχολικής βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία και τον πληροφοριακό γραμματισμό : ένα διδακτικό παράδειγμα στο μάθημα της Ιστορίας*. Αθήνα : Σύνδεσμος Ελλήνων Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Περιοδικό *Ελλήνων Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. Ανακτήθηκε στις 13/1/23 από την ιστοσελίδα <https://bit.ly/3QVcTKK>

- ✚ Καρακίτσιος, Α. (2005). *Περί του παιδικού βιβλίου γνώσης*. Αθήνα : Καστανιώτη. Περιοδικό *Διαδρομές*. Γ' περίοδος, Τεύχος 20, Χειμώνας 2005. Ανακτήθηκε στις 29/11/2022 από <http://bit.ly/3Hmryvq>
- ✚ Καρπόζηλου, Μ. (1994). *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- ✚ Καρπόζηλου, Μ. (2010). *Τα παιδικά βιβλία γνώσεων : Ένα παράθυρο στα ορατά και αόρατα του κόσμου*. Περιοδικό *Κείμενα*, Τεύχος 11. Ανακτήθηκε στις 13/1/23 από www.keimena.ece.ugh.gr .
- ✚ Κεφαληνάκη, Μ.Ε.(2014). *Η ιδεατή σχολική βιβλιοθήκη και η κατάσταση των σχολικών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα σήμερα*. (Πτυχιακή εργασία). Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
- ✚ Κιτσαράς, Γ. Δ. (1993). *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και πρώτοσχολική ηλικία : Μια θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση*. Αθήνα : Παπαζήση.
- ✚ Κολλάρου, Ε. Μ. (2019). *Η γυναικεία παρουσία στο σύγχρονο ελληνικό και αγγλικό παιδικό βιβλίο*. (Πτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Νηπιαγωγών, Φλώρινα
- ✚ Κόρκα, Ν. (2021). *Μεταφραστικές παρεμβάσεις και τροποποιήσεις σε διηγήματα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη κατά τη μεταφορά τους στην Νεοελληνική για παιδιά και νέους*. (Διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε στις 8/11/2022 από <https://bit.ly/3GWcNOs>
- ✚ Κοψιδά – Βρεττού, Π. (2011). *Φιλαναγνωσία και σχολικές βιβλιοθήκες : Πως παράγεται το «γεγονός» στη σχολική καθημερινότητα*. Αθήνα : Καστανιώτη.
- ✚ Κουλουμπή – Παπαπετροπούλου, Κ. (2005). *Δάσκαλοι και αφήγηση*. Περιοδικό *Διαδρομές*. Τεύχος 17, Β' περίοδος Άνοιξη 2005. Ανακτήθηκε στις 26/11/2022 από <http://bit.ly/3kvCj5C>
- ✚ Λαζαρίδου, Ε. (2019). *Βιβλιοθήκες: Οργάνωση, λειτουργία, δράσεις φιλαναγνωσίας - αλληλεπίδραση με το ανθρωπογενές περιβάλλον. Οι βιβλιοθήκες στα Δωδεκάνησα*. (Διπλωματική εργασία). Ρόδος : Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Ρόδος.
- ✚ Λαμπρέλλη, Λ. (2005). *Λαϊκά παραμύθια – μύηση στην αποδοχή της ζωής*. Αθήνα : Καστανιώτη. Περιοδικό *Διαδρομές*. Τεύχος, 17, Άνοιξη 2005. Ανακτήθηκε στις 26/11/2022 από <https://bit.ly/3kvCj5C>

- ✚ Ιντζέμπελης, Ε. (2006). *Ο μύθος και τα εικονογραφημένα βιβλία*. Αθήνα : Παρασκήνιο.
- ✚ Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας : Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα : Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ).
- ✚ Makridis, K. (2011). *Social literacy in school contexts: concepts and research instruments*. Report for the National Book Center of Greece. Athens.
- ✚ Μαλαφάντης, Κ. Δ. (2001). *Θέματα Παιδικής Λογοτεχνίας*. Αθήνα : Πορεία.
- ✚ Μαριδάκη – Κασσωτάκη, Α. (2011). *Παιδαγωγική ψυχολογία*. Αθήνα : Διάδραση.
- ✚ Μέγας, Γ. Α. (1967). *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*. Αθήνα: χ.ε.
- ✚ Μερακλής, Μ.Γ. (1986). *Ελληνική λαογραφία, τομ.Β' . Ήθη και έθιμα*. Αθήνα : Οδυσσέας, σ.57.
- ✚ Μερακλής, Μ.Γ. (1999). *Το λαϊκό παραμύθι : Κείμενα Παραμυθολογίας*. Αθήνα : Ελληνικά γράμματα.
- ✚ Μπάκου, Κ. (2013). *Καλλιέργεια και ενίσχυση της φιλαναγνωσίας στο σχολείο*. Ιωάννινα : Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. (Διπλωματική εργασία).
- ✚ Μπενέκος, Α. Π. (1981). *Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα : Δίπτυχο.
- ✚ Μίσιου, Μ. (2010). *Τα κόμικς από το περίπτερο στη σχολική τάξη...ξεφυλλίζοντας τον Γκοσινί : Θεωρητικές, ερμηνευτικές και διδακτικές διαστάσεις*. Αθήνα : Καψμί (ΚΨΜ).
- ✚ Νατσιοπούλου, Τ. (2002). *Το παιδικό βιβλίο της προσχολικής ηλικίας και η αντιμετώπισή του από τη σύγχρονη ελληνική οικογένεια*. (Διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Παιδαγωγική σχολή Φλώρινας, Τμήμα Νηπιαγωγών, Φλώρινα. Ανακτήθηκε στις 26/11/2022 από <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/20296?lang=el#page/1/mode/2up>
- ✚ Ντεκάστρο, Μ. (2005). *Σκέψεις γύρω από τα βιβλία γνώσεων*. Περιοδικό *Διαδρομές*. Αθήνα : Καστανιώτη. Περίοδος β' Τεύχος 19 Φθινόπωρο 2005.
- ✚ Νικολόπουλος, Α. (2011). *Τα ελληνικά κόμικς από τη μεταπολίτευση έως σήμερα: διαδρομές έντεχνης επικοινωνίας, αντικατοπτρισμοί ιδεών και πολιτισμικές αναπαραστάσεις στα σύγχρονα εικονογραφηγήματα* (Διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και

- Επικοινωνίας, Μυτιλήνη. Ανακτήθηκε στις 26/11/2022 από <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/25824?lang=el#page/1/mode/2up>
- ✚ Ντοροπούλου, Μ. (2010). *Η συμβολή του παραμυθιού στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση : Εφαρμογή στην ΣΤ' τάξη*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αθήνα. Ανακτήθηκε στις 27/11/2022 από <http://bit.ly/3kwRICN>
 - ✚ ΟΣΔΕΛ (2022). *Αναγνώσεις, αναγνώστες και αναγνώστριες : Το βιβλίο και το κοινό του στην Ελλάδα*. Αθήνα. (Ερευνα βιβλίου).
 - ✚ Παλαιολόγου, Χ. (2012). *Παραμυθιακά στοιχεία και μοτίβα στην ελληνική δραματολογία του 20ου αιώνα (1890-1980)*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα. Ανακτήθηκε στις 26/11/2022 από <https://bit.ly/3ZSYFy1>
 - ✚ Παπαγεωργίου, Α. (2010). *Η Ελληνική μυθολογία στην ελληνική παιδική λογοτεχνία : Συγκριτική προσέγγιση της ελληνικής μυθολογίας*. (Διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε στις 26/11/2022 από <https://bit.ly/3ZSYFy1>
 - ✚ Πανάϊκας, Π.Σ. (1998). *Στάσεις των μαθητών δημοτικού και γυμνασίου απέναντι στα εικονογραφημένα περιοδικά με κόμικς*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αθήνα. Ανακτήθηκε στις 28/11/2022 από <http://bit.ly/3iYegvJ>
 - ✚ Πάντα, Α. (2003). *Η γυναικεία μορφή στο ελληνικό παιδικό / εφηβικό μυθιστόρημα μετά τη δεκαετία του 1980 με θέμα το διαζύγιο*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης.
 - ✚ Πανοπούλου – Μαράτου, Ο. (1998). *Παιδί, επιστήμη και ψυχανάλυση: Οι διαδρομές του Jean Piaget*. Αθήνα : Καστανιώτη.
 - ✚ Παπαδάτος, Γ.Σ. (2009). *Παιδικό βιβλίο και φιλαναγνωσία: Θεωρητικές αναφορές και προσεγγίσεις, δραστηριότητες*. Αθήνα : Πατάκη.
 - ✚ Παπαδάτος, Γ. Σ. (2014). *Το παιδικό βιβλίο στην εκπαίδευση και στην κοινωνία : Μελέτες για τη θεωρία και τη θεματολογία της παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας, τη διδακτική του ποιήματος, τη φιλαναγνωσία, τις λέσχες ανάγνωσης, τη δημιουργική γραφή και έκφραση – Το βιβλίο γνώσεων*. Αθήνα : Παπαδόπουλος.

- ✚ Παπαδοπούλου – Μανταδάκη, Σ. (2003). *Η κοινωνιοσυναισθηματική διδασκαλία της γλώσσας μέσα από το παιδικό ρεαλιστικό μυθιστόρημα : Ένα παράδειγμα με θεματική ενότητα «το διαζύγιο»*. Αθήνα : Μεταίχμιο.
- ✚ Παπάνης, Ε. (2011). *Μεθοδολογία έρευνας και διαδίκτυο*. Αθήνα : Σιδέρη.
- ✚ Παπαντωνάκης, Γ. (2001). *Εισαγωγή στο ελληνικό παιδικό μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας : Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα : Κέδρος.
- ✚ Πολυδεύκης, Α. (2001). *Η εικονογράφηση στο βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα : Καστανιώτη.
- ✚ Σακελλαρίου, Χ. (1991). *Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα : Φιλιππότης, σ. 512.
- ✚ Σακελλαρίου, Χ. (2008). *Ιστορία της Παιδικής Λογοτεχνίας : Ελληνική και Παγκόσμια. Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*. Αθήνα : Νόηση.
- ✚ Σιβροπούλου, Ρ. (2004). *Ταξίδι στον κόσμο των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών*. Αθήνα : Μεταίχμιο.
- ✚ Τσιλιμένη, Τ. (2005). *Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο : Γενική και ειδική θεώρηση*. Αθήνα : Καστανιώτη. Περιοδικό *Διαδρομές*. Περίοδος Γ' Τεύχος 18, Καλοκαίρι 2005.
- ✚ Τσιλιμένη, Τ. (2009). *Σύγχρονα κοινωνικά θέματα στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία : Ξεκλειδώνοντας τα μυστικά της σημερινής κοινωνίας*. Βόλος : Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.
- ✚ Τσιλιμένη, Τ., Σμυρναίος, Α. & Γραίκος, Ν. (2013). *Αφήγηση και φιλιαναγνωσία στην εκπαίδευση*. Βόλος : Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Κατεύθυνση Λογοτεχνίας & Πανελλήνιος Όμιλος Φίλων Αφήγησης (ΠΟΦΑ).
- ✚ Φεγγερού, Π. (2012). *Τα κλασσικά εικονογραφημένα και το ιστορικό μυθιστόρημα για παιδιά: μύθος και πραγματικότητα*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (Διδακτορική διατριβή).
- ✚ Χαραλαμπίδης, Β. (1976). *Το παιδικό και το εφηβικό βιβλίο*. Αθήνα : Χριστιανική Ένωση Εκπαιδευτικών Λειτουργών.
- ✚ Χαρωνίδης, Ι. Γ. (2004). *Διαχρονική ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας : Η περίπτωση του ελληνικού βιβλίου*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και

Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθηνά. Ανακτήθηκε στις 27/11/2022 από <http://bit.ly/3GZDLow>

- ✚ Χατζηδημητρίου – Παράσχου, Σ. (2008). *Παιδική και Νεανική Λογοτεχνία : πρόσωπα – κείμενα – ζητήματα*. Αθήνα : Ελληνοεκδοτική.
- ✚ Χατζηπαπά, Ε.Ε.(2018). *Διερεύνηση στρατηγικών χρήσης λεξικού μαθητών δημοτικού και γυμνασίου*. (Διδακτορική διατριβή). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας, Κομοτηνή. Ανακτήθηκε στις 28/11/2022 από <https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=43947&lang=el>
- ✚ Χατζηδάκη – Καψωμένου, Χ. (2002). Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι. Θεσσαλονίκη : Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- ✚ Χριστοδούλου, Ε. (2017). *Γραφή – ανάγνωση και φιλιαναγνωσία στο σχολείο*. (Πτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- ✚ Appleyard, J.A. (1991). *Becoming a reader: The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*. Cambridge University Press.
- ✚ Benton M. & Fox G. (1985). *Teaching Literature Nine to Fourteen*. Oxford University Press.
- ✚ Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. Αθήνα : Gutenberg.
- ✚ Bullock, A. (1975). *A language for Life*. Chp 9, HMSO.
- ✚ Burkert, W. (1993α). *Ελληνική μυθολογία και τελετουργία : Δομή και ιστορία*. Μετάφραση : Ηλέκτρα Ανδρεάδη. Αθήνα : Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- ✚ Buxton, R. (2002). *Όψεις του φαντασιακού στην Αρχαία Ελλάδα: Η μυθολογία και τα συμφοραζόμενα της*. Μετάφραση, Τάσος Τυφλόπουλος, Επιμέλεια, Δανιήλ Ιακώβ. Θεσσαλονίκη : University Studio Press.
- ✚ Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (2005b). Introduction. The discipline and practice of qualitative research. In N.K. Denzil & Y.S. Lincoln (eds): (The sage handbook of qualitative research (pp. 1-32). London: sage publications.

- ✚ Feldman, Burton και Robert D. Richardson (1972). *The Rise of Modern Mythology 1680-1860*. Bloomington, Indiana / Λονδίνο: Indiana University Press.
- ✚ Freeman, E. B. – Person, D.G. (1992). *Using Nonfiction in the Elementary Classroom from ants to zeppelins*. Urbana IL : National Council of Teachers of English, σ. 3.
- ✚ Hurman, J., & Tall, G. (1999). *The use of Dictionaries in GCSE Modern Foreign Languages Written Examinations*. Birmingham: School of Education, University of Birmingham.
- ✚ Mueller, H., Oberhuemer, P., Engelbrechten & E. von (1979). *Kind und Bilderbuch*. Schredel, s. 9 ff.
- ✚ Pickering-Thomas, N., Crow, S.R. & Franklin, L.L. (2011). *Information literacy and information skills instruction. Applying research to practice in the 21st century school library*. California, U.S.A: ABC-CLIO, LLC.
- ✚ Protherough, R. (1983). *Developing response to fiction*, OUP.
- ✚ Schmidt, C. & Reeve, F. (2009). Prove It!: using data to advocate for school library media programs. *Educational Media and Technology Yearbook*. 1:279-280. Διαθέσιμο σε: http://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-0-387-09675-9_19.pdf
- ✚ Strevens, P. (1987). The effectiveness of learners' dictionaries. In R. Burchfield (Ed.), *Studies in Lexicography* (pp.76-93). Oxford: Clarendon Press.
- ✚ Wingate, U. (2004). Dictionary use – the need to teach strategies. *LANGUAGE LEARNING JOURNAL*, 29, pp. 5-11.
- ✚ World Health Organization (WHO) (2000a): Local Action. Creating Health Promoting Schools, Information Series on School Health. Διαθέσιμο στο http://www.who.int/school_youth_health/media/en/88.pdf

Δικτυογραφία – Πηγές εικόνων

- ✚ Βιβλιονέτ (2022). *Βιβλιογραφική βάση*. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3WqpHdq>
- ✚ Blazquer, C. (2021). *Κορίτσια σαν εσένα, πρωταγωνίστριες της ιστορίας*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3ZQmqa7>
- ✚ Γαϊδατζή, Φ. (2021). *365 ιστορίες για καληνύχτα*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3kzwdBn>
- ✚ Campbell, J. (2021). *Η ξεκαρδιστική ζωή των κατοικίδιων ζώων*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3kvEtCg>
- ✚ Claybourne, A. (2020). *Το ταξίδι της ζωής*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://susaeta.gr/product/2342/to-taxidi-tis-zwis.html>
- ✚ Δημητριάδη, Δ. (2022). *Οι πιο όμορφοι μύθοι και θρύλοι από όλο τον κόσμο, της Στεφανία Λεονάρντι Χάρτλεϊ*. Elniplex. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από www.elniplex.com
- ✚ Δημόπουλος, Χ. (2020). *Το πρώτο σύνταγμα της Ελλάδος για παιδιά*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3QSILzO>
- ✚ Δημουλίδου, Χ. (2020). *Τα μπισκοτάκια που ζωντάνεψαν*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3IZFSLE>
- ✚ Dolto, C. (2021). *Καλοί και κακοί*. Αθήνα: Μίνωας. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://minoas.gr/product/gentil-mechant/>
- ✚ Dominiquez, N. (2019). *101 πράγματα που πρέπει να ξέρεις για τους δεινόσαυρους*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://susaeta.gr/product/1921/gia-toys-deinosayroys.html>
- ✚ Ζάχος, Κ. Γ. (1999). *Ο ρόλος της βιβλιοθήκης στο σύγχρονο Σχολείο*. Ανακτήθηκε στις 27/11/2022 από <https://www.gzachos.gr/scientific-career/publications-of-george-zachos/149-logoediting.html?start=3>
- ✚ Θεοδωράκη, Μ. (2021). *Μαμά σ' αγαπώ*. Αθήνα: Μίνωας. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://minoas.gr/product/mama-s-agapo/>
- ✚ Καρογιάννη, Κ. (2022). *Ο Αι Βασίλης τα έκανε θάλασσα*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3H0zktq>
- ✚ Κατσαρή, Χ. (2020). *Τα πρώτα μου παραμύθια*. Αθήνα: Μίνωας. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://minoas.gr/product/ta-prota-moy-paramythia/>

- ✚ Κομνηνέλλη, Α. (2021). Αθλητισμός, 40 πρωταθλητές των Ολυμπιακών Αγώνων. Αθήνα: Μίνωας. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://minoas.gr/product/spor-40-protathlites-ton-olympiakon-agonon/>
- ✚ Leonardi – Hartley, S. (2022). *Οι πιο όμορφοι θρύλοι από όλο τον κόσμο*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3Hm35Gz>
- ✚ Μαρκάκη, Β. (2020). *12 μήνες, 12 γιορτές στην Αρχαία Αθήνα*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3QUACL0>
- ✚ Μίνωας (2022). *Προφίλ*. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://minoas.gr/profil/>
- ✚ Μπουμπουρή, Ρ. (2022). *Ο Αίσωπος και οι μύθοι του*. Διάστιχο. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3Xov2TI>
- ✚ Μπουμπουρή, Ρ. (2021). *Ο Αίσωπος και οι μύθοι του*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3GUE9EB>
- ✚ Mapedu editorial (2021). *365 ιστορίες για καληνύχτα | Από τις εκδόσεις Susaeta*. Mapedu. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3WuTku1>
- ✚ Mcrae, A. (2020). *Μεγάλος άτλας του διαστήματος*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3D4awiW>
- ✚ Moran, J. (2019). *Η φάλαινα και η ταπεινότητα*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3D1ge5u>
- ✚ Peirce, L. (2020). *Εγώ και οι Μεσοϊππότες*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3HoiCG1>
- ✚ Psychogios.gr (2020). *Εγώ και οι μεσοϊππότες (Αξιολογήσεις)*. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3D58EXz>
- ✚ Psychogios.gr (2019). *Τα μπισκοτάκια που ζωντάνεψαν (Αξιολογήσεις)*. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3IZFSLE>
- ✚ Psychogios.gr (2022). *Ποιοι είμαστε*. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://www.psichogios.gr/el/profil>
- ✚ Punter, R. (2020). *Η οδύσσεια σε κόμικς*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3QXKLXF>
- ✚ Συλλογικό (2020). *Τα παραμύθια της μαμάς*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3H0VX0S>
- ✚ Συλλογικό (2021). *Αγαπημένοι μύθοι με ζωάκια*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3wi4eJ5>

- ✚ - (2019). *Σ' αγαπώ παππού*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://www.psichogios.gr/el/s-agapw-pappoy.html>
- ✚ Schultze, B. (2021). *Απλώς να είσαι ο ενατός σου δράκε!*. Αθήνα: Ψυχογιός. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3HvsgXv>
- ✚ Serna, A. (2021). *Λέω αντίο στη λύπη*. Susaeta. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://susaeta.gr/product/2472/lew-antio-sti-lypi.html>
- ✚ Skroutz.gr (2021). Κριτικές αναγνωστών. *Απλώς να είσαι ο ενατός σου δράκε!*. (Αξιολογήσεις). Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3J4obL1>
- ✚ Stevenson, R.L. (2020). *Το νησί των θησαυρών*. Αθήνα: Μίνωας. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3ZKa4QK>
- ✚ Susaeta (2022). *Λίγα λόγια για τον εκδοτικό οίκο*. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://susaeta.gr/menu/61/etaireia.html>
- ✚ Τουρλής, Π. (2021). «Μαμά, σ' αγαπώ», της Μάρως Θεοδωράκη & «Μυθικές ηρωίδες», της Ιωάννας Μπαμπέτα, εκδ. Μίνωας. Βιβλιοκριτικές Πάνος Τουρλής. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3kCmABC>
- ✚ Τουρλής, Π. (2022). «Ο Αίσωπος και οι μύθοι του» της Ράνιας Μπουμπουρή, εκδ. Ψυχογιός. Βιβλιοκριτικές Πάνος Τουρλής. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://bit.ly/3XJcBJa>
- ✚ Toy-shop.gr (2021). *Απλώς να είσαι ο ενατός σου δράκε!*. (Αξιολογήσεις). Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <http://bit.ly/3iY3ndl>
- ✚ Χατζηανδρέου, Κ. (2020). *Το ταξίδι της ζωής - Η θαυμαστή εξέλιξη, της Άννα Κλέμπορν*. Elniplex. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022 από <https://www.elniplex.com/>
- ✚ Χατζηανδρέου, Κ. (2021). *Ο Αϊ-Βασίλης τα έκανε θάλασσα!* της Κατερίνας Καρόγιαννη (εικ.: Γιώργος Σγουρός). Elniplex. Ανακτήθηκε στις 14/1/2022 από <http://bit.ly/3HndqBW>

Πρόσθετη Βιβλιογραφία

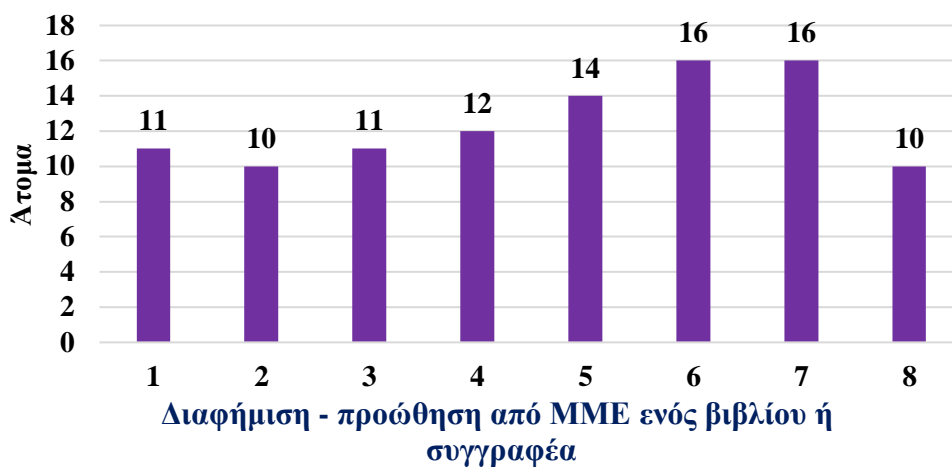
- ✚ Γουλής, Δ., & Γρόσδος, Σ. (2011). *Αναγνωστικές εμπυψώσεις*. Στο Ε. Αρτζανίδου, Δ. Γουλής, Σ. Γρόσδος & Α. Καρακίτσιος (επιμ.), *Παιχνίδια φιλιαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυψώσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- ✚ ΕΚΕΒΙ. Πανελλήνια Έρευνα Αναγνωστικής Συμπεριφοράς. Αθήνα, Εκδόσεις Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1999, ΕΚΚΕ. *Διάθεση χρόνου, Διαπροσωπικές σχέσεις και αξίες των νέων*, 1987 (δημογραφική έρευνα για τα χαρακτηριστικά της νεολαίας 1982-1986). Υπουργείο Πολιτισμού, *Έρευνα για την Πολιτιστική Ταυτότητα των Ελλήνων*, 1993.
- ✚ Ζέη, Άλκη (1985). Προσχολική Αγωγή και κατάρτιση Νηπιαγωγών: Παιδαγωγικό Συμπόσιο. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σ. 182.
- ✚ Μαριδάκη – Κασσωτάκη, Α. (2011). *Παιδαγωγική ψυχολογία*. Αθήνα : Διάδραση. Βλ. για περισσότερες πληροφορίες για τον Jean Piaget.
- ✚ Χατζητάκη – Καψωμένου, Χ. (2002). *Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι*. Θεσσαλονίκη : Ινστιτούτο Νεοελληνικών σπουδών. Βλ. για περισσότερες πληροφορίες για το παραμύθι και τους μύθους.

Παράρτημα – Γραφήματα - Ερωτηματολόγιο

Σε αυτή την ενότητα της πτυχιακής θα παρουσιαστούν συμπληρωματικά γραφήματα των αποτελεσμάτων της ποσοτικής έρευνας που παρουσίασαν στατιστικό ενδιαφέρον καθώς και το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα.

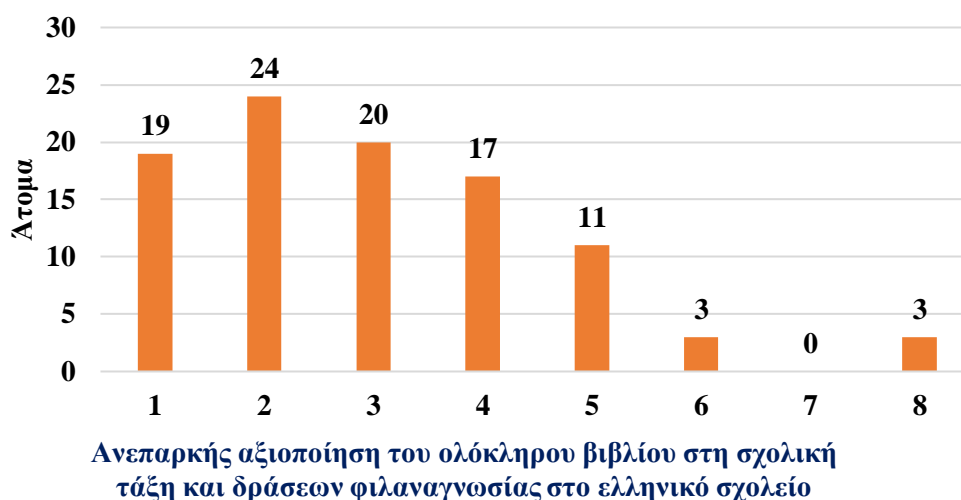
9. Ποιος είναι ο κυριότερος παράγοντας που επιδρά θετικά στην απόφαση των μαθητριών/ών σας να διαβάσουν ένα βιβλίο;

9. Ποιος είναι ο κυριότερος παράγοντας που επιδρά θετικά στην απόφαση των μαθητριών/ών σας να διαβάσουν ένα βιβλίο;

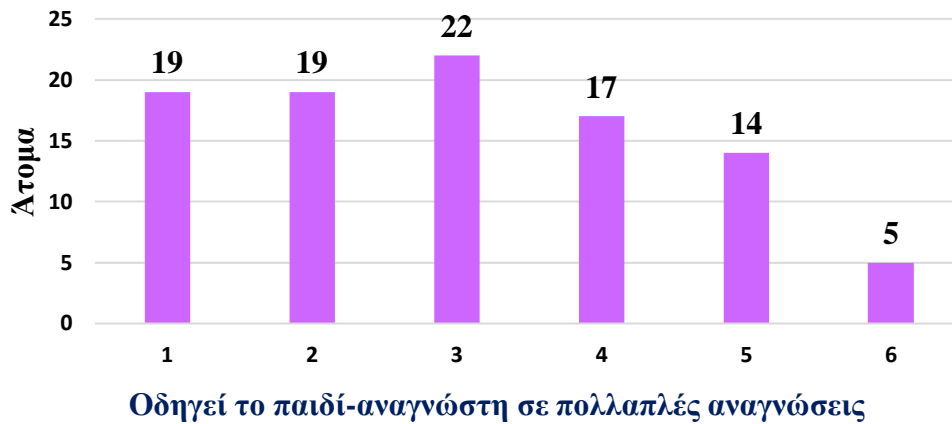
10. Ποιος είναι ο κυριότερος παράγοντας που επιδρά αρνητικά στην απόφασή τους να διαβάσουν ένα βιβλίο

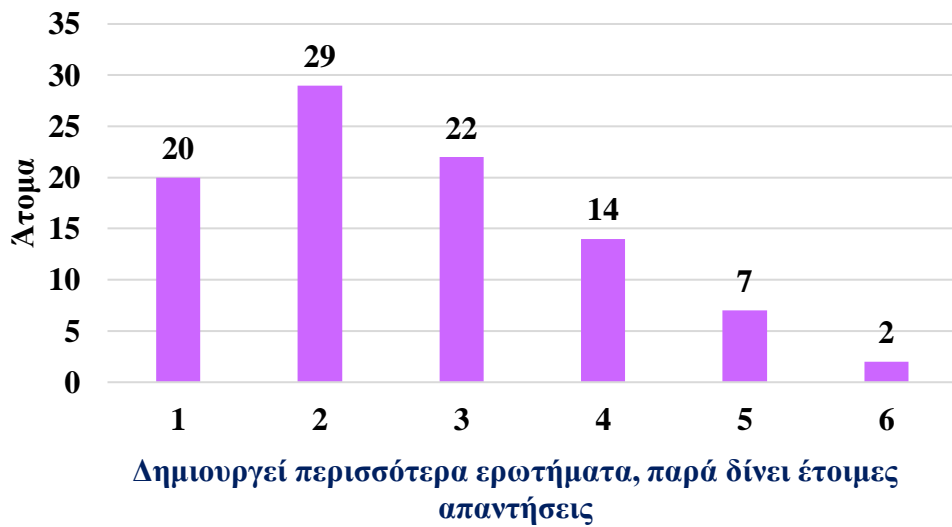
10. Ποιος είναι ο κυριότερος παράγοντας που επιδρά αρνητικά στην απόφασή τους να διαβάσουν ένα βιβλίο

22. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις/περιόδους οφείλει να χαρακτηρίζει για σας, κατά προτεραιότητα, το «καλό» παιδικό βιβλίο;

22. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις/περιόδους οφείλει να χαρακτηρίζει για σας, κατά προτεραιότητα, το «καλό» παιδικό βιβλίο;

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΤΑΣΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Το παρόν ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης πτυχιακής εργασίας του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, με τίτλο: «Η εκδοτική παραγωγή του σύγχρονου ελληνικού παιδικού βιβλίου και διερεύνηση των στάσεων των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τα κριτήρια επιλογής». Η πτυχιακή έχει ως αντικείμενο την εκδοτική παραγωγή του σύγχρονου παιδικού βιβλίου και τη διερεύνηση στάσεων των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας σχετικά με τα κριτήρια επιλογής βιβλίων που απευθύνονται σε παιδιά για την αξιοποίησή τους στη σχολική τάξη ή σε Προγράμματα φιλιαναγνωσίας και γι' αυτό το λόγο υλοποιείται έρευνα μέσω δομημένου ερωτηματολογίου. **Θα ήταν σημαντική η συμβολή σας, αν μπορούσατε να απαντήσετε σε ορισμένες κλειστού τύπου ερωτήσεις για τον τρόπο που αντιλαμβάνεστε την «καταλληλότητα» των βιβλίων, σε σχέση με τη μαθητική κοινότητα που απευθύνονται.**

Επιβλέπων της έρευνας είναι ο Αναστάσιος Μιχαηλίδης, ΕΔΙΠ του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης [Αριθμός Έγκρισης της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας του ΠΑΔΑ.: 68101/21-07-2022].

Η έρευνα διαρκεί περίπου δέκα (10') λεπτά. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική και μπορείτε να αποχωρήσετε από τη διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου οποιαδήποτε στιγμή. Σας διαβεβαιώνουμε ότι, σύμφωνα με τον νέο κανονισμό της Ε.Ε. περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων (GDPR EU 679/2016) που έχει τεθεί σε ισχύ από τον Μάιο του 2018, τα δεδομένα του ερωτηματολογίου θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για στατιστική ανάλυση και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα παραμείνουν απολύτως εμπιστευτικά. Η έρευνα αυτή είναι ανώνυμη και δεν δύναται να ταυτοποιηθεί ο ερωτώμενος, ούτε μέσω των απαντήσεών του, ούτε με κάποιον άλλον τρόπο, καθώς δεν συλλέγεται η διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του. Παρότι η πλατφόρμα Google Forms δεν είναι σύμφωνη με το Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR compliant), οι ερευνητές δηλώνουν ότι δεν θα έχουν πρόσβαση στις IP addresses των συμμετεχόντων. Τα συλλεχθέντα δεδομένα θα διατηρηθούν για έξι μήνες από την παρουσίαση της πτυχιακής. Ανώνυμα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν για τη συγγραφή της πτυχιακής εργασίας και λοιπών επιστημονικών δημοσιεύσεων. Σημειώνεται ότι, δεν υπάρχει ορθή ή λανθασμένη απάντηση, καθώς το ερωτηματολόγιο έχει υποκειμενικό χαρακτήρα!

Αν έχετε οποιοσδήποτε ερωτήσις για την έρευνα, μπορείτε να επικοινωνήσετε με την ερευνητική ομάδα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση της προπτυχιακής φοιτήτριας Σοφίας Γατσή (email: alis18668073@uniwa.gr).

Για οποιαδήποτε καταγγελία σχετικά με τη διεξαγωγή της έρευνας μπορείτε να απευθυνθείτε στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (ethics@uniwa.gr). Για οποιαδήποτε καταγγελία σχετικά με τη διαχείριση των προσωπικών σας δεδομένων μπορείτε να απευθυνθείτε και στον Υπεύθυνο Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, κ. Αγιοπετρίτη Ιωάννη (agiop@uniwa.gr). Σε περίπτωση μη επίλυσης του προβλήματός σας μπορείτε να απευθυνθείτε στην Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, συμπληρώνοντας το σχετικό έντυπο που βρίσκεται στην ιστοσελίδα αυτής (complaints@dpa.gr). Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την πολύτιμη συμβολή σας στην έρευνά μας και για τη συμμετοχή σας!

Σοφία Γατσή, φοιτήτρια Τμήματος ΑΒΣΠ

Αναστάσιος Μιχαηλίδης, ΕΔΙΠ Τμήματος ΑΒΣΠ

Αν συμφωνείτε, παρακαλώ, να επιλέξετε το παρακάτω πεδίο, προκειμένου να

συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί.

Βεβαιώνω ότι είμαι άνω των 18 ετών και συμφωνώ να συμμετέχω στη συγκεκριμένη επιστημονική έρευνα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A. ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

1. Φύλο : Γυναίκα Άνδρας Άλλο
2. Ηλικία : 22-35 36-45 45-55 >56
3. Υπηρεσιακή κατάσταση: Μόνιμος Αναπληρωτής Άλλο
4. Χρόνια προϋπηρεσίας:
1-6 7-12 13-20 >20
5. Σχολική μονάδα που υπηρετείτε και ειδικότητα:
.....
6. Τάξεις που διδάσκετε την τρέχουσα σχολική χρονιά:
Α Β Γ Δ Ε ΣΤ

B. Διερεύνηση στάσεων σχετικά τις αναγνωστικές συνήθειες των μαθητριών/ών

7. Πόσο σημαντική θεωρείτε την εξοικείωση των παιδιών με τα βιβλία στη σχολική ηλικία;
Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου
8. Από την εμπειρία σας ως εκπαιδευτικός, πόσο σημαντικό ρόλο έχει η ανάγνωση στην καθημερινότητα των μαθητριών/ών σας;

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

9. Με βάση την εμπειρία σας και τις γνώσεις σας, ποιος είναι ο κυριότερος παράγοντας που επιδρά θετικά στην απόφαση των μαθητριών/ών σας να διαβάσουν ένα βιβλίο; Να αριθμήσετε τις παρακάτω επιλογές με σειρά προτεραιότητας (1 = Πολύ σημαντικό και 8 =Λιγότερο σημαντικό)

A	Λειτουργία Σχολικής Βιβλιοθήκης στη σχολική μονάδα	
B	Αναγνωστικές συνήθειες γονέων	
Γ	Παρότρυνση από φίλους/συμμαθητές	
Δ	Δράσεις φιλιαναγνωσίας στο σχολείο	
E	Παρότρυνση από τους εκπαιδευτικούς	
ΣΤ	Διαφήμιση-προώθηση από ΜΜΕ ενός βιβλίου ή συγγραφέα	
Z	Ο τρόπος γραφής, η ανταπόκριση του βιβλίου στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού	
H	Άλλο (προσδιορίστε:.....)	

10. Αν θεωρείτε ότι **δεν έχει** η ανάγνωση βιβλίων τον επιθυμητό ρόλο στη ζωή των μαθητριών/ών σας, σύμφωνα με τα δικά σας κριτήρια, να επιλέξετε ποιος είναι ο κυριότερος παράγοντας που επιδρά αρνητικά στην απόφασή τους να διαβάσουν ένα βιβλίο. Να αριθμήσετε τις παρακάτω επιλογές με σειρά προτεραιότητας (1 =Πολύ σημαντικό και 8 =Λιγότερο σημαντικό)

A	Διαφορετικά πρότυπα ψυχαγωγίας από τα ΜΜΕ	
B	Οι γονείς δεν προωθούν με τη στάση τους τη φιλιαναγνωσία	

Γ	Ανεπαρκής αξιοποίηση του ολόκληρου βιβλίου στη σχολική τάξη και δράσεων φιλιαναγνωσίας στο ελληνικό σχολείο	
Δ	Πολλές εξωσχολικές υποχρεώσεις των μαθητριών/ών/ έλλειψη ελεύθερου χρόνου	
Ε	Μη λειτουργία ή ανεπαρκής λειτουργία Σχολικών Βιβλιοθηκών	
ΣΤ	Έλλειψη σημαντικών Ελλήνων συγγραφέων παιδικών βιβλίων που κατανοούν τις ανάγκες των σύγχρονων παιδιών	
Ζ	Μη επαρκής στήριξη και προώθηση των νεότερων συγγραφέων παιδικού βιβλίου από τους ελληνικούς εκδοτικούς οίκους	
Η	Άλλο (προσδιορίστε:.....)	

Γ. Διερεύνηση στάσεων σχετικά με τον ρόλο της ανάγνωσης βιβλίων για παιδιά στην εκπαιδευτική διαδικασία

11. Ως εκπαιδευτικός εμπλέκετε την ανάγνωση ολόκληρων βιβλίων στα μαθήματά σας ή σε εξωσχολικά προγράμματα που συμμετέχετε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

12. Τι είδος παιδικού βιβλίου επιλέγετε συνήθως να προτείνετε στις/στους μαθήτριες/ές σας για ανάγνωση μέσα στο πλαίσιο εργασιών που οργανώνετε; (επιλέξτε 1-3 απαντήσεις)

A	Εικονογραφημένο βιβλίο	
B	Παραμύθια	
Γ	Μυθολογία	
Δ	Βιβλία εγκυκλοπαιδικού τύπου για παιδιά	
Ε	Λεξικά	
ΣΤ	Ποίηση, πεζογραφία, θέατρο	

Z	Κόμικς	
H	Άλλο (προσδιορίστε:.....)	

13. Έχετε οργανώσει κατά τη διάρκεια της θητείας σας ως εκπαιδευτικός της Πρωτοβάθμιας Προγράμματα ή δράσεις προώθησης της φιλιαναγνωσίας σε κάποια από τα σχολεία που εργαστήκατε; Να επιλέξετε όποια από τις παρακάτω κατηγορίες ανταποκρίνεται ποσοτικά στη μέχρι τώρα εμπειρία σας.

Κανένα 1-3 4-8 >9

14. Έχετε οργανώσει ή σκοπεύετε να οργανώσετε την τρέχουσα σχολική χρονιά κάποια δράση που σχετίζεται με την αξιοποίηση ολόκληρου βιβλίου σε αναγνωστική κοινότητα μαθητριών/ών;

Ναι Όχι Δεν ξέρω

- Αν ναι, να επιλέξετε ποια ή ποιες από τις παρακάτω επιλογές αντιστοιχούν στις εκπαιδευτικές σας προτεραιότητες για την τρέχουσα σχολική χρονιά.

A	Λέσχη ανάγνωσης	
B	Εργαστήριο δημιουργικής γραφής	
Γ	Εργασίες που εμπλέκουν την ανάγνωση και παρουσίαση βιβλίου από μαθητές	
Δ	Επισκέψεις στη Σχολική ή Δημοτική Βιβλιοθήκη για την επιλογή βιβλίων από τους μαθητές	
E	Παρουσιάσεις βιβλίων	
ΣΤ	Επισκέψεις συγγραφέων	
Z	Άλλο (προσδιορίστε:.....)	

Δ. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

15. Να επιλέξετε όποιες από τις παρακάτω αναφορές αποτελεί για σας κριτήριο επιλογής ενός βιβλίου, προκειμένου να το προτείνετε στους μαθητές σας ή να το αξιοποιήσετε στην εκπαιδευτική διαδικασία.

A	Εξώφυλλο βιβλίου	
B	Εικονογράφηση βιβλίου	
Γ	Θεματική του βιβλίου/ σύνδεση με τη σχολική ύλη	
Δ	Η διαθεσιμότητά του μέσω της Σχολικής Βιβλιοθήκης	
E	Κόστος βιβλίου	
ΣΤ	Ο βαθμός αναγνώρισης του συγγραφέα (εγνωσμένου κύρους)	
Z	Πρόταση συναδέλφων	
H	Η βράβευσή του	
Θ	Διαφήμιση στα κοινωνικά δίκτυα(Facebook, Instagram)	
I	Διαφήμιση στο ραδιόφωνο/τηλεόραση	
K	Άλλο (προσδιορίστε:.....)	

16. Με βάση την παραπάνω λίστα, να γράψετε ποιο είναι το πιο σημαντικό κριτήριο για σας:

.....

17. Έχετε συμβουλευτεί ως εκπαιδευτικός κάποια/ο βιβλιοθηκονόμο σχετικά με την επιλογή ενός παιδικού βιβλίου, κατάλληλου για τη σχολική σας τάξη;

Ναι, μία φορά Αρκετές φορές Ποτέ

18. Η ύπαρξη βιβλιοθηκονόμου εντός της σχολικής μονάδας πιστεύετε θα βοηθούσε την προώθηση της φιλιαναγνωσίας και θα διευκόλυνε το έργο των εκπαιδευτικών σχετικά με την επιλογή των παιδικών βιβλίων;

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

19. Υποθέσετε ότι λαμβάνετε μια λίστα από εκδοτικούς οίκους με προτάσεις παιδικών βιβλίων για την αξιοποίηση στην τάξη. Ποιες από τις παρακάτω επιλογές θα αποτελούσαν για σας κριτήριο απόρριψης ενός βιβλίου; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία).

A	Περιγραφές βίαιων επεισοδίων (ψυχολογική, λεκτική ή και σωματική βία)	
B	Άσεμνη και ακατάλληλη για την ηλικία των μαθητών εικονογράφηση ή εξώφυλλο	
Γ	Θεματική που δεν ταιριάζει με τα βιώματα των σύγχρονων μαθητών	
Δ	Η απαιτητική γλώσσα και ύφος του βιβλίου	
E	Η έλλειψη φαντασίας στην πλοκή και οι άνευροι χαρακτήρες σε περίπτωση λογοτεχνικού έργου	
ΣΤ	Η δυσκολία προμήθειας αρκετών αντιτύπων στο σχολείο, προκειμένου να το δανειστούν οι μαθητές	
Z	Ο έκδηλος ηθικοδιδασκισμός	
H	Η μη επαρκής προώθηση ανθρωπιστικών ιδεών	
Θ	Διαφήμιση στα κοινωνικά δίκτυα(Facebook, Instagram)	
I	Διαφήμιση στο ραδιόφωνο/τηλεόραση	
K	Άλλο (προσδιορίστε:.....)	

20. Με βάση την παραπάνω λίστα, να γράψετε ποιο είναι το πιο σημαντικό για σας κριτήριο απόρριψης ενός βιβλίου για την αξιοποίησή του στο σχολείο:

.....

21. Ποιο παιδικό βιβλίο επιλέγετε συχνότερα να προτείνετε για ανάγνωση στις/στους μαθήτριες/ές σας ως εκπαιδευτικός (ή και ενδεχομένως στο/στα παιδιά σας ως γονέας); Να αναφέρετε τον τίτλο και τη/τον συγγραφέα.

.....

.....

22. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις/περιόδους οφείλει να χαρακτηρίζει για σας, κατά προτεραιότητα, το «καλό» παιδικό βιβλίο; Να αριθμήσετε με σειρά προτεραιότητας (1 = Πολύ σημαντικό, 5 = Λιγότερο σημαντικό).

A	Ευαισθητοποιεί το παιδί-αναγνώστη σε κοινωνικά ζητήματα και καλλιεργεί την ενσυναίσθησή του	
B	Δημιουργεί περισσότερα ερωτήματα, παρά δίνει έτοιμες απαντήσεις	
Γ	Οδηγεί το παιδί-αναγνώστη σε πολλαπλές αναγνώσεις	
Δ	Εμπλουτίζει τις γνώσεις των μαθητών σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο	
E	Προβάλλει τον παιγνιώδη χαρακτήρα της γνώσης και της ανάγνωσης	
ΣΤ	Άλλο (προσδιορίστε:.....)	

ΤΕΛΟΣ

Σας ευχαριστούμε θερμά για το χρόνο σας!

Εάν επιθυμείτε να ενημερωθείτε για τα αποτελέσματα της έρευνας, σημειώστε την ηλεκτρονική σας διεύθυνση.

Email:.....

Για τη δημιουργία του ερωτηματολογίου αξιοποιήθηκαν πρότυπα από τα ερωτηματολόγια:

- Τσιλιμένη, Τ. (2009). *Σύγχρονα κοινωνικά θέματα στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Λαζαρίδου, Ε. (2019). : *Βιβλιοθήκες: Οργάνωση, λειτουργία, δράσεις φιλαναγνωσίας - αλληλεπίδραση με το ανθρωπογενές περιβάλλον. Οι βιβλιοθήκες στα Δωδεκάνησα* (Διπλωματική εργασία). Ρόδος : Πανεπιστήμιο Αιγαίου.